

IJAN MAKJUAN
BETONSKI VRT

PAIDEIA

Naslov originala:

Ian McEwan, THE CEMENT GARDEN

© Ian McEwan

IJAN MAKJUAN

BETONSKI VRT

Prevela s engleskog
ARIJANA BOŽOVIĆ

PAIDEIA
BEOGRAD, 2010.

Prvi deo

Nisam ubio svoga oca, ali činilo mi se ponekad da sam ubrzao njegov odlazak. A osim što se podudarila s jednim preokretom u mom sopstvenom fizičkom odrastanju, njegova smrt izgledala je beznačajno u poređenju sa onim što će se tek dogoditi. Prvih nedelju dana smo moje sestre i ja pričali o njemu, a Su je neosporno plakala kad su ga ljudi iz hitne pomoći zašuškali u jarkocrveno ćebe i odneli sa sobom. Bio je bolešljiv, naprasit i opsesivan čovek, sa žućkastim šakama i licem. Dodajem ovde i pričicu o njegovoj smrti samo da bih objasnio kako je došlo do toga da sestre i ja raspolažemo tako velikom količinom cementa.

Početak leta u mojoj četrnaestoj godini pred našom kućom zaustavio se jedan kamion. Sedeo sam na stepeniku pred ulaznim vratima i iznova čitao neki stari strip. Vozač i još jedan tip krenuli su prema meni. Bili su prekriveni sitnom, bledom prašinom, tako da su im lica izgledala sablasno. Obojica su resko zviždukali, svaki svoju melodiju. Ustao sam i sakrio strip iza leđa. Više bih voleo da su me zatekli kako iz očevih novina čitam izveštaj s konjskih trka, ili bar fudbalske rezultate.

„Cement?“, rekao je prvi tip. Zatakao sam palce u džepove, prebacio težinu na jednu nogu i malčice suzio oči. Želeo sam da kažem nešto prigodno i jezgrovito, ali nisam bio siguran da li sam ih dobro čuo. Predugo sam oklevao, jer tip je prevrnuo očima ka nebu i, s rukama na bokovima, zagledao se pored mene u ulazna vrata. Vrata su se otvorila i pojavio se moj otac grickajući lulu i stežući pod miškom tablicu s listovima papira i štipaljkom.

„Cement“, ponovio je taj isti, ovog puta bez dugouzlaznog akcenta. Otac je klimnuo glavom. Gurnuo sam zarolani strip u stražnji džep i pošao za njima trojicom stazom prema kamionu. Otac se izdigao na prste da zaviri preko ograde teretnog dela, izvadio lulu iz usta i ponovo klimnuo glavom. Onaj što je dotle ćutao manijački je zamahnuo rukom. Jedan čelični klin je uzleteo i bočna ograda je pala uz strahoviti tresak. U teretnom delu bile su naslagane papirne vreće cementa, tesno zbijene u dva reda. Otac ih je

prebrojao, pogledao u svoju tablicu i rekao, „Petnaest”. Ona dvojica su mu odvratila groktanjem. Sviđao mi se taj način razgovora. I ja sam u sebi rekao, „Petnaest”. Onda su ta dva tipa uprtila svaki po vreću na rame i krenuli smo natrag stazom, s tim što sam sada ja išao napred a otac iza mene. Zaobišli smo oko kuće i on je mokrim kamišem lule pokazao na šaht za ugalj. Ljudi su ubacili vreće u podrum i otišli ka svom kamionu da donesu nove. Otac je na tablici upisao neki znak olovkom koja je visila privezana na kanapu. Posle se klatio na petama i čekao. Ja sam se naslonio na ogradu. Nisam znao zašto nam treba cement, a nisam želeo da me zbog neobaveštenosti isključe iz jedne tako poletne radne zajednice. Prebrojao sam i ja vreće, a kad je posao bio završen, stajao sam ocu uz rame dok je potpisivao dostavnicu. Onda se on bez reči vratio u kuću.

Te večeri su se moji roditelji posvađali oko vreća cementa. Majka, koja je inače bila miran tip osobe, kiptela je od besa. Htela je da otac celu isporuku pošalje natrag. Tek što smo bili završili večeru. Dok je majka govorila, otac je perorezom čačkao po glavi svoje lule i prosipao crne strugotine po hrani koju jedva da je i taknuo. Znao je kako da upotrebi lulu protiv nje. Ona mu je sada objašnjavala koliko malo novca imamo i kako će Tomu uskoro biti potrebna nova odeća za polazak u školu. On je ponovo zatakao lulu među zube, kao da mu je baš taj deo anatomije nedostajao, a onda joj upao u reč i objavio kako „ne dolazi u obzir” da se vreće šalju natrag i da je to kraj diskusije. Pošto sam svojim očima gledao kamion i teške vreće i ona dva tipa što su ih istovarivali, slutio sam da je otac u pravu. Ali kako je samo važno i blesavo izgledao kad je tu svoju dranguliju izvukao iz usta, stisnuo je za glavu i uperio crni kamiš u majku. Nju je to samo još više raspalilo, glas joj je zapinjao u grlu od ogorčenja. Džuli, Su i ja smo neopaženo otišli gore u Džulinu sobu i zatvorili vrata. Povišeni i spuštene tonovi majčinog glasa dopirali su do nas kroz pod, mada su se same reči usput gubile.

Su je ležala na krevetu i kikotala se pritiskajući usta pesnicama dok smo Džuli i ja stolicom podupirali vrata. Onda smo požurili da svučemo Su i dok smo joj smicali gaćice ruke su nam se dotakle. Su je bila prilično mršava. Koža joj se zatezala preko rebara, a tvrd mišićavi hrbat zadnjice bio je čudnovato sličan njenim lopaticama. Među nogama joj je raslo

bledoričkasto paperje. U toj igri smo Džuli i ja bili naučnici koji pregledaju uzorak života iz spoljnog svemira. Govorili smo praskavim germanskim glasovima stojeći jedno naspram drugog iznad razgolićenog tela. Iz prizemlja je dopirao istrajan, rezignirani mrmor majčinog glasa. Džuli je ispod očiju imala visoke zašiljene jagodice i motrila je iz dubine kao neki redak uzorak divlje zveri. Oči su joj pod električnim svetlom izgledale krupne i crne. Kroz meke obrise njenih usana štrčala su dva prednja zuba i morala je malo da se napući kako bi prikrila osmeh. Čeznuo sam da pregledam svoju stariju sestru ali to nije bilo po pravilima naše igre.

„Und zo?“ Prevrnuli smo Su na bok pa onda na stomak. Noktima smo prelazili niz njena leđa i butine. Pomoću baterijske lampe smo joj zavirivali u usta i između nogu i pronašli onaj cvetić od naborane kože.

„Kako fam se ofo čini, her doktore?“ Džuli je to mesto protrljala navlaženim prstom i niz Suinu koštunjavu kičmu prostrujao je mali drhtaj. Pažljivo sam posmatrao. Navlažio sam i ja prst i kliznuo njime preko Džulinog.

„Nije ofo ništa ozbiljno“, rekla je na kraju, pa sklopila prorez palcem i kažiprstom. „Ali pratićemo dalji rasfoj, ja?“ Su nas je molila da je još malo pregledamo. Džuli i ja smo se znalački pogledali, u totalnom neznanju.

„A sada je red na Džuli“, rekao sam.

„Ne“, rekla je ona kao i uvek. „Na tebe je red.“ Još uvek na leđima, Su nas je preklinjala. Otišao sam u drugi kraj sobe, pokupio s poda Suinu suknju i bacio je preko nje.

„Ne dolazi u obzir“, rekao sam kroz imaginarnu lulu. „Kraj diskusije.“ Zaključao sam se u kupatilo pa seo na ivicu kade s pantalonama zarozanim do gležnjeva. Zamišljao sam Džuline bledomaslinaste prste između Suinih nogu i doveo se do onog svog trenutnog, suvog probada zadovoljstva. Ostao sam tako presamićen i kad me je grč prošao, i najednom sam shvatio da su glasovi u prizemlju odavno zamrli.

Sutradan ujutru sišao sam u podrum s mlađim bratom Tomom. Podrum je bio velik i izdeljen na nekoliko besmislenih prostorija. Tom se pribijao uz mene dok smo išli niz kameno stepenište. Čuo je i on za vreće cementa pa je želeo da ih vidi. Šaht za ugalj otvarao se u najveću prostoriju, gde su vreće ležale razbacane onako kako su padale preko ostataka

prošlogodišnjeg uglja. Uz jedan zid stajao je veliki limeni kovčeg, koji je imao neke veze s očevim kratkim boravkom u vojsci, a jedno vreme je korišćen i za razdvajanje koksa od uglja. Tom je želeo da zaviri unutra pa sam odigao poklopac. Kovčeg je bio prazan i crn od gari, toliko crn da u prašnjavoj svetlosti nismo mogli da mu vidimo dno. Uveren da gleda u duboku rupu, Tom se uhvatio rukama za ivicu i viknuo u kovčeg pa čekao da čuje odjek. Kad se ništa nije dogodilo, tražio je da mu pokažem ostale sobe. Odveo sam ga u onu bližu stepeništu. Tamo su se vrata jedva držala na šarkama i konačno su otpala kad sam ih gurnuo. Tom je prsnuo u smeh i najzad uspeo da čuje odjek iz prethodne prostorije. U ovoj drugoj sobi stajale su kartonske kutije pune plesnive odeće, koja mi uopšte nije bila poznata. Tom je pronašao i neke svoje stare igračke. Prezrivo ih je isprevrtao nogom i rekao mi kako su sve to klinačke stvari. Na gomili iza vrata ležao je stari mesingani krevetac u kojem smo svi redom spavali u svoje vreme. Tom mi je tražio da ga ponovo sklopim, pa sam mu rekao da su i kreveci isto klinačka stvar.

U podnožju stepeništa naleteli smo na oca koji je upravo silazio. Baš mene traži, rekao je, da mu pomognem u sređivanju onih vreća. Ponovo smo krenuli za njim u veliku sobu. Tom se plašio oca i hodao je poprilično iza mene. Tih dana mi je Džuli rekla kako će otac, pošto je sada praktično onesposobljen, morati da se takmiči s Tomom ako misli da privuče majčinu pažnju. Bila je to izvanredna ideja i dugo sam o njoj razmišljao. Tako prosto, tako bizamo, jedan mali dečak u nadmetanju s odraslim čovekom. Kasnije sam pitao Džuli ko će pobediti, a ona je kao iz topa rekla, „Tom, naravno, a tata će iskaljivati bes na njemu.”

I zaista je bio strog prema Tomu, večito ga je grdio kao da ima pik na njega. Upotrebljavao je majku protiv Toma manje-više isto onako kao što je protiv nje upotrebljavao svoju lulu. „Ne razgovaraj tako s majkom”, ili „Uspravi se u stolici kad ti se majka obraća”. Ona je sve to primala ćutke. Ako bi otac posle toga izašao iz sobe, načas bi se osmehnula Tomu ili bi provukla prste kroz njegovu kosu. Sada je Tom stajao malo dalje kod vrata i gledao kako nas dvojica zajedno vučemo po podu vreću za vrećom, pa ih slažemo uza zid u dva uredna sloja. Ocu je posle infarkta bilo zabranjeno da radi takve poslove, ali postarao sam se da on potegne isto koliko i ja.

Dok smo se saginjali i hvatali svaki za svoj kraj vreće, osećao sam kako on odugovlači, kako čeka da ja prvi zapnem. Ali svaki put bih rekao, „Jen, dva, tri...” i potezao tek kada vidim da se njemu ruka napela. Ako se već od mene očekivao veći napor, želeo sam da on to jasno i glasno prizna. Kad smo završili posao, izmakli smo se unazad, kao pravi trudbenici, da osmotrimo svoje delo. Otac se jednom rukom oslanjao o zid i teško je disao. Ja sam namerno disao što sam lakše mogao, na nos, iako mi se od toga mantalo u glavi. Ležerno sam stavio ruke na bokove. „Šta će ti sve ovo?” Smatrao sam da sada imam pravo da pitam.

Jedva je procedio između dahtaja. „Za... vrt.” Čekao sam da nastavi ali posle kraćeg ćutanja on se okrenuo da pođe. Na vratima je zgrabio Toma za lakat. „Vidi na šta ti liče ruke”, ukorio ga je, nesvestan kakve muzge njegova vlastita ruka ostavlja na Tomovoj košulji. „Hajde, penji se.” Ja sam malo pričekao i onda počeo da gasim svetla. Kad je čuo škljocanje, bar je meni tako izgledalo, otac je zastao u podnožju stepeništa i strogo me opomenuo da pogasim sva svetla pre nego što pođem gore.

„Pa to i radim”, rekao sam iznervirano. Ali on se već glasno nakašljavao i penjao uz stepenice.

Više je gradio nego što je uzgajao taj svoj vrt, prema crtežima koje bi ponekad uveče rasprostirao po kuhinjskom stolu dok bismo mi gvirili preko njegovog ramena. Uzane staze od kamenih ploča vijugale su maštovito na putu do cvetnih leja koje su bile na korak ili dva udaljenosti. Jedna se u spirali uspinjala oko veštačkog brežuljka od stenja kao da savlađuje neki planinski prevoj. Naživcirao se jednom kad je video kako Tom ide pravo uz stenjak, a stazu koristi kao kratko stepenište.

„Penji se stazom kao čovek”, doviknuo je s kuhinjskog prozora. Travnjak je bio veličine stola za kartanje i oko pola metra uzdignut od tla pomoću hrpe kamenja. Po obodu travnjaka jedva se našlo prostora za jedan red nevena. Samo je on to nazivao visećim vrtom. U samom središtu visećeg vrta uzdizala se gipsana statua razigranog Pana. Neočekivani nizovi stepenika vodili su na sve strane, čas gore čas dole. Bio je tu i ribnjak s plavim plastičnim dnom. Jednom je otac doneo kući dve zlatne ribice u plastičnoj kesi. Ptice su ih istog dana smazale. Staze su bile toliko uzane da si lako mogao da izgubiš ravnotežu i strmekneš se u cvetne leje. Cveće je

birao tako da bude uredno i simetrično. Najviše od svega je voleo lale i sadio ih je u pristojnim razmacima. Nije voleo žbunje, bršljane i ruže. Ništa zamršeno kod njega nije moglo da prođe. Sa obe strane od nas kuće su bile planski porušene i leti je na praznim placevima bujao i cvetao raskošni korov. Pre prvog infarkta otac je nameravao da podigne visoki zid oko tog svog posebnog sveta.

Imali smo nekoliko izrabljenih porodičnih viceva, koje je otac ustanovio i održavao. Žaoke su pogađale Su zbog skoro nevidljivih obrva i trepavica, Džuli zbog ambicije da postane slavna atletičarka, Toma zbog povremenog piškenja u krevet, majku zbog slabog znanja aritmetike, mene zbog bubuljica, koje su baš u to vreme počele da mi pupe. Jednom sam mu za večerom dodao pun tanjir, a on je primetio kako bi radije da njegova hrana ne prolazi tako blizu mog lica. Smeh je bio trenutani i ritualan. Pošto je otac sam inscenirao ove štosove, nikad nijedan nije bio uperen protiv njega. Te večeri smo se Džuli i ja zaključali u njenoj sobi i krenuli da ispisujemo stranice i stranice najotrcanijih grubih šala. Sve što bi nam palo na pamet izgledalo je smešno. Skotrljali smo se s kreveta na pod, pridržavajući se za grudi, vrišteći od oduševljenja. Su i Tom su nam lupali na vrata, tražeći da ih pustimo unutra. Najbolji su, po našem mišljenju, bili vicevi u obliku pitanja i odgovora. U nekima smo ciljali na očev zatvor. Ali znali smo šta nam je glavna meta. Izabrali smo svoj najbolji izum, i onda smo ga glačali i uvežbavali. Pričekali smo nekoliko dana. Sedeli smo za večerom, i desilo se da on ispali još jedan vic o mojim bubuljicama. Čekali smo da Tom i Su prestanu da se smeju. Srce mi je tako snažno lupalo da je bilo teško postići hladnokrvan ton, onaj ležeran kao na našim probama. Rekao sam, „Danas sam u vrtu primetio nešto što me je šokiralo.”

„Ma nemoj?“, rekla je Džuli. „A šta to?”

„Jedan cvet.”

Činilo se kao da nas niko i ne čuje. Tom je pričao sam sa sobom, majka je dosula još malo mleka u svoju šolju, a otac je nastavio s vrlo brižljivim mazanjem putera na krišku hleba koju je držao pred sobom. Ako bi mu puter pobegao preko korice, hitro ga je vraćao glatkim potezom noža. Pomislio sam da bi možda trebalo da taj naš dijalog ponovimo malo glasnije i glednuo sam preko stola u Džuli. Ona je izbegavala moj pogled. Otac je

pojeo hleb i izašao. Majka je rekla, „E, ovo ti baš nije trebalo”.

„Šta to?” Ali ništa mi više nije rekla. Vicevi na očev račun smatrali su se neumesnim zato što nisu bili smešni. Kasnije se on držao uvređeno. Osećao sam krivicu baš kad sam očajnički želeo da osetim ushićenje. Probao sam da ubedim Džuli u našu pobedu kako bi ona za uzvrat ubedila mene. Odveli smo te večeri Su i stavili je da legne između nas, ali igra više nije imala nikakve draži. Su je počela da se dosađuje pa je ustala i otišla. Džuli je bila za to da mu se izvinimo, da ga na neki način obeštetimo. To ne bih mogao da podnesem, ali kad mi se on posle dva dana prvi put obratio, osetio sam veliko olakšanje. Dugo posle toga niko nije pominjao vrt, a kad bi on prekrio kuhinjski sto onim svojim crtežima, razgledao ih je sam. Posle prvog infarkta potpuno je obustavio baštenske radove. Korov je džikljao kroz sastave kamenih ploča, deo stenjaka se odronio, a mali ribnjak je presušio. Razigrani Pan se preturio na bok i raspolutio i niko ništa nije rekao. Mogućnost da smo Džuli i ja krivci za to sveopšte raspadanje ispunjavala me je jezom i radošću.

Ubrzo nakon cementa stigao je i pesak. Bledožuta gomila popunila je ugao dvorišta ispred kuće. Ispostavilo se, verovatno majčinim posredstvom, da projekat zahteva okruživanje kuće spreda i otpozadi, potpuno ravnom betonskom pločom. Otac je jedne večeri to i potvrdio.

„Tako će biti urednije”, rekao je. „Sada više neću moći da održavam vrt” (nekoliko puta se kucnuo lulom po levoj strani grudi), „a biće i manje blata po čistim podovima vaše majke.” Toliko je verovao u razložnost svojih ideja da niko, od sramote a ne iz straha, ni reči nije rekao protiv ovog plana. Meni je, iskreno rečeno, prijala pomisao na ogromno betonsko prostranstvo oko kuće. Biće to mesto za igranje fudbala. Video sam već i kako nam tu sleću helikopteri. Iznad svega, mešanje betona i izlivanje ploče preko sravnjenog vrta bilo je očaravajući prestup. To moje uzbuđenje samo je poraslo kad je otac počeo da priča o iznajmljivanju mešalice.

Mora biti da ga je majka od toga odgovorila, pošto smo radove započeli jednog subotnjeg jutra u junu sa dve lopate. U podrumu smo rascepili jednu od papirnih vreća i napunili pocinkovanu kofu sitnim, bledosivim prahom. Onda je otac izašao napolje kako bi prihvatio kofu koju je trebalo da mu dodam kroz šaht za ugallj. Čim se sagnuo i ispružio ruke, pretvorio se u

siluetu naspram belog, praznog neba u pozadini. Izručio je prah na stazu pa mi vratio kofu da je ponovo napunim. Kad se toga nakupilo dovoljno, dovezao sam puna kolica peska iz prednjeg dvorišta i dosuo ga na gomilu. Prema očevoj zamisli, morali smo pored kuće imati tvrdi stazu radi lakšeg prebacivanja peska iz prednjeg u stražnje dvorište. Osim njegovih ne baš čestih ali britkih uputstava, ništa nismo govorili. Drago mi je bilo što tako tačno znamo šta radimo i šta onaj drugi misli da i nema potrebe da razgovaramo. Bar ovog jednog puta, osećao sam se opušteno u njegovom društvu. Dok sam ja donosio kofu vode, on je napravio humku od cementa i peska sa udubljenjem u sredini. Ja sam mešao dok je on dolivao vodu. Pokazao mi je kako da unutrašnjom stranom kolena poduprem ruku ispod lakta i poslužim se efektom poluge. Napravio sam se kao da to već znam. Kad se smeša ujednačila, naneli smo je na zemlju. Onda je otac kleknuo i uzeo da ravna površinu širom stranom jedne kratke daske. Stajao sam pored njega oslonjen na lopatu. On je ustao i naslonio se na ogradu i zatvorio oči. Kad ih je otvorio, počeo je da trepće kao da je iznenađen što se tu našao, i onda rekao, „Pa, idemo dalje”. Ponovili smo celu operaciju, kante proturene kroz šaht za ugulj, kolica, voda, mešanje pa nanošenje pa ravnanje.

Do četvrtog puta, dosada i poznate žudnje već su mi usporavale pokrete. Često sam zevao i osećao sam slabost u nogama sa zadnje strane kolena. U podrumu sam gurnuo ruke u gaće. Pitao sam se gde su mi sestre. Zašto i one ne pomažu? Dodao sam ocu napunjenu kofu, a onda, obraćajući se njegovoj silueti, rekao kako moram u toalet. Uzdahnuo je i u isti mah ispustio neki zvuk pucnuvši jezikom o nepce. Gore u kući, svestan njegovog nestrpljenja, radio sam na sebi vratolomnom brzinom. Kao i obično, imao sam pred sobom sliku Džuline šake između Suinih nogu. Odozdo sam čuo struganje lopate. Otac je sam mešao beton. A onda se i to dogodilo, ukazalo se sasvim neočekivano na unutrašnjoj strani mog ručnog zgloba, i mada sam o toj pojavi znao iz viceva i udžbenika biologije, i već je mesecima očekivao, nadajući se da nisam ništa drugačiji od ostalih, sada sam bio zapanjen i dirnut. Među paperjastim maljama, pružen preko ivice jedne sive mrlje od betona, svetlucao je kružić tečnosti, ne mlečne kako sam zamišljao, nego bezbojne. Liznuo sam ga vrhom jezika i nije imao nikakav ukus. Dugo sam piljio u njega, izbliza kako bih raspoznao ona

sićušna stvorenja s dugim palacavim repovima. Dok sam tako posmatrao, kružić se zasušio i pretvorio u tanku sjajnu skramu koja je popucala kad sam promrdao ručni zglob. Odlučio sam da je ne spiram.

Setio sam se da me otac čeka i požurio dole. Majka, Džuli i Su stajale su u kuhinji i razgovarale kad sam prošao. Kao da ne nisu ni primetile. Otac je potrbuške ležao na zemlji, glave prislonjene uz tek naneseni beton. U ruci je držao daščicu za ravnanje. Prilazio sam polako, svestan da bih morao da odjurim po pomoć. Nekoliko sekundi nisam mogao da se pokrenem. Piljio sam zapanjeno, kao i neki minut ranije. Lagani povetarac zanjihao je izvučeni kraj njegove košulje. Posle toga je nastala velika trka i galama. Stigla je hitna pomoć i majka se odvezla zajedno sa ocem, koga su položili na nosila i pokrili crvenim ćebetom. Su je u dnevnoj sobi plakala i Džuli se trudila da je uteši. U kuhinji je svirao radio. Ponovo sam izašao kad je hitna pomoć otišla, da pogledam našu stazu. Ništa nisam mislio dok sam sklanjao onu daščicu i brižljivo poravnavao otisak koji je ostao iza njega u žitkom, svežem betonu.

Tokom sledeće godine Džuli je trenirala sa školskim atletskim timom. Već je držala lokalne rekorde za mlade od osamnaest godina u sprintu na 50 i 100 metara. Trčala je brže od ikog meni poznatog. Otac je nikad nije uzimao ozbiljno, govorio je kako je to glupo za devojčicu, to brzo trčanje, a nedugo pre nego što je umro, odbio je da pođe s nama na jedan sportski miting. Napali smo ga ogorčeno, čak se i majka pridružila. On nam se smejao što se toliko uzbuđujemo. Možda je u stvari i želeo da pođe, ali mi smo ga ostavili samog i ujedinili se u svojoj zloradosti. Na sam dan takmičenja, pošto ga nismo pozvali, on je zaboravio i tako u poslednjem mesecu života nije dospeo da vidi svoju najstariju ćerku kao zvezdu čitavog stadiona. Propustio je da vidi kako njene vitke bledomaslinaste noge strižu i sevaju kao oštrice naspram zelene trave, a kasnije i mene, majku i Su kako strčavamo s tribina da obaspemo Džuli poljupcima kad je pobedila i u svojoj trećoj trci. Uveče bi Džuli često ostajala kod kuće da opere kosu i upegla falte na marinskoplavoj školskoj suknji. U školi je pripadala maloj grupi smelih devojaka koje su nosile uštirkane bele žipone kako bi im suknje stajale našušureno i zakovitlale se pri naglom okretu na peti. Nosila je najlonke i crne gaćice, strogo zabranjene. Pet dana nedeljno imala je čistu belu bluzu. Ponekad bi ujutru vezala kosu na potiljku blistavom belom vrpcom. Sve je to zahtevalo dosta priprema svake večeri. Imao sam običaj da sedim besposlen, gledam je kako radi na dasci za peglanje, i dovodim je do ludila.

Družila se u školi i s dečacima, ali nikad im nije dozvoljavala da joj se istinski približe. U porodici je vladalo prećutno pravilo da niko od nas ne dovodi svoje drugare u kuću. Najbliskija je bila s devojka, onim najbuntovnijim, onim što su već imale reputacije. Ponekad bih je na drugom kraju školskog hodnika video okruženu malom bučnom grupom. Ali od same Džuli se malo toga moglo saznati, bila je glavna u svom društvu, a reputaciju je gradila na razbijačkoj, zastrašujućoj mirnoći. Imao sam i ja nekakav status u školi kao Džulin brat, ali tamo nikad nije razgovarala sa

mnom niti je čak pokazivala da me primećuje.

Negde u to vreme, bubuljice su toliko ovladale mojim licem da sam odustao od svih rituala lične higijene. Prestao sam da se umivam i perem kosu, da sečem nokte i da se kupam. Digao sam ruke od pranja zuba. Na svoj tihi način, majka me je stalno opominjala, ali ja sam se već uveliko ponosio time što sam izmakao njenoj kontroli. Ako se nekom stvarno sviđam, branio sam se, taj će me i ovakvog prihvatiti. Rano ujutru majka bi ulazila u moju sobu i zamenjivala mi prljavu odeću čistom. Vikendom sam ležao u krevetu do popodneva, a onda izlazio u duge usamljeničke šetnje. Uveče bih posmatrao Džuli, slušao radio ili samo tako sedeo. U školi nisam imao bliskih drugova.

Često sam se gledao u ogledalima, ponekad i po čitav sat. Jednog jutra, malo pre svog petnaestog rođendana, tražio sam cipele po mraku našeg ogromnog predsoblja kad sam odjednom spazio celu svoju figuru u ogledalu prislonjenom uza zid. Otac je večito imao nameru da ga okači. Kroz vitraž iznad ulaznih vrata obojena svetlost obasjavala je otpozadi nakostrešena vlakna moje kose. Žućkasta polutama skrivala je kvрге i kratere na mojoj koži. Osetio sam se uzvišeno i jedinstveno. Zurio sam u svoj odraz sve dok on nije počeo da se otuđuje i da me parališe pogledom. Udaljivao se od mene i vraćao sa svakim otkucajem moga pulsa, a nad glavom i ramenima treperio mu je neki tamni oreol. „Teži slučaj”, govorio mi je. „Teži slučaj.” A zatim glasnije, „Seronja... plačipička... krelac.” Čuo sam umoran majčin glas kako me prekorno doziva iz kuhinje.

Dohvatio sam usput jednu jabuku iz činije s voćem i krenuo prema kuhinji. Naslonio sam se na dovratnik i posmatrao porodicu za doručkom bacajući jabuku uvis i dočekujući je tako da mi resko pljesne o dlan. Džuli i Su jele su rasejano, zadubljene u školske knjige. Majka, iznurena posle još jedne besane noći, uopšte nije jela. Njene upale oči izgledale su sivo i razvodnjeno. Razdražen i kenjkav, Tom je pokušavao da dogura svoju stolicu što bliže njenoj. Hteo je da joj sedne u krilo, ali ona se požalila da je pretežak. Pomogla mu je da namesti stolicu pa provukla prste kroz sopstvenu kosu.

Postavljalo se pitanje da li će Džuli sa mnom ići do škole. Ranije smo svakog jutra išli zajedno, ali sada joj je više odgovaralo da ne bude viđena

sa mnom. Nastavio sam da bacam jabuku, zamišljajući da ih time sve izbacujem iz ravnoteže. Majka me je netremice posmatrala.

„Ma, hajde, Džuli”, rekao sam na kraju. Džuli je dosula čaj u šolju.

„Imam posla”, rekla je odsečno. „Samo ti idi.”

„Su, a ti?” Moja mlada sestra nije ni podigla pogled s knjige. „Ja neću još.”

Majka me je blago podsetila da nisam doručkovao, ali ja sam se već udaljjavao hodnikom. Žestoko sam zalupio ulazna vrata i prešao na drugu stranu puta. Nekad je naša kuća stajala u ulici punoj kuća. Sada se uzdizala nasred puste ledine, gde su koprive rasle oko zgužvanih otpadaka talasastog lima. Ostale kuće bile su porušene zbog autoputa koji nikad nije izgrađen. Ponekad su deca iz soliterskog bloka dolazila da se igraju u blizini naše kuće, ali češće bi nastavljala putem, do napuštenih montažnih kuća, da tamo razvaljuju zidove i pokupe šta god nađu. Jednom su jednu od tih kuća i zapalili, i niko se nije preterano potresao. Naša kuća bila je stara i velika. Građena je bila tako da pomalo liči na zamak, s debelim zidovima, zdepastim prozorima i zupčastim ukrasima iznad ulaznih vrata. Kad se pogleda od preko puta, podsećala je na lice nekoga duboko usredsređenog, kao da pokušava nečeg da se seti.

Nikad nam niko nije dolazio u posetu. Ni majka ni otac dok je bio živ nisu imali pravih prijatelja izvan porodice. Oboje su bili jedinci, a moje babe i dede već su odavno poumirali. Majka je imala dalje rođake u Irskoj s kojima se još od detinjstva nije viđala. Tom je imao nekoliko drugara s kojima se ponekad igrao na ulici, ali nikad mu nismo dozvoljavali da ih dovede u kuću. Čak ni raznoslač mleka više nije prolazio našim putem. Koliko sam mogao da se setim, poslednji živi ljudi koji su nas posetili bili su oni bolničari iz hitne pomoći što su odvezli oca.

Stajao sam tamo nekoliko minuta razmišljajući da li da se vratim i kažem majci nešto pomirljivo. Već sam se spremao da krenem dalje kad su se ulazna vrata otvorila i propustila Džuli. Nosila je crni školski mantil od gabardena s pojasom čvrsto stegnutim oko struka i zadignutom kragnom. Načas se okrenula da pridrži vrata kako se ne bi zalupila, i tada su se i mantil i suknja i žipon zakovitlali oko nje, tačno u željenom efektu. Još me nije primetila. Gledao sam kako prebacuje torbu preko ramena. Džuli je

umela da trči brže od vetra, ali hodala je kao da spava, ubitačno sporo, pravih leđa, i strogo pravolinijski. Često je izgledala duboko zamišljena, ali uvek se od naših pitanja branila tvrdeći da joj je glava prazna.

Nije me primetila sve dok nije prešla na drugu stranu, a onda je napravila neku grimasu između osmeha i pućenja i nastavila da hoda ćutke. Svi smo strepeli od njenog ćutanja, ali ona je i to poricala, glasom zvonkim od neverice, tvrdeći da je ona ta koja se boji. Pa i jeste bila stidljiva - pričalo se da na času nikad nije pustila glas a da ne pocrveni - ali posedovala je neku smirenu snagu i distancu, i živela je u začaranom svetu onih koji su obdareni, i to potajno znaju, izuzetnom lepotom. Koračao sam pored nje, a ona je zurila ispred sebe, leđa pravih kao lenjir, blago nabranih usana.

Pedesetak metara dalje, naš put je izbijao na drugu ulicu. Tamo je još stajalo nekoliko kuća u nizu. Sve ostale, kao i sve kuće u sledećoj poprečnoj ulici, bile su srušene sa zemljom kako bi se napravilo prostora za četiri solitera od po dvadeset spratova. Soliteri su se uzdizali na širokim platoima od ispucalog asfalta kroz koji se probijao korov. Izgledali su starije i tužnije čak i od naše kuće. Na betonskim bočnim fasadama imali su džinovske mrlje, skoro crne, zaostale od kiša. Nikad nisu ni mogle da se isuše. Kad smo Džuli i ja stigli do kraja našeg puta, dohvatio sam je za ručni zglob i rekao, „Gospojice, da vam ponesem torbu?” Džuli je istrгла ruku i nastavila da hoda. Poskakivao sam unatraške ispred nje. To njeno smrknuto ćutanje pretvorilo me je u živu napast.

„Hoćeš da se bijemo? Da se trkamo?” Džuli je oborila pogled i držala se svog pravca. Rekao sam normalnim glasom, „Šta ti je?”

„Ništa.”

„Samo si nadrždana?”

„Da.”

„Na mene?”

„Da.”

Prvo sam malo ćutao. Džuli mi je polako izmicala, zadubljena u neku unutrašnju viziju sopstvenog besa. Rekao sam, „Je l' zbog mame?” Prolazili smo već pored prvog solitera tako da smo videli ulazni hol. Grupica dece iz druge škole okupila se oko šahta za lift. Gluvarili su naslonjeni na zidove i

nisu razgovarali. Čekali su nekog da siđe liftom. Rekao sam, „Onda idem natrag.” Zastao sam. Džuli je slegnula ramenima i napravila nagli pokret rukom koji je jasno govorio da ona s tim nema nikakve veze.

Na povratku sam u našoj ulici sreo Su. Hodala je držeći otvorenu knjigu pred sobom. Kaiševe od torbe je pritegla visoko na ramenima. Tom je išao na metar iza nje. Po izrazu njegovog lica videlo se da je opet napravio scenu dok su ga isterivali iz kuće. Osećao sam se lagodnije u Suinom društvu. Bila je dve godine mlađa od mene, i njene tajne, kakve god da su bile, nisu me plašile. Jednom sam u njenoj sobi video losion koji je kupila da bi „rastopila” pege. Imala je duguljasto i nežno lice, bezbojne usne i umorne oči s bledim, skoro nevidljivim trepavicama. Onako visokog čela i kuštrave kose, ponekad je stvarno ličila na devojčicu s druge planete. Ni ona ni ja nismo zastali, ali dok smo se mimoilazili, Su je podigla pogled s knjige i rekla, „Zakasnićeš.” A ja sam promrmljao, „Nešto sam zaboravio.” Tom je bio obuzet zortom od škole i nije me primetio. Sinulo mi je da Su vodi Toma u školu samo da se majka ne bi zamarala, pa sam osetio još jaču krivicu i ubrzao korak.

Obišao sam oko kuće i onda iz bašte posmatrao majku kroz kuhinjski prozor. Sedela je za stolom s neredom od našeg doručka i četiri prazne stolice ispred sebe. Tačno naspram nje stajala je moja netaknuta činija ovsene kaše. Jednu ruku je držala u krilu, drugu na stolu, oslonjenu na lakat i spremnu da joj podupre glavu. U blizini se nalazila i zdepasta teglica s njenim pilulama. Lice joj je bilo mešavina Džulinih i Suinih crta, kao da je ona njihovo dete. Imala je glatku kožu, zategnutu preko oštih jagodica. Svakog jutra je na usnama iscrtavala savršen srcasti luk u zagasitocrvenoj boji. Ali oči su joj bile okružene tamnom kožom naboranom kao koštica od kajsije, i već toliko utonule u lobanju da se činilo kao da pilji iz nekog dubokog bunara. Prstima je prolazila kroz guste, tamne uvojke na svom potiljku. Dešavalo mi se da ujutru zateknem gnezdašce njene kose kako pluta u klozetskoj šolji. Uvek bih prvo povukao vodu. Sada je ustala, okrenula mi leđa i počela da rasprema sto.

Kad sam imao osam godina, vratio sam se jednog jutra iz škole pretvarajući se da sam ozbiljno bolestan. Majka je prihvatila moju igru. Obukla mi je pidžamu, odnela me do sofe u dnevnoj sobi i zamotala u ćebe.

Znala je da sam došao kući da bih je imao samo za sebe dok otac i sestre nisu tu. Možda joj je čak bilo i drago što ima nekog da joj pravi društvo preko dana. Do kasno po podne sam tako ležao i posmatrao je kako čisti i sprema, a kad bi prešla u drugi kraj kuće, pomno sam osluškivao. Doprla mi je do svesti očigledna činjenica da ona postoji nezavisno od mene. Nastavlja nekim svojim putem i dok sam ja u školi. Ovo su naprosto poslovi kojima se ona bavi. Svako nastavlja svojim putem. U ono vreme mi je to otkriće bilo upečatljivo ali ne i bolno. Sada, dok sam je gledao kako se naginje da bi pokupila ljuste od jaja sa stola i ubacila ih u kantu za đubre, ta ista, prosta istina dobila je ukus tuge i pretnje, u nepodnošljivoj kombinaciji. Pokazalo se da je nisam ja izmislio, ni ja ni moje sestre, mada sam ipak nastavio da je izmišljam i da je ignorišem. Dok je sklanjala praznu flašu od mleka, najednom se okrenula prema prozoru. Hitro sam se povukao. Dok sam trčao stazom pored kuće, čuo sam kako otvara stražnja vrata i doziva me. Načas sam je i video kad se pojavila iza ugla. Ponovo je viknula za mnom kad sam već odmicao ulicom. Celim putem sam trčao, zamišljajući kako se njen glas uzdiže iznad topota mojih stopala po asfaltu.

„Džek... Džek.”

Sustigao sam mlađu sestru baš kad je prolazila kroz školsku kapiju.

Znao sam da je jutro i da se radi o ružnom snu. Uz mali napor volje mogao sam i da se probudim. Pokušavao sam da mrdnem noge, da jednim stopalom očešem drugo. Već i najovlašniji dodir bio bi dovoljan da me prebaci u svet izvan granica sna. Pratio me je neko koga nisam mogao da vidim. U rukama je nosio nekakvu kutiju i nagovarao me da zvirnem u nju, ali ja sam žurio dalje. Načas sam zastao i ponovo pokušao da mrdnem nogama, ili bar da otvorim oči. Ali taj neko mi je prilazio s kutijom, nije bilo vremena i morao sam dalje da trčim. Onda smo se našli licem u lice. Drvena i s poklopcem na šarke, kutija je možda nekad sadržala skupe cigare. Poklopac je bio malčice odignut, unutra previše mračno da bi se išta videlo. Opet sam potrčao kako bih dobio na vremenu, i ovog puta sam uspeo da otvorim oči. Pre nego što su se zatvorile, video sam svoju sobu, školsku košulju prebačenu preko stolice, jednu prevrnutu cipelu na podu. I opet ta kutija. Znao sam da je unutra neko malo stvorenje, zarobljeno protiv svoje volje i užasno smrdljivo. Pokušao sam da viknem, u nadi da će me razbuditi zvuk mog vlastitog glasa. Iz grla mi nije izašao nikakav zvuk, a ni usne nisam mogao da pokrenem. Poklopac kutije se ponovo dizao. Nisam mogao da se okrenem i potrčim, jer cele sam noći trčao i sad mi nije bilo druge nego da pogledam unutra. S velikim olakšanjem sam čuo kako se vrata otvaraju, a zatim i bat koraka po podu. Neko je sedeo na ivici mog kreveta, tik uz mene, i mogao sam da otvorim oči.

Majka je sela tako da mi je zarobila ruke ispod čaršava. Moj budilnik je pokazivao da je pola devet i da ću zakasniti u školu. Majka je svakako ustala još pre dva sata. Mirisala je na svoj omiljeni jarkoroze sapun. Rekla je, „Vreme je da porazgovaramo, ti i ja.” Prekrstila je noge i stavila ruke na kolena. Leđa su joj bila veoma prava, kao i Džulina. Shvatio sam da me ležanje na leđima stavlja u neravnopravan položaj, pa sam nastojao da se uspravim i sednem. Ali ona je rekla, „Samo ti leži.”

„Zakasniću”, rekao sam.

„Samo ti leži”, ponovila je s teškim naglaskom na poslednjoj reči. „Hoću

da razgovaram s tobom.” Srce mi je lupalo velikom brzinom, zurio sam pored njene glave pravo u plafon. Još sam se borio da se iščupam iz onog sna. „Gledaj ovamo”, rekla je. „Hoću da ti vidim oči.” Pogledao sam je u oči, koje su zabrinuto šetale po mom licu. Video sam svoj uveličani odraz.

„Da li si se ovih dana gledao u ogledalu?”, rekla je.

„Ne”, rekao sam neiskreno.

„Zenice su ti jako proširene, da li si primetio?” Odmahnuo sam glavom. „I naduven si ispod očiju a tek što si se probudio.” Tu je zastala. Čuo sam kako ostali dole doručkuju. „A znaš li zbog čega?” Ponovo sam odmahnuo glavom, a ona je ponovo začutala. Onda se nagnula napred i počela uzbuđeno da govori. „Znaš o čemu pričam, je l’ tako?” Srce mi je zabubnjalo u ušima.

„Ne”, rekao sam.

„Bogami, znaš, dragi moj. Znaš ti o čemu govorim, vidim da znaš.”

Nisam imao drugog izbora nego da potvrdim ćutanjem. Nimalo joj nije pristajala ta strogost; glas joj je zvučao ravno, kao da glumi, jer drugačije i nije umela da saopšti neprijatnu poruku.

„Varaš se ako misliš da ja ne znam šta se događa. Ti sada izrastaš u mladića, i veoma sam ponosna na tebe... ima tu nekih stvari koje bi ti otac objasnio...” Oboje smo skrenuli pogled, znali smo da to nije istina. „Odrastanje je teško, ali ako nastaviš tako kako si počeo, samo ćeš sebi naneti zlo, nanećeš zlo svom telu koje još raste.”

„Zlo...” , ponovio sam kao eho.

„Tačno, pogledaj samo na šta ličiš”, rekla je mekšim glasom. „Ujutru ne možeš da ustaneš, celog dana si umoran, nabusit, niti se pereš niti presvlačiš u čisto, drzak si prema sestrama i prema meni. A oboje znamo zbog čega. Svaki put...” Malo je odlutala, i umesto da gleda u mene, upiljila se u sopstvene ruke koje je držala u krilu. „Svaki put... kad to uradiš, tvoj organizam mora da nadoknadi pun litar krvi.” Pogledala me je prkosno.

„Krv!” , šapnuo sam. Ona se nagnula i ovlaš me poljubila u obraz.

„Ne ljutiš se što ti ovo govorim, je l’ da?”

„Ne, ne”, rekao sam. Majka je ustala.

„Jednog dana, kad budeš punoletan, setićeš se ovoga i bićeš mi zahvalan

što sam ti rekla to što sam rekla.” Klimnuo sam glavom. Ona se pognula i nežno me pošasoljila po kosi, a onda žurno izašla.

Sestre i ja više se nismo igrali na Džulinom krevetu. Igre su obustavljene nedugo pošto je otac umro, mada njegova smrt nije bila pravi razlog. Su je počela da pruža otpor. Možda je nešto načula u školi, i sada se stidela što nam je dozvoljavala da joj svašta radimo. Nikad nisam bio siguran jer o takvim stvarima nismo mogli da razgovaramo. A i Džuli se polako udaljavala. Počela je da se šminka i imala je gomilu tajni. U redu za ručak u školi, čuo sam jednom kako za mene kaže „mali brat” i to me je ljuto uvredilo. U kuhinji je vodila duge razgovore s majkom koji su se prekidali ako bi iznenada naišao Tom, ili Su ili ja. Kao i majka, Džuli mi je zvala zbog kose i odeće, ne blago doduše, nego podrugljivo i s visine.

„Bazdiš”, rekla bi mi svaki put kad bismo se zbog nečega sporečkali. „Bazdiš do neba. Zašto se nikad ne presvlačiš?” Takve primedbe budile su kretena u meni.

„Jebi se”, prosiktao bih, i smesta je dohvatio za gležnjeve, rešen da je golicam dok ne svisne od iscrpljenosti.

„Mama”, vrištala je Džuli, „Mama, kaži Džeku!” I majka bi, odnekud iz kuće, umorno doviknula, „Džek...”

Poslednji put kad sam golicao Džuli, sačekao sam da majka ode u bolnicu, a onda sam navukao ogromne, štokave baštovanske rukavice, koje je poslednji nosio moj otac, pa krenuo za Džuli do njene sobe na spratu. Sedela je za malim pisaćim stolom na kojem je obično radila domaće zadatke. Zastao sam na vratima s rukama iza leđa.

„Šta hoćeš?”, rekla mi je krajnje zgađeno. Prethodno smo se dole posvađali.

„Dolazim po tebe”, rekao sam jednostavno, pa ispružio te svoje ručerde prema njoj, s raširenim prstima. I od samog pogleda na moje kandže, ona je izgubila prisebnost. Pokušala je da ustane, ali pala je natrag na stolicu.

„Samo probaj”, ponavljala je kroz sve jači kikot. „Samo, samo probaj.”

Gledala je kako joj se te kolosalne ruke približavaju i uvijala se na stolici, cvileći, „Ne... ne... ne.”

„Da”, rekao sam, „s tobom je gotovo.” Povukao sam je za ruku i gurnuo na krevet. Ležala je uzdignutih kolena, i rukama je štitila grlo. Nije se

usuđivala da odvoji pogled od džinovskih kandži koje sam držao nad njom, spreman da se obrušim u sekundi.

„Beži od mene”, prošaptala je. Učinilo mi se u trenutku smešno to što se obratila rukavicama a ne meni.

„Dolaze po tebe”, rekao sam, pa malčice spustio ruke. „Ali niko ne zna gde će prvo da napadnu.” Ona je zadnjim snagama pokušala da me uhvati za zglobove, ali uspeo sam da se probijem ispod njenih laktova i onda su joj se rukavice čvrsto sklopile oko rebara, sve do ispod pazuha. Dok se Džuli smejala i smejala, dok se borila da dođe do daha, smeja sam se i ja, oduševljen što imam toliku moć. Sada se u njenom bacakanju nazirala i trunka panike. Nije mogla pošteno ni da udahne. Pokušavala je da kaže „molim te”, ali ja od ushićenja nisam mogao da se zaustavim. I dalje joj je vazduh pućkao iz pluća, u malim ptičjim kliktajima. Jednom rukom se kačila za grubu tkaninu rukavice. Dok sam se pomerao napred da bih je bolje prikovao, osetio sam kako mi se topla tečnost razliva po kolenu. Užasnut, skočio sam s kreveta i zbacio rukavice. Poslednji zvuci Džulinog smeha pretopili su se u iznemogli plač. Ležala je na leđima, i suze su joj lile preko rubova jagodica i nestajale u kosi. Soba je sasvim blago mirisala na mokraču. Podigao sam rukavice s poda. Džuli je iskrenula glavu.

„Gubi se odavde”, rekla je tupo.

„Izvini”, rekao sam.

„Gubi se... smesta.”

Tom i Su stajali su na vratima i posmatrali.

„Šta je bilo?”, pitala me je Su dok sam izlazio.

„Ništa”, rekao sam, i veoma tiho zatvorio vrata.

Baš tih dana, majka je sve češće odlazila na spavanje u ranim večernjim satima. Govorila je kako joj se oči same sklapaju.

„Samo da dve-tri večeri legnem rano”, rekla bi, „i opet ću biti kao nova.”

Samim tim, Džuli je dobila vlast da odlučuje o večeri i odlasku u krevet. Jednom smo Su i ja sedeli u dnevnoj sobi i slušali radio. Ušla je Džuli i žustro ga ugasila.

„Budi ljubazan da izbaciš đubre”, rekla mi je, „i da odneseš kante ispred kuće.”

„Odjebi”, dreknuo sam, „valjda mogu i ja nešto da slušam”, i brzo

posegnuo za dugmetom na radiju.

Džuli ga je poklopila rukom. Još sam se toliko stideo zbog onog nasrtaja da nisam imao snage da se izborim s njom. Reč-dve simboličnog otpora, i već sam bio napolju i prenosio kante za đubre. Kad sam se vratio, Su je ljuštila krompir nad sudoperom u kuhinji. Kasnije, kad smo seli da jedemo, vladala je napeta tišina umesto uobičajene halabuke. Kad sam preko stola pogledao u Su, ona se zakikotala. Džuli nas uopšte nije gledala, a sve što je imala da kaže saopštavala je tihim glasom i isključivo Tomu. Kad je na nekoliko minuta izašla da odnese gore poslužavnik s hranom, Su i ja smo se šutirali ispod stola i smejali. Ali prestali smo čim smo je čuli kako silazi.

Tomu se nisu dopadale te večeri bez majke. Džuli ga je terala da pomaže sve sa tanjira, a nije mu bilo dozvoljeno ni da se zavlači ispod stola i da se glupira. Najviše ga je pogodilo to što ga Džuli ne pušta u majčinu sobu dok ona spava. Voleo je da se uglavi pored nje kompletno obučen. Džuli ga je dohvatila za ručni zglob kad se zaputio gore. „Ne možeš tamo”, rekla je mirno. „Mama spava.” Tom je nadigao užasnu dreku, ali nije se otimao kad ga je Džuli dovukla natrag u kuhinju. I on je pomalo zazirao od nje. Odjednom je postala tako udaljena od nas, tiha, sigurna u svoj autoritet. Dobijao sam želju da joj kažem, „Ma, daj, Džuli, prestani da glumiš. Svi znamo ko si ti u stvari.” I stalno sam gledao u njenom pravcu. Ali nisam dobijao odgovor. Neprekidno je nešto poslovala i samo bi me usput okrznula pogledom.

Izbegavao sam da ostanem nasamo s majkom kako se ne bi desilo da me ponovo uvuče u onaj razgovor. Iz škole sam znao da je sve pogrešno shvatila. Ali svaki put kad bih zalegao na ručni rad, dva do tri puta dnevno, sada mi je kroz glavu prolazila slika dveju polulitarskih flaša mleka s poklopcima od srebrne folije. Provodio sam više vremena u Suinom društvu. Ona je izgledala blagonaklona prema meni, ili bar spremna da me ignoriše. Mnogo je vremena provodila kod kuće čitajući u svojoj sobi, a nikad se nije bunila ako se i ja tamo izležavam. Čitala je romane o devojkicama svoga uzrasta, trinaest godina ili tu negde, koje doživljavaju pustolovine u školskim internatima. Donosila je iz lokalne biblioteke kabaste, ilustrovane knjige o dinosaurima i vulkanima i ribama iz tropskih mora. Ponekad sam ih i ja prelistavao, gledajući slike. Od informacija me

ništa nije zanimalo. Bile su mi sumnjive slike dinosaurusu, pa sam joj rekao da niko u stvari ne zna kako su oni izgledali. Su mi je objasnila da postoje skeleti i svakojaki drugi tragovi koji pomažu u rekonstrukciji. Prepirali smo se čitavo popodne. Znala je mnogo više od mene, ali ni za živu nisam hteo da je pustim da pobedi. Na kraju, iz inata i dosade, izgubili smo volju i rešili da jedno drugo ostavimo na miru. Ali najčešće smo razgovarali kao zaverenici, o našoj porodici i svima ostalima koje smo poznavali, brižljivo razmatrajući njihovo ponašanje i izgled, „kakvi su stvarno”. Pitali smo se koliko je ozbiljno majka bolesna. Su ju je čula kako govori Džuli da će opet promeniti lekara. Sлагali smo se u oceni da je naša starija sestra digla nos. U stvari, Su više nisam ni posmatrao kao devojčicu. Za razliku od Džuli, ona mi je bila samo sestra, samo još jedna osoba. Jednog dugačkog nedeljnog popodneva, Džuli je naišla usred našeg razgovora o roditeljima. Baš sam objašnjavao kako su se njih dvoje potajno mrzeli i kako je majci laknulo kad je otac umro. Džuli je sela na krevet pored Su, prekrstila noge i zevnula. Ja sam zastao i pročistio grlo.

„Samo nastavi”, rekla je Džuli, „zvuči zanimljivo.”

Rekao sam, „Ma, nema veze.”

„Uf”, rekla je Džuli. Malo je pocrvenela, pa oborila pogled. Sada je Su pročistila grlo, i svi smo čekali.

Blentavo sam rekao, „Samo hoću da kažem kako ne verujem da je mama ikad stvarno volela tatu.”

„Ne veruješ?”, rekla je Džuli s podrugljivim zanimanjem. Bila je besna.

„Ne znam”, promrmljao sam. „Možda ti znaš.”

„Kako bih ja to znala?” Opet je zavladao tišina, a onda je Su rekla, „Zato što više pričaš s njom nego mi.”

Džulin bes ogledao se u sve napadnijem ćutanju. Ustala je i, kad je stigla do vrata, okrenula se i tiho rekla, „Samo zato što je vas dvoje uopšte ne zarezujete.” Zastala je na vratima da čuje odgovor, i onda nestala ostavljajući za sobom magličasti miris parfema.

Sutradan posle škole, ponudio sam se da s majkom idem u kupovinu.

„Nema ništa da se nosi”, rekla je ona. Stajala je u mračnom predsoblju vezujući maramu pred ogledalom.

„Voleo bih malo da prošetam”, promrmljao sam.

Hodali smo ćutke nekoliko minuta, onda me je ona uhvatila pod ruku i rekla, „Još malo pa će tvoj rođendan.”

Rekao sam, „Aha, još malo.”

„Raduješ se što puniš petnaest godina?”

„Šta znam.”

Dok smo u apoteci ćekali da majci izdaju lek, pitao sam šta joj je rekao lekar. Ona je tog trenutka razgledala neki sapun s plastićnom posudicom u poklon pakovanju. Spustila ga je i živahno se osmehnula.

„Ma, pusti lekare, svi oni prićaju gluposti. S tim društvom sam raskrstila.” Klimnula je glavom u pravcu apotekarskog pulta. „Važno je da ja dobijem moje pilule.”

Osetio sam olakšanje. Pilule su na kraju stige u debeloj, braon teglici koju sam se ponudio da joj ponesem. Na povratku kući, predložila je da napravimo malo rođendansko slavlje i da ja pozovem nekoliko drugova iz škole. „Ne”, rekao sam istog trenutka. „Bolje nek ostane u porodici.” Ostatak puta smo pravili planove, i oboma nam je bilo drago što najzad imamo o ćemu da razgovaramo. Majka se setila proslave Džulinog desetog rođendana. Sećao sam se i ja, bilo mi je osam godina. Džuli se rasplakala jer joj je neko rekao da se rođendani posle desetog više ne važe. Neko vreme je to bilo u opticaju kao porodićni vic. Nismo pominjali, ni majka ni ja, oćev doprinos toj proslavi, kao i svim drugim kojih sam mogao da se setim. Voleo je da deca stoje uredno postrojena, i da mutavo ćekaju svoj red u nekoj igri kojom bi on rukovodio. Buka i kaos, deca koja bezglavo vršljaju naokolo, to ga je duboko nerviralo. Nijedno rođendansko slavlje nije prošlo a da se on na nekog nije razbesneo. Na proslavi Suinog osmog rođendana, pokušao je slavljenicu da otera u krevet zbog kreveljenja. Majka se umešala i to je stavilo taćku na slavlja. Tom ih nikada nije doživio. Kad smo stigli do naše kapije već smo oboje ćutali. Dok je ona preturala po tašni tražeći ključ od ulaznih vrata, pitao sam se da li joj je drago što ćemo ovog puta slaviti bez njega.

Rekao sam, „Šteta što tata nije...”, a ona je brzo dodala, „Siroće moje. On bi se tako ponosio tobom.”

Dva dana pred moj rođendan majka se povukla u krevet.

„Ustaću, ima vremena”, rekla je kad smo Su i ja otišli da je obiđemo.

„Nisam bolesna, samo sam jako, jako umorna.” A i dok je to govorila, jedva je držala oči otvorene. Već je bila spremila tortu i ukrasila je koncentričnim krugovima od crvenog i plavog šećera. Tačno u centru stajala je jedna svećica. Tomu je ovo bilo zabavno.

„Nemaš ti petnaest godina”, vikao je, „ti slaviš prvi rođendan.”

Rano ujutru Tom je ušao u svoju sobu i skočio mi na krevet.

„Budi se, budi se, napunio si godinu dana.”

Za doručkom mi je Džuli predala, bez komentara, nekakvu kožnu vrećicu u kojoj sam pronašao metalni češalj i makazice za nokte. Su mi je poklonila jedan naučnofantastični roman. Na koricama se džinovsko čudovište s pipcima spremalo da proguta jedan vasijski brod, a nebo je u pozadini bilo crno, istačkano blistavim zvezdama. Odneo sam poslužavnik gore u majčinu sobu. Kad sam ušao, ležala je na leđima i oči su joj bile otvorene. Seo sam na ivicu njenog kreveta i oprezno spustio poslužavnik na kolena. Majka je neko vreme sedela naslonjena na jastuke i pijuckala čaj. Onda je rekla, „Pa, sine, srećan ti rođendan. Ne mogu ujutru da pričam dok ne ovlažim grlo.”

Zagrlili smo se trapavo preko šolje čaja koju je ona i dalje držala u ruci. Otvorio sam koverat koji mi je predala. U rođendansku čestitku bile su zataknete dve funte. Na čestitki je bila fotografija mrtve prirode, sa globusom, hrpom starih knjiga u kožnom povezu, pecaroškim štapom i lopticom za kriket. Ponovo sam je zagrlio, a ona je rekla „U-ups” pošto joj se šolja zaklatila na tacnici. Neko vreme smo tako sedeli zajedno i ona me je stiskala za ruku. Šaka joj je bila žučkasta i suvonjava, učinila mi se kao pileća nožica.

Celo prepodne sam ležao na krevetu i čitao knjigu koju mi je poklonila Su. Bio je to prvi roman koji sam ikad pročitao od početka do kraja. Sićušne spore života koje u vidu oblaka plutaju kroz galaksije došle su u dodir s naročitim zracima jedne umiruće planete i tako se izrodilo kolosalno čudovište koje se hrani rendgenskim zracima i trenutno teroriše redovan vasijski saobraćaj između Zemlje i Marsa. Kapetan Hant dobio je ovlašćenje ne samo da uništi tu zver nego i da se otarasi njenog gigantskog leša.

„Ako ga ostavimo da večno pluta vasionom”, objasnio je Hantu izvesni

naučnik prilikom jednog od njihovih mnogobrojnih sastanaka, „ne samo da ćemo imati rizik od sudara, nego je veliko pitanje: kako će ostale kosmičke sile delovati na truplo u raspadanju? Otkud znamo kakva bi još čudovišna mutacija mogla da se izrodi iz te crkotine?”

Kad je Džuli ušla u moju sobu i saopštila mi da majka nema nameru da ustane, i da ćemo se tortom posluživati oko njenog uzglavlja, bio sam toliko zanesen da sam blenuo u nju kao da ništa ne shvatam.

„Što joj ne učiniš po volji”, rekla je Džuli na odlasku, „i malo se opereš bar za ovu priliku?”

Po podne su Tom i Su odneli tortu i čaše na sprat. Ja sam se zaključao u kupatilu i stao pred ogledalo. Kapetan Hant ne bi me pustio ni da prismrdim na njegov vasijski brod. Pokušavao sam da pustim bradu kako bih sakrio kožu, ali svaka od retkih dlačica je kao upereni prst privlačila pogled na bubuljicu u svom korenu. Napunio sam lavabo toplom vodom i svom težinom se oslonio na dlanove potopljene do samog dna. Često sam tako provodio i po pola sata, nagnut ka ogledalu, sa šakama do iznad članaka u toploj vodi. To je bilo čitavo moje pranje. Ostatak vremena sam posvetio sanjarenju, ovog puta o Kapetanu Hantu. Kad je voda prestala da bude topla, obrisao sam ruke i izvukao onu kožnu vrećicu iz džepa. Podrezao sam nokte na rukama i uzeo da češljam ulepljenu smeđu kosu, isprobavajući različite frizure i odlučujući na kraju da proslavim rođendan razdeljkom po sredini.

Čim sam kročio u majčinu sobu, Su je zapevala „Srećan rođendan”, pa su se i ostali pridružili. Torta je stajala na noćnom stočiću i svećica je već bila zapaljena. Majka je ležala okružena jastucima, i mada je micala usnama kao da peva, nisam uspeo da razaberem njen glas. Kad su završili, dunuo sam u svećicu, a Tom je skakutao oko kreveta i vikao, „Imaš godinu dana, imaš godinu dana”, sve dok ga Džuli nije učutkala.

„Izgledaš veoma doterano”, rekla je majka. „Okupao si se?”

„Da”, rekao sam, i uzeo da sečem tortu.

Su je u šolje za čaj nasula voćni sok koji je, kako je objasnila, napravila od pravih pomorandži.

„Sve pomorandže su prave, mama, je l’ da?”, rekao je Tom.

Svi smo se nasmejali, a Tom je, oduševljen sobom, više puta ponavljao

svoju opasku ali sa sve manje uspeha. Nije to baš ni bila neka proslava, i jedva sam čekao da se vratim svojoj knjizi. Džuli je poredala četiri stolice u plitkom luku tako da gledaju na krevet, i onda smo posedali da mljackamo tortu i srkućemo sok. Majka nije ni jela ni pila. Džuli je želela da se nešto događa, želela je da budemo zabavni.

„Ispričaj nam neki vic”, rekla je gledajući u Su, „onaj što si mi juče pričala.”

A kad je Su ispričala svoj vic i kad se majka nasmejala, Džuli je rekla Tomu, „Hajde sad ti, da te vidimo kako izvodiš zvezdu.”

Morali smo da posklanjamo stolice i tanjire da bi se Tom benavio i kikotao na podu. Džuli ga je posle izvesnog vremena zaustavila i okrenula se prema meni.

„A ti, što nam ne bi nešto otpevao?”

Rekao sam, „Ne znam nijednu pesmu.”

„Ma, znaš, znaš”, rekla je. „Šta kažeš na *Greensleeves*?”¹

Već i naslov te pesme me je iritirao. „Prestani već jednom da svima govoriš šta će da rade”, rekao sam. „Misliš da si Bog?”

Umešala se Su. „Hajde uradi ti nešto, Džuli”, rekla je.

Dok smo Džuli i ja razgovarali, Tom je izuo cipele u zavukao se u krevet pored majke. Ona mu je stavila ruku preko ramena i sada nas je posmatrala kao da smo veoma daleko.

„Aha”, rekao sam gledajući u Džuli, „uradi ti nešto za promenu.”

Džuli je bez reči uletela u prostor raskrčen za Tomove zvezde i odjednom je njeno telo stajalo naglavce, poduprto samo rukama, zategnuto i vitko i savršeno mirno. Suknja joj je pala preko glave. Gaćice su blesnule belinom naspram bledomaslinaste kože njenih nogu i video sam mehuraste nabore tkanine oko lastiša koji joj se pripijao uz ravan, mišićav stomak. Nekoliko crnih dlačica provirivalo je iz belog trougla. Džuline noge, koje su na početku bile sastavljene, sada su se lagano raširile kao džinovske ruke. Zatim ih je ponovo sastavila i, preturivši se u vazduhu, stala uspravno. U jednom pometenom, sluđenom trenutku, našao sam se i ja na nogama i zapevao *Greensleeves* nekakvim drhtavim, strastvenim tenorom. Svi su zapljeskali kad sam završio, a Džuli me je stisnula za ruku. Majka se sanjivo nasmešila. Sve smo brzo raspremili; Džuli je podigla Toma iz

kreveta, Su pokupila tanjire i ostatke torte, a ja izneo stolice.

Jednog vrelog popodneva pronašao sam zidarski malj skriven ispod korova i visoke trave. Bio sam u vrtu jedne od napuštenih montažnih kuća, cunjao naokolo, smlaćen dosadom. Kuću je šest meseci ranije neko zapalio. Zastao sam na zgarištu dnevne sobe gde je plafon bio urušen a podne daske nagorele. Jedan pregradni zid je ostao uspravan i po sredini je imao mali šank povezan s kuhinjom. Jedno krilo drvenih vratanaca još se držalo na šarkama. U kuhinji su iz zidova visili pokidani komadi vodovodnih cevi i električnih žica, a na podu je ležala zgnječena sudopera. Po svim sobama, visoki korov se borio za svetlost. Većina tih kuća bila je natrpana fiksnim predmetima postavljenim na uobičajena mesta, a svaki od tih predmeta govorio ti je šta da radiš - ovde ćeš da jedeš, ovde da spavaš, ovde da sediš. Ali u ovom razorenom prostoru više nikakvog reda nije bilo, sve se izgubilo. Pokušao sam da zamislim tepihe, ormane, slike, stolice, šivaću mašinu, u tim razjapljenim, smrskanim sobama. Prijalo mi je što svi ti predmeti odjednom izgledaju tako nevažno, tako jadno. U jednoj sobi sam zatekao dušek, stisnut između ugljenisanih, polomljenih greda. Zid se oko prozora krunio, a plafon se ulegao ne stigavši sasvim do zemlje. Ljudi koji su nekad spavali na tom dušku, pomislio sam, ozbiljno su verovali da se nalaze u „spavaćoj sobi”. Uzimali su zdravo za gotovo da će uvek tako i biti. Pomislio sam na svoju sobu, na Džulinu, majčinu, na sve one sobe koje će se jednog dana srušiti. Uspentrao sam se preko dušeka i mislio o tome nastojeći da održim ravnotežu na vrhu razvaljenog zida, kad sam u travi spazio dršku od malja. Skočio sam dole i šćepao ga. Siva gamad naseljena ispod masivne gvozdene glave razmilela se u slepoj pometnji po svom komadiću zemlje. Raspalio sam maljem po njima i osetio kako se zemlja poda mnom trese.

Bio je to dobar ulov, verovatno zaostao iza vatrogasaca, ili nekog tima za rušenje. Prebacio sam ga preko ramena i poneo kući, misleći se šta bih to korisno mogao da razbijem. U vrtu je stenjak bio oronuo i zarastao u korov. Nisi imao po čemu da udariš osim po kamenim pločama, a i one su

već bile popucale. Odlučio sam se za betonsku stazu - nekih pet metara dugu i tri prsta debelu. Ionako ničemu nije služila. Svukao sam se do pojasa i prionuo na posao. Nešto malo betona se okrunilo posle prvog udarca, ali od nekoliko sledećih nije bilo učinka, čak ni naprsline. Malo sam predahnuo, pa krenuo iznova. Ovog puta, za divno čudo, otvorila se velika pukotina i pozamašan, zadovoljavajući komad betona odvalio se duž ivice. Imao je dobrih pola metra u prečniku i teško ga je bilo odići. Iščupao sam ga i prislonio uz ogradu. Baš sam se spremao da se opet latim malja kad sam iza leđa čuo Džulin glas. „To ne smeš da radiš.” Bila je u jarkozelenom bikiniju. U jednoj ruci je držala neki magazin a u drugoj naočare za sunce. S te strane kuće bili smo u dubokom hladu. Spustio sam glavu malja na zemlju između svojih nogu i oslonio se na dršku.

„O čemu pričaš?”, rekao sam. „Zašto ne smem?”

„Mama kaže.” Podigao sam malj i tresnuo po stazi što sam jače mogao. Ispod oka sam pogledao u sestru koja je slegnula ramenima i okrenula se da ode.

„Zašto?”, viknuo sam za njom.

„Nije joj dobro”, rekla je Džuli bez osvrtnja. „Boli je glava.” Opsovao sam i prislonio malj uza zid.

Bez radoznalosti sam prihvatao činjenicu da majka retko kad boravi izvan kreveta. Tako je postupno pala u postelju da o tome gotovo nismo ni raspravljali. Od mog rođendana, dve nedelje ranije, uopšte nije ustajala. Mi smo se dosta dobro prilagodili. Na smenu smo joj nosili poslužavnik u sobu, a Džuli je na povratku iz škole obavljala kupovine. Su joj je pomagala u kuvanju dok sam ja prao sudove. Majka je ležala okružena magazinima i knjigama iz biblioteke, mada je nikad nisam video da čita. Najčešće je kunjala u sedećem položaju, i prenela bi se kad ja uđem i rekla nešto u stilu, „Uh, mora da sam na sekund odlutala.” Pošto nismo imali posetilaca, nije imao ko da se raspituje šta joj je, pa ni sam sebi to pitanje nisam jasno postavljao. Džuli je, kako se kasnije ispostavilo, znala mnogo više. Svake subote ujutru išla je da overi recept i vraćala se s ponovo napunjenom braon teglicom. Nijedan lekar nije dolazio da pregleda majku. „Dosta mi je lekara i testova za čitav život.” Činilo mi se razumljivo da nekom dozlogrde lekari.

Njena soba pretvorila se u središte kuće. Okupljali smo se tamo, razgovarali između sebe ili slušali njen radio dok bi ona dremala. Ponekad bih je čuo kako izdaje uputstva Džuli o tome šta treba da kupi, ili kako da obuče Toma, uvek na brzinu i prigušenim tonom. „Kad majka ustane”, to je postalo neko maglovito, ne baš željno iščekivano vreme u bliskoj budućnosti kada će se ponovo uspostaviti stara pravila. Džuli je delovala ozbiljno i efikasno, ali podozrevao sam da ona u stvari iskorišćava svoj položaj, da uživa što joj se ukazala prilika da mi komanduje.

„Krajnje je vreme da središ svoju sobu”, rekla mi je jednog vikenda.

„Šta time hoćeš da kažeš?”

„Liči na svinjac, emituje smrad.” Ništa nisam rekao. Džuli je nastavila, „Bolje bi ti bilo da odmah središ sobu, kaže mama.” Pošto mi je majka bila bolesna, smatrao sam da bi bio red da je poslušam, i mada ništa u sobi nisam taknuo, razmišljao sam o tome, brinuo što još nije sređena. Majka mi nikad nije pominjala moju sobu, pa sam sve više bio ubeđen da se ni taj razgovor s Džuli nikad nije dogodio.

Nakon što sam minut ili dva zurio u malj, krenuo sam oko kuće prema vrtu. Bila je sredina jula, samo nedelju dana pred početak letnjeg raspusta, i već je šest nedelja svaki dan bilo vrućina. Izgledalo je nazamislivo da će ikad ponovo pasti kiša. Džuli je bila opsednuta sunčanjem pa se potrudila da raskrči malu zaravan na vrhu ruševnog stenjaka. Svakog dana je posle škole prostirala veliki peškir i tamo provodila po jedan sat. Ležala bi raširenih ruku s prstima prilepljenim za zemlju, i svakih desetak minuta bi se prevrnula na stomak, spuštajući palčevima bretele od bikinija. Volela je da istakne sve tamniji ten pomoću bele školske bluze. Baš se bila ponovo smestila kad sam ja naišao iza ugla. Ležala je na stomaku, s glavom položenom na ruke i licem okrenuta na drugu stranu, prema pustoj zemlji u susedstvu gde su bokori kopriiva skapavali od žeđi. Pored nje, uglavljen između tamnih naočara i tube losiona za sunčanje, stajao je minijturni tranzistor, srebrno-crni, iz kog su dopirali nejasni, krkljavi zvuci muških glasova. Strane stenjaka padale su okomito od mesta gde je ležala. Da se samo malo pomerila ulevo, smandrljala bi se pravo meni pred noge. Među uvelim žbunjem i korovom, njen bikini, ozaren hladnom svetlošću, bio je jedino zelenilo na stenjaku.

„Slušaj”, rekao sam joj preko radijskih glasova. Nije okrenula glavu, ali znao sam da me je čula. „Kada ti je to majka rekla da me opomeneš zbog buke?” Džuli se nije pomerala i ništa mi nije odgovorila, pa sam zaobišao oko stenjaka kako bih joj video lice. Oči su joj bile otvorene. „Mislim, sve vreme si ovde.” Ali Džuli je rekla, „Budi srce, hajde, namaži mi leđa losionom.” Dok sam se penjao, nogom sam potkačio jedan oveći kamen koji je trupnuo o zemlju.

„Pazi šta radiš”, rekla je Džuli. Kleknuo sam između njenih raširenih nogu, pa istisnuo iz tube bledu, kremastu tečnost sebi na dlan. „Tu gore, po ramenima i vratu”, rekla je Džuli, „tu je najvažnije”, i spustivši glavu, sklonila kosu sa potiljka. Iako smo bili na samo metar i po iznad zemlje, učinilo mi se da tamo gore pirka lagan i osvežavajući povetarac. Dok sam joj utrljavao kremu po ramenima, primetio sam kako mi ruke izgledaju blede i musavo naspram njenih leđa. Bretele su joj bile otkaçene i vijugale su po zemlji. Dovoljno je bilo da samo malo iskrenem glavu pa da vidim i obrise njenih grudi, zaklonjenih u dubokoj senci tela. Kad sam završio, ona mi je preko ramena dobacila, „A sad mi namaži noge.” Ovog puta sam utrljavao kremu najbrže što sam mogao, poluzatvorenih očiju. Sav sam se zajapurio i bilo mi je muka. Džuli je ponovo spustila glavu na podlakticu i disala je sporo i ravnomerno, kao da spava. Iz radija je neki piskutavi glas saopštavao rezultate konjskih trka sa zlobnom jednoličnošću. Čim su joj noge bile pristojno namašćene, skočio sam sa stenjaka.

„Hvala”, dobacila mi je Džuli sanjivo. Požurio sam unutra, pa uz stepenice do kupatila. Kasnije te večeri, bacio sam malj u podrum.

Svakog trećeg jutra dolazio je na mene red da vodim Toma u školu. Uvek je bilo teško naterati ga da krene. Ponekad se drao i ritao pa smo morali da ga iznosimo iz kuće. Jednog jutra, pred sam kraj drugog polugođa, usput mi je sasvim mirno rekao da u školi ima jednog „neprijatelja”. Reč je zvučala zlokobno s njegovih usana, pa sam ga pitao šta mu to znači. Objasnio mi je da ga jedan stariji dečak proganja.

„Rascopaće mi glavu”, rekao je tonom koji je bio na granici divljenja. Nije me to iznenadilo. Tom je bio kao stvoren za maltretiranje. Bio je sitan za šestogodišnjaka, i prilično slab. Imao je blede lice, pomalo klempave uši, kretenast osmeh i crnu kosu koja je rasla u gustim, neravnim

busenovima. Još gore, bio je promućuran, na neki svoj izluđujući, svadljiv način - savršena žrtva za školsko dvorište.

„Kaži mi ko je taj”, rekao sam, ispravljajući pogrbljena leđa, „i ja ću ga čas posla srediti.” Stajali smo ispred škole i virili kroz crne rešetke u ogradi.

„Onaj tamo”, rekao je Tom naposljetku, i pokazao u pravcu male drvene šupe. Klinja je bio sav usukan, godinu-dve stariji od Toma, riđokos i pegav. Takvi su najgori, pomislio sam. Prošao sam kroz dvorište velikom brzinom, ščepao ga desnom rukom za rever i, pritegnuvši ga levom oko vrata, silovito ga gurnuo uza zid šupe i onda ga držao tako prikucanog. Lice mu je podrhtavalo i činilo se kao da bubri. Došlo mi je da se grohotom nasmejem, toliko sam bio ludački ushićen.

„Samo probaj da pipneš mog brata”, prosiktao sam, „i noge ću ti pokidati.” Onda sam ga pustio.

Tog popodneva je Su dovela Toma iz škole. Košulja mu je visila s leđa u fronclama i falila mu je jedna cipela. Jedna strana lica bila mu je crvena i podbula, a imao je i posekotinu u uglu usana. Oba kolena su mu bila odrana, a niz jednu cevanicu se pružao trag skorene krvi. Leva ruka mu je bila otečena i osjetljiva na dodir, kao da ju je neko izgazio. Čim je ušao u kuću, Tom se dao u čudnovato životinjsko zavijanje i potrčao ka stepeništu. „Ne dajte da ga mama vidi ovakvog”, viknula je Džuli. Stuštili smo se na njega kao čopor lovačkih pasa na ranjenog zeca. Odneli smo ga u kupatilo u prizemlju i zatvorili vrata. Pošto smo sve četvoro bili unutra, ne samo da nije ostalo mnogo prostora nego nas je u toj akustičnoj šupljini Tomov plač potpuno zaglušivao. Tiskali smo se oko njega, Džuli, Su i ja, grlili ga i ljubili dok smo ga svlačili. Su je takođe bila na ivici suza.

„Jao, Tome”, neprekidno je ponavljala, „jadni naš mali Tome.” I pored sve te gungule, uspeo sam da osetim zavist prema svom golišavom bratu. Džuli je sedela na ivici kade, a Tom joj je stajao između kolena i oslanjao se na nju dok mu je tapkala lice vatom. Slobodnom rukom ga je pridržavala, raširivši dlan preko njegovog stomaka, tačno iznad prepona. Su mu je privijala hladan oblog na izubijanu ruku.

„Je l' ti to uradio onaj crvendać?”

„Ne”, zacvileo je Tom. „Njegov drugar.” Posle tog pranja povrede više

nisu izgledale tako ozbiljno pa je i dramska napetost popustila. Džuli ga je umotala u veliki peškir i ponela na sprat. Su i ja smo krenuli ispred njih da pripremimo majku. Mora biti da je i ona nešto čula, jer već je bila na nogama i u kućnom ogrtaču, spremna da siđe.

„Mala tuča u školi”, rekli smo joj. „Ali sad je dobro.” Majka je ponovo legla, a Džuli je smestila Toma pored nje. Kasnije, dok smo sedeli oko kreveta pričajući o svemu što se desilo i pijuckajući čaj, Tom je, zamotan u veliki peškir, mirno zaspao.

Jednom smo se zadržali u prizemlju posle večere. I Tom i majka su već spavali. Majka je tog dana poslala Džuli u Tomovu školu da učiteljici prijavi siledžijsko ponašanje, pa smo pričali o tome. Onda nam je Su rekla kako je imala jedan „potpuno uvrnut” razgovor s Tomom. Čekala je da Džuli ili ja počnemo da je zapitkujemo.

„I? Šta je rekao?”, pitao sam više onako, pošto je već isteklo pola minuta. Su je počela da se kikoće.

„Rekao mi je da nikom ne kažem.”

„Pa onda nemoj”, rekla je Džuli, ali Su je nastavila, „Dođe ti on kod mene u sobu i pita, 'Kako izgleda kad si devojčica?', 'Fino', kažem, 'a što pitaš?' I tu on izjavi kako mu je *dosadilo* da bude dečko i sad bi voleo da bude devojčica. Kažem ja, 'Ali ne možeš biti devojčica kad si dečko', a on, 'E baš mogu. Mogu ako hoću.' Onda ga pitam, 'A zašto hoćeš da budeš devojčica?' 'Zato', kaže, 'što devojčice ne dobijaju batine.' Objasnim mu da ponekad i dobijaju, ali on tera svoje, 'Ne, ne dobijaju, ne dobijaju.' 'Kako ćeš', pitam, 'biti devojčica kad svi znaju da si dečko?', a on kaže, 'Mogu da obučem haljinu i da namestim kosu kao ti i da odem na ulaz za devojčice.' Ja mu kažem da ne može, ali on kaže da baš za inat može, i da svejedno hoće, hoće da...”

Sada su se Džuli i Su već toliko previjale od smeha da Su nije mogla da nastavi s pričom. Ja se nisam ni osmehnuo. Bio sam užasnut i fasciniran.

„Jadničak”, upravo je govorila Džuli. „Treba da mu dozvolimo da bude devojčica kad već toliko želi.” Su je bila oduševljena. Zapljeskala je rukama. „Tako bi divno izgledao u nekoj od mojih starih haljinica. Ono slatko lišće.” Pogledale su se i opet prsnule u smeh. U vazduhu se osećalo neko čudnovato uzbuđenje.

„Izgledao bi kao goli kreten”, rekao sam odjednom.

„Misliš?”, rekla je Džuli hladno. „A odakle ti ta ideja?”

„Pa znaš i sama da bi...” Svi smo začutili; Džuli je prikupljala i uobličavala svoj bes. Njene gole ruke bile su pružene preko stola, pod električnim svetlom tamnije nego ikad.

„Želite da izgleda glupo”, promrmljao sam iako sam osećao da mi je bolje da ćutim, „samo da biste vas dve mogle da se smežete.”

Džuli je progovorila mirnim tonom. „Misliš da devojčice izgledaju kretenski, blesavo, glupo...”

„Ne”, rekao sam s indignacijom.

„Misliš da je ponižavajuće ličiti na devojčicu, zato što misliš da je ponižavajuće *biti* devojčica.”

„Pa i bilo bi za Toma, ako bi ličio na žensko.” Džuli je duboko udahnula, i glas joj se spustio do šapata.

„Devojčice slobodno mogu da nose farmerke i da se šišaju kratko i da nose košulje i čizme zato što je okej biti dečko, za devojčice to dođe kao neko unapređenje. Ali ako dečko liči na devojčicu onda je to, po tebi, degradacija, jer potajno veruješ da je degradirajuće biti žensko. Zašto bi inače mislio da je za Toma poniženje ako obuče haljinu?”

„Zato što jeste”, rekao sam odlučno.

„Ali zašto?”, povikale su uglas Džuli i Su, i pre nego što sam uspeo da smislim odgovor, Džuli je nastavila, „Da ja sutra odem u školu u tvojim pantalonama, a ti u mojoj suknji, brzo bismo videli ko se gore proveo. Svi bi se smejali i pokazivali prstom na tebe.” U tom trenutku se Džuli nagnula preko stola i skoro me prstima potkačila po nosu.

„Gledaj ga, molim te! Izgleda... bljak!... *ženskasto*.”

„A gledaj nju”, Su je pokazala prstom na Džuli, „ona baš izgleda... *moćno* u tim pantalonama.” Moje dve sestre počele su tako ludački da se smeju da su na kraju pale jedna drugoj u zagrljaj.

Bila je to čisto teoretska rasprava, jer sutradan je Tom ponovo otišao u školu, a učiteljica je našoj majci napisala dugačko pismo. Majka je neke delove čitala naglas dok smo Su i ja pokušavali da uguramo trpezarijski sto u njenu sobu.

„Pravo je zadovoljstvo imati Toma u razredu.” Majka je ovu rečenicu

pročitala više puta s velikim uživanjem. A svidelo joj se isto tako, „On je nežno ali srčano dete.” Odlučili smo bili da sve obroke jedemo s majkom u njenoj sobi. Ja sam doneo gore i dve male fotelje, tako da je jedva ostalo prostora za kretanje oko kreveta. Čitanje pisma ju je iscrplo. Naslonila se na jastuke, držeći naočare labavo u ruci. Pismo je skliznulo na pod. Su ga je podigla i ugurala natrag u koverat.

„Kad ustanem”, rekla joj je majka, „prvo ćemo da omalamo celo prizemlje pa tek onda da vratimo sav ovaj nameštaj.” Su je sela na krevet, pa su se njih dve udubile u razgovor o biranju i slaganju boja. Ja sam sedeo za stolom, nalakćen. Bilo je kasno popodne i još uvek veoma toplo. Oba klizna prozora u spavaćoj sobi bila su podignuta do kraja. Napolju se čula graja dece koja su se igrala oko praznih montažnih kuća u susedstvu, iznenadni povici sred žagora glasova, dozivanja po imenu. U sobi je bilo milion muva. Posmatrao sam kako mi jedna nepokolebljivo gamiže uz ruku. Džuli se sunčala na stenjaku, a Tom je otišao nekud da se igra.

Majka je zaspala. Su joj je uzela naočare iz ruke, sklopila ih i spustila na noćni stočić pa izašla iz sobe. Slušao sam uzlazne i silazne tonove majčinog disanja. Poseban raspored slina u njenom nosu proizvodio je jedva čujan, visok zvuk, sličan oštrici žileta u vazduhu, a onda je i to utihnulo. Trpezarijski sto dovučen na sprat još mi je bio novost, nije mi se odvajalo od njega. Prvi put sam tada uočio izuvijane žilice drveta ispod tamnog laka. Ispružio sam gole ruke preko prijatno hladne površine stola. Izgledao je stvarnije na tom mestu i više nisam mogao ni da ga zamislim u prizemlju. Majka se iz kreveta oglasila tihim mljackanjem, načas dotakla zube jezikom, kao da sanja da je žedna. Na kraju sam otišao i stajao ispred prozora, svaki čas zevajući. Imao sam da uradim domaće, ali na pragu dugačkog letnjeg raspusta više nisam mnogo mario. Nisam čak bio siguran ni da na jesen želim da nastavim sa školom, a opet, nisam imao nikakvih drugih planova. Napolju, Tom i još jedan dečak otprilike njegovog kalibra vukli su ulicom ogromnu kamionsku gumu sve dok nisu nestali s vidika. Već i to što su je vukli umesto da je kotrljaju ispunilo me je neizmernom potištenošću.

Baš sam se spremao da ponovo sednem za sto kad me je majka pozvala po imenu, pa sam otišao i seo na njen krevet. Ona se nasmešila i dotakla

me po ručnom zglobu. Sklonio sam ruku između kolena. Nisam želeo da me iko dodiruje, bilo je previše vruće.

„Šta ima novo kod tebe?“, rekla je.

„Ništa“, odgovorio sam sa uzdahom.

„Sve ti se smučilo?“ Klimnuo sam glavom. Pokušala je da me pomiluje, ali sedeo sam za dlaku izvan njenog domašaja.

„Dobro bi bilo da pronadeš neki poslić preko raspusta, da imaš svoj džeparac.“ Promrmljao sam nešto neodređeno, i načas se okrenuo licem prema njoj. Oči su joj kao i uvek bile duboko upale, a okolna koža tamna i zgrčena, kao da cela ta površina takođe pripada čulu vida. Kosa joj se proredila i posedela, i nekoliko pregršti dlaka ležalo je na čaršavu. Preko spavaćice je nosila sivkastoroze kardigan, s rukavom izbočenim oko zgloba gde je držala maramicu.

„Priđi malo bliže, Džek“, rekla je. „Imam nešto da ti kažem, a ne želim da ostali čuju.“ Pomerio sam se ka uzglavlju kreveta i ona mi je položila ruku na podlakticu.

Prošlo je minut ili dva, a ona nije progovarala. Čekao sam, pomalo se dosađujući, a pomalo i strepeći da će mi opet pričati o mom izgledu i onim litrima proarčene krvi. Ako bi počela o tome, bio sam spreman da odmah ustanem i izađem. Najzad je rekla, „Možda ću uskoro morati da odem.“

„Gde?“, rekao sam istog trena.

„U bolnicu, da im pružim priliku da otkriju pravi uzrok ovoga što me muči, šta god da je.“

„Na koliko dugo?“ Ona je malo oklevala, oči su joj se odvojile od mojih i sada su zurile preko mog ramena.

„Moglo bi to i da potraje. Zato i želim da porazgovaram s tobom.“ Više me je zanimala tačna dužina trajanja, obećanje slobode podrivalo je moju zabrinutost. Ali ona je već govorila, „Hoću da kažem, Džuli i ti ćete voditi glavnu reč.“

„Misliš, Džuli će biti glavna.“ Sav sam se smrknuo.

„I ti i ona“, rekla je odlučno. „Nepravедno je da sve padne na nju.“

„Onda joj ti kaži“, rekao sam, „to da sam i ja glavni.“

„Kuća se mora voditi kako dolikuje, Džek, a i na Toma treba paziti. Sve će morati da bude čisto i uredno jer inače, znaš i sam šta će se dogoditi.“

„Šta?”

„Toma će odvesti u neki dom, a možda i tebe i Suzan. Džuli ne bi mogla da živi ovde sama. A onda bi kuća zvrjala prazna, to bi se raščulo, i ubrzo bi ljudi počeli da provaljuju unutra, da raznose stvari, da razbijaju sve što stignu.” Stisnula me je za mišicu i osmehnula se. „I onda, kad ja izađem iz bolnice, ne bismo imali gde da se vratimo.” Klimnuo sam glavom. „Otvorila sam u pošti račun za Džuli, i novac će se redovno uplaćivati iz moje ušteđevine. Ima ga dovoljno da pokrije sve vaše potrebe, i to prilično dugo, taman dok ja ne izađem iz bolnice.” Ponovo se zavalila u jastuke i napola sklopila oči. Ja sam ustao.

„Važi”, rekao sam, „kada te primaju u bolnicu?”

„Ne odmah, možda za nedelju ili dve”, rekla je ne otvarajući oči. Kad sam već stigao do vrata, ona je dodala, „Što pre to bolje, čini mi se.”

„Da.” Promena u visini moga glasa naterala ju je da otvori oči. Stajao sam na vratima, spreman da odem. Majka je rekla, „Već mi je dojadilo da ovde ležim i da po celi dan ne radim ništa.”

Posle tri dana je umrla. Pronašla ju je Džuli kad se vratila iz škole u petak po podne, poslednjeg dana drugog polugođa. Su je bila odvela Toma na plivanje, a ja sam stigao nekoliko minuta posle Džuli. Dok sam skretao na stazu ispred kuće, video sam je kako se naginje kroz prozor majčine sobe, a videla je i ona mene, ali pravili smo se ludi. Nisam odmah otišao gore. Skinuo sam jaknu i cipele i popio čašu hladne vode sa česme u kuhinji. Zavirio sam u frižider da vidim ima li nečeg za jelo, pronašao komad sira i pojeo ga s jabukom. Kuća je bila veoma tiha i osetio sam kako me pritiskaju prazne nedelje koje su se pružale preda mnom. Još nisam pronašao letnji posao, nisam ga čak ni tražio. Iz navike, otišao sam gore da se javim majci. Zatekao sam Džuli na odmorištu tačno ispred majčine sobe, i čim me je ugledala, ona je zatvorila vrata i sagnula se da ih zaključa. Lako podrhtavajući, stala je pred mene, s ključem čvrsto stisnutim u ruci.

„Umrkla je”, rekla je Džuli ravnim glasom.

„Šta ti to znači? Otkud znaš?”

„Već mesecima je umirala.” Džuli me je odgurnula na stepeništu i krenula dole. „Nije želela da vi ostali znate.” Odmah me je iznerviralo to „vi ostali”.

„Hoću da vidim”, rekao sam. „Daj mi taj ključ.” Džuli je odmahнула glavom.

„Bolje bi ti bilo da siđeš pa da se dogovorimo dok ne stignu Tom i Su.” Za trenutak sam pomislio da joj otmem ključ, ali okrenuo sam se i, ošamućen, na ivici bogohulnog smeha, pošao niz stepenice za sestrom.

Dok sam ja stigao do kuhinje, Džuli je tamo već zauzela položaj. Svezala je kosu u konjski rep i stajala je naslonjena na sudoperu, prekrštenih ruku. Svu težinu je prebacila na jednu nogu, a drugom se odupirala o ormarić iza sebe tako da joj je koleno štrčalo uvis.

„Gde si dosad?“, rekla je, ali nisam je razumeo.

„Hoću da vidim“, rekao sam. Džuli je zatresla glavom. „Oboje smo sada glavni“, rekao sam kružeći oko kuhinjskog stola. „Tako mi je ona rekla.“

„Ona je mrtva“, rekla je Džuli. „Sedi. Zar još nisi shvatio? Umrla.“ Seo sam.

„I ja sam glavni“, rekao sam i briznuo u plač jer sam se osećao prevareno. Majka je otišla a da nije stigla da objasni Džuli ono što je rekla meni. I to ne u bolnicu, nego otišla sasvim, tako da više ništa nije mogla da potvrdi. Za trenutak mi je činjenica njene smrti jasno prodrla do mozga, i plakao sam suvo i teško. Ali onda sam sebe zamislio kao nekog kome je majka maločas umrla, i plač mi je opet postao vlažan i lak. Džulina ruka ležala je na mom ramenu. Čim sam toga postao svestan, video sam, kao kroz kuhinjski prozor, taj naš nepomični tablo, sedeća figura i stojeća, i odjednom nisam bio siguran ko sam tu ja. Neko je sedeo uplakan tamo dole, na završetku mojih prstiju. Nije mi bilo jasno da li to Džuli nežno ili nestrpljivo čeka da ja prestanem da plačem. Nisam znao ni da li uopšte misli na mene jer dodir ruke na mom ramenu ništa nije odavao. Zbog te neizvesnosti sam i prestao da plačem. Želeo sam da vidim izraz na njenom licu. Džuli je ponovo zauzela položaj ispred sudopere i rekla, „Tom i Su samo što nisu stigli.“ Obrisao sam lice i iseknuo nos u krpu za sudove. „Najbolje da im kažemo čim uđu.“ Klimnuo sam glavom, i onda smo tako stajali i čekali skoro pola sata.

Kad je Su ušla i čula novosti od Džuli, obe su zaplakale i pale jedna drugoj u zagrljaj. Tom je još bio negde napolju. Posmatrao sam sestre kako plaču, slutio sam da bi ispalo neprijateljski ako skrenem pogled. Osećao sam se izopšteno ali nisam želeo da ostavim takav utisak. Jednog trenutka,

poveden Džulinim primerom, položio sam ruku na Suino rame, ali njih dve me nisu ni primećivale, ništa više nego što bi me primetili rvači u klinču, pa sam rešio da je sklonim. Kroz sav taj plač Džuli i Su govorile su neke nerazumljive stvari, same sebi možda, ili jedna drugoj. Poželeo sam da mogu i ja tako da se zaboravim, ali imao sam osećaj da neko motri na mene. Došlo mi je da odem i pogledam se u ogledalu. Kad je ušao Tom, njih dve su se razdvojile i osvrnule. On je zatražio čašu soka, ispio je i otišao. Su i ja smo pod Džulinim vođstvom krenuli na sprat, i dok smo na odmorištu stajali iza nje i čekali da otvori vrata, odjednom sam zamislio sebe i Su kao bračni par koji za portirom ulazi u neku zloslutnu hotelsku sobu. Podrignuo sam, Su se zakikotala, i Džuli je promrsila nešto kao psst.

Zavese nisu bile navučene jer morali smo, kako mi je Džuli kasnije objasnila, da „izbegnemo svaku sumnju”. Soba je bila ispunjena sunčevom svetlošću. Majka je ležala naslonjena na jastuke, s rukama ispod čaršava. Skoro kao da je obuzima san, jer oči joj nisu bile otvorene i razrogačene kao mrtvacima iz filmova, a nisu bile ni sasvim zatvorene. Na podu pored nje bilo je magazina i knjiga, a na noćnom stočiću je stajao budilnik koji je i dalje kuckao, čaša vode i jedna pomorandža. Dok smo Su i ja posmatrali iz začelja kreveta, Džuli je dohvatila čaršav i pokušala da ga navuče preko majčine glave. Pošto je majka takoreći sedela, čaršav je bio prekratak. Džuli je potegla jače, čaršav se olabavio, pa je uspela da joj prekrije glavu. Onda su se ukazala majčina stopala, virila su ispod ćebeta, modrikasto bela s razmacima između prstiju. Su i ja smo se ponovo zakikotali. Džuli je navukla ćebe preko stopala i opet je izronila majčina glava kao na otkrivanju spomenika. Su i ja počeli smo neobuzdano da se smejemo. A smejala se i Džuli; kroz stisnute zube, čitavo telo joj se treslo. Posteljina je konačno legla na mesto, pa je Džuli prišla i stala pored nas u začelju kreveta. Obrisi majčine glave i ramena bili su sasvim očigledni ispod belog čaršava.

„Ovako izgleda smešno”, zacijukala je Su.

„Ne, ne izgleda”, rekla je Džuli razjareno. Su se nagnula i smakla čaršav s majčine glave, a Džuli je skoro istovremeno udarila Su po mišici i viknula, „Ne diraj”. Iza nas su se vrata otvorila i u sobi se našao Tom, još zadihan od igranja na ulici.

Čim smo ga Džuli i ja uhvatili, on je rekao, „Hoću mamu.”

„Mama spava”, objasnili smo šapatom, „evo, pogledaj.” Tom nam se otimao iz ruku.

„A što ste onda pravili galamu? I lažete da spava, ne spavaš, je l’ da, mama?”

„Spava, i to jako”, rekla je Su. Na trenutak se činilo da ćemo preko sna, veoma dubokog sna, uspeti da uvedemo Toma u koncept smrti. Ali nismo o tome znali ništa više nego on, pa je osetio da tu nisu čista posla.

„Mama!”, povikao je, i pokušao na silu da se probije do kreveta. Dograbio sam ga za ručne zglobove.

„Ne može”, rekao sam. Tom me je šutnuo u gležanj, oteo se, i provukao se pored Džuli do uzglavlja kreveta. Pridržavajući se rukom za majčino rame, Tom je izuo cipele i slavodobitno pogledao u nas. Imali smo takvih scena i ranije, i ponekad je on uspevaio da izgura svoje. Dotle sam već bio za to da ga pustimo da se sam uveri, jedino sam želeo da vidim šta će se dogoditi. Ali čim je Tom povukao posteljinu da bi se ugurao pored majke, Džuli je priskočila i zgrabila ga za mišicu.

„Prestani s tim”, rekla je blago, i povukla ga u stranu.

„Neću, neću...”, zaskičao je Tom, po starom običaju, a slobodnom rukom se zakačio za rukav majčine spavaćice. Pošto je Džuli nastavila da vuče, majka se preturila na stranu, nekako zastrašujuće i drvenasto, i glavom je udarila o noćni stočić tako da su budilnik i čaša vode tresnuli na pod. Glava joj je ostala uglavljena između kreveta i noćnog stočića, a pored jastuka se sada videla i jedna ruka. Tom je začutao i primirio se, maltene se ukočio, i pustio je da ga Džuli izvede napolje kao da je slep. Su je već bila izašla, mada ja to nisam primetio. Oklevao sam za trenutak razmišljajući da li da uspravim leš u sedeći položaj. Koraknuo sam prema njoj, ali bilo mi je nepodnošljivo da je dotaknem. Istrčao sam iz sobe, zalupio vrata, okrenuo ključ i strpao ga u džep.

Predveče je Tom od plakanja zaspao na sofi u prizemlju. Pokrili smo ga velikim peškirom jer niko nije želeo da sam ide gore po ćebe. Posle smo samo tako sedeli u dnevnoj sobi i uglavnom ćutali. Jednom ili dvaput, Su je počela da plače, pa zatim odustala, kao da joj je to preveliki napor. Džuli je rekla, „Verovatno je umrla u snu”, a Su i ja smo klimnuli glavom. Posle

nekoliko minuta, Su je dodala, „Nije ništa bolelo.” Džuli i ja smo potvrdili mrmljanjem. Dugo smo ćutali, a onda sam ja po drugi put pitao, „Je l’ neko gladan?” Moje sestre su odmahnule glavom. Žudeo sam za jelom ali nisam želeo da jedem sam. Ništa nisam želeo da radim sam. Kad su konačno pristale da nešto stave u usta, doneo sam hleb, puter i marmeladu i dve polulitarske flaše mleka. Dok smo jeli i pili, razgovor je malo živnuo. Džuli nam je poverila da je prvi put „znala” dve nedelje pre mog rođendana.

„Onda kad si pravila stoj na rukama”, rekao sam.

„I kad si ti pevao *Greensleeves*”, rekla je Su. „Ali šta sam ja radila?” Nismo mogli da se setimo šta je radila Su, a ona je stalno ponavljala, „Sto posto znam da sam *nešto* radila”, sve dok joj nisam rekao da zaveže. Malo posle ponoći, krenuli smo gore svi zajedno, pazeći da se na stepeništu držimo što bliže jedno drugom. Džuli je išla napred, a ja sam nosio Toma. Na prvom odmorištu smo zastali i zbili redove kad je trebalo da prođemo pored majčinih vrata. Učinilo mi se da čujem kako onaj budilnik kucka. Bilo mi je drago što su vrata zaključana. Toma nismo ni budili, samo smo ga spustili u krevet. Devojke su već bile rešile, mada se o tome nisu dogovarale, da će spavati zajedno. Ja sam otišao u svoj krevet i onda napeto ležao na leđima, i ljutito okretao glavu na drugu stranu kad god bi mi naišla neka misao ili slika koju sam želeo da izbegnem. Posle pola sata, otišao sam u Tomovu sobu i doneo ga u svoj krevet. Primetio sam da u Džulinoj sobi još gori svetlo. Zagrlio sam brata i zaspao.

* * *

Na izmaku sledećeg dana, Su je rekla, „Zar ne mislite da bi trebalo nekom da kažemo?”

Sedeli smo svi oko stenjaka. Celi dan smo proveli u vrtu zato što je bilo vrućina, a i zato što smo strepeli od kuće u pozadini čiji niski prozori više nisu odavali utisak usredsredenosti, nego dubokog sna. Tog jutra je izbila svađa zbog Džulinog bikinija. Su je smatrala da nije u redu što ga je obukla. Ja sam rekao da mi se fućka za to. Su je rekla da ako Džuli nosi bikini, to znači da joj se fućka za mamu. Tom se rasplakao i Džuli je otišla u kuću da skine bikini. Proveo sam dan razgledajući gomilu starih stripova, od kojih su neki pripadali Tomu. Negde pri dnu svesti, imao sam osećaj da svi sedimo dokoni u iščekivanju nekog stravičnog događaja, a onda sam se

setio da nam se to već dogodilo. Su je prelistavala svoje knjige i povremeno plakala sebi u bradu. Džuli je sedela na vrhu stenjaka i čangrljala piljcima koje je držala u sklopljenim šakama, bacala ih uvis i ponovo hvatala. Brecala se na Toma, koji bi jednog trenutka cmizdrio i tražio pažnju, a sledećeg odlazio da se igra kao da se ništa nije dogodilo. Jednom je probao da se okači o Džulino koleno, i čuo sam kad mu je rekla, odgurnuvši ga, „Skloni mi se. *Molim te*, skloni mi se.” Kasnije sam mu ja pročitao jedan strip.

Kad je Su ispalila ono pitanje, Džuli je samo načas podigla pogled i odmah ga skrenula na drugu stranu. Rekao sam, „Ako nekom kažemo...”, i čekao. Su je rekla, „Moramo nekom da kažemo, zbog sahrane.” Glednuo sam u Džuli. Ona je zurila preko ograde, u pustu ledinu koja se pružala sve do solitera.

„Ako im kažemo”, počeo sam iznova, „doći će nam ovamo i odvešće nas u dom, u neko sirotište ili šta ja znam. Možda će čak pokušati da daju Toma na usvajanje.” Onda sam zastao. Su je bila užasnuta. „To ne mogu da urade”, rekla je.

„Kuća će zvrjati prazna”, nastavio sam, „ljudi će provaljivati unutra, ništa nam neće ostati.”

„Ali, ako nikom ne kažemo”, rekla je Su, i neodređeno pokazala prema kući, „šta ćemo onda da radimo?” Opet sam pogledao u Džuli i rekao glasnije, „Doći će oni klinci i sve će nam rasturiti.” Džuli je hitnula piljke preko ograde. Rekla je, „Ne možemo da je ostavimo u spavaćoj sobi jer će početi da smrdi.” Su je skoro viknula, „To je odvratno što si rekla.”

„Hoćeš da kažeš”, rekao sam gledajući u Džuli, „da nikom ne treba da govorimo?”

Džuli se zaputila prema kući ostavljajući me bez odgovora.

Gledao sam je kako ulazi u kuhinju i nad sudoperom pljuska lice hladnom vodom. Zavukla je glavu ispod slavine i čekala da joj se kosa skroz natopi, onda ju je iscedila i sklonila s lica. Dok se vraćala da nam se pridruži, kapi vode su joj curkale po ramenima. Sela je na vrh stenjaka i rekla, „Ako nikom ne kažemo, moraćemo brzo nešto da preduzmemo.” Su je bila na ivici suza.

„Ali šta mi tu možemo?”, pitala je žalosno. Džuli je pomalo i dramila.

Sasvim tiho je rekla, „Da je sahranimo, naravno.” Uprkos tvrdim rečima, glas joj je i dalje podrhtavao.

„Tačno”, rekao sam, trepereći od užasa, „možemo da priredimo privatnu sahranu, Su.” Moja mlada sestra sada je već neutešno plakala, a Džuli ju je grlila jednom rukom. Hladno me je odmerila preko Suine glave. Odjednom su mi se obe smučile. Ustao sam i obišao oko kuće da vidim šta radi Tom.

Sedeo je s još jednim dečakom u gomili žutog peska pored kapije. Prokopavali su komplikovan sistem tunela koji su pratili obim pesnice.

„On kaže”, podrugljivo je rekao Tomov drugar, zaškiljivši odozdo u mene, „on kaže, kaže da mu je mama umrla, a to nije istina.”

„Istina je”, rekao sam mu. „Ona je i moja mama, i jeste, upravo je umrla.”

„Eto ti, znaš, eto ti”, iskliberio se Tom i zabio ruke duboko u pesak.

Njegov drugar se malo zamislio. „Pa šta, moja mama nije umrla.”

„Baš me briga”, rekao je Tom, i nastavio da radi na svom tunelu.

„Moja mama nije umrla”, ponovio je dečak gledajući u mene.

„I šta onda?”, rekao sam.

„Zato što nije umrla”, uzviknuo je dečak. „Nije, nije.” Napravio sam ozbiljno lice i kleknuo u pesak pored njih. Prijateljski sam stavio ruku na rame Tomovog drugara.

„Da ti kažem ja nešto”, rekao sam smireno. „Malopre sam bio kod tebe kući. Tvoj tata mi je rekao. Mama ti je umrla. Izašla je na ulicu da te potraži i pregazio ju je auto.”

„Eto ti, mama ti je umrla”, likovao je Tom.

„Nije”, rekao je dečak sebi u bradu.

„Kad ti kažem”, prosiktao sam na njega. „Dolazim pravo iz tvoje kuće. Tata ti je jako ucveljen, i u stvari je ljut na tebe. Tvoju mamu je pregazio auto zato što je išla tebe da traži.” Dečak je ustao. Bio je bled kao krpa. „Da sam na tvom mestu, ne bih išao kući”, nastavio sam, „jer tata jedva čeka da te ukeba.” Klinja je potrčao stazom ka ulaznim vratima. Onda se setio, okrenuo se u mestu i potrčao natrag. Dok je prolazio pored nas dvojice, već je uveliko slinio.

„Gde ćeš?”, viknuo je Tom za njim, ali drugar je samo zatresao glavom i nastavio da trči.

Čim je pao mrak i sve nas poterao u kuću, Tom se ponovo uplašio i snuždio. Rasplakao se kad smo pokušali da ga odvedemo u krevet, pa smo mu dozvolili da ostane s nama u nadi da će zaspati na sofi. Kenjkao je i plakao zbog svake sitnice, pa nam je bilo nemoguće da razgovaramo o tome šta bi trebalo uraditi. Na kraju se sve vrtelo oko njega, pričali smo i dovikivali se preko njegove glave. Dok je Tom vrištao i udarao nogama zbog toga što je nestalo soka od pomorandže, a Su pokušavala da ga učutka, brzo sam rekao Džuli, „Gde da je stavimo?” Ona mi je nešto odgovorila, ali i to se utopilo u Tomove urlike.

„U vrt, ispod stenjaka”, ponovila je. Kasnije se Tom sasvim prirodno rasplakao zbog majke, i dok sam se trudio da ga utešim, video sam kako Džuli nešto objašnjava nesrećnoj Su, koja je klimala glavom i trljala oči. Upravo sam zamajavao Toma pričom o onim njegovim tunelima u pesku, kad mi je odjednom sinula moja vlastita ideja. Zaboravio sam gde sam stao s pričom, i Tom je opet zaplakao na sav glas. Nije zaspao sve do posle ponoći, i tek sam tada uspeo da kažem sestrama kako ne verujem da je to s vrtom dobar plan. Morali bismo duboko da kopamo i taj posao bi se odužio. Ako radimo danju neko će nas videti, ako radimo noću trebaće nam baterijske lampe. Neko bi nas mogao приметiti iz solitera. I kako da to sakrijemo od Toma? Zastao sam radi efekta. Uprkos svemu, uživao sam u ovome. Uvek sam se divio onim gospodstvenim kriminalcima iz filmova koji o savršenom zločinu raspravljaju s elegantnom ravnodušnošću. Dok sam govorio, napipao sam ključ u džepu i stomak mi se svezao u čvor. Samouvereno sam nastavio, „I naravno, ako bi neko došao da istražuje, prvo bi navalio da prekopava vrt. O takvim slučajevima novine pišu svaki dan.” Džuli me je pažljivo posmatrala. Činilo se da me uzima ozbiljno, i kad sam završio, ona je rekla, „I šta onda?”

Ostavili smo Su u kuhinji s Tomom. Ona nije bila ni ljuta ni zgrožena mojom idejom. Toliko je bila ojađena da više nije ni marila, samo je lagano vrtela glavom kao neka tužna baba. Napolju smo po mesečini uspeli da pronađemo kolica i lopatu. Odgurali smo kolica u dvorište ispred kuće i napunili ih peskom. Izručili smo šest tura u podrum kroz šaht za ugalj, a posle smo stajali pred kuhinjskim vratima i prepirali se oko vode. Ja sam tvrdio da nam nema druge nego da vodu nosimo dole u kofama. Džuli je

tvrdila da i tamo dole imamo česmu. Na kraju smo je i pronašli u maloj sobi gde su stajale sve one kutije pune stare odeće i igračaka. Pošto je bio udaljeniji od spavaće sobe, podrum me je manje plašio od ostalih delova kuće. Iz nejasnih razloga, smatrao sam lopatanje i mešanje takoreći svojim naslednim pravom, ali Džuli se prva dočepala lopate i ubrzo je nasula gomilu peska. Rascepila je jednu vreću cementa i onda stajala čekajući da joj donesem vodu. Radila je strahovito brzo, riljala i prevrtala ogromnu masu, sve dok nije dobila gust, sivi mulj. Odigao sam poklopac velikog limenog kovčega, a Džuli je lopatom ubacivala svež beton. Na kraju smo pri dnu kovčega imali betonski sloj od desetak centimetara. Dogovorili smo se da sledeća tura bude veća, i ovog puta sam ja mešao a Džuli je donosila vodu. Dok sam radio, nijednog trenutka nisam pomislio šta je stvarni cilj tog našeg poduhvata. Nije bilo ničeg čudnog u mešanju betona. Kad je i druga tura bila ubačena u kovčeg, već smo radili puna tri sata. Otišli smo gore u kuhinju da se napijemo vode. Su je spavala u fotelji, a Tom ležao potrbuške na sofi. Pokrili smo Su nekim mantilom i vratili se u podrum. Kovčeg je sada bio skoro dopola pun. Procenili smo da, pre nego što je donesemo, moramo imati zaista veliku gomilu betona u pripravnosti. Dugo nam je trebalo da to zamešamo. Nestalo nam je peska, a kako smo imali samo jednu lopatu, izašli smo oboje u dvorište da donesemo još. Na istoku je nebo već postajalo svetlije. Šest puta smo prošetali kolica. Upitao sam se naglas šta ćemo reći Tomu kad ujutru izađe napolje i vidi da je sav pesak nestao. Džuli je rekla, imitirajući ga, „Sto mu gromova!”, pa smo se umorno zakikotali.

Kad smo pripremili završnu smešu, već je bilo pet ujutru. Nismo se ni pogledali ni progovorili skoro čitav sat. Izvadio sam ključ iz džepa, a Džuli je rekla, „Mislila sam da sam ga izgubila, a sve vreme je bio kod tebe.” Pošao sam za njom uz podrumske stepenice pa u kuhinju. Tamo smo predahnuli i opet se napili vode. U dnevnoj sobi smo ispomerili neke komade nameštaja i zaglavili vrata jednom cipelom. Na spratu sam ja okrenuo ključ u bravi, ali je Džuli prva stupila u sobu. Krenula je da upali svetlo, a onda se predomisli. Sivkastoplava svetlost davala je svemu u sobi neki spljošten, dvodimenzionalni izgled. Kao da smo zakoračili u neku staru fotografiju majčine spavaće sobe. Nisam odmah pogledao u krevet.

Vazduh je bio vlažan i lepljiv, kao da je više ljudi spavalo u sobi sa zatvorenim prozorom. Po vrh te sparine osećao se neki potuljen, oštar vonj. Jedva si mogao da ga namirišeš negde uvrh nepca, kad si već udahnuo punim plućima. Disao sam na nos, plitko. Ona je ležala tačno onako kako smo je ostavili, u vernom odrazu slike koja mi se priviđala svaki put kad bih sklopio oči. Džuli je stala kod začelja kreveta i rukama obgrlila ramena. Koraknuo sam bliže i odmah se oprostio od ideje da ćemo uspeti da je podignemo. Čekao sam na Džuli, ali ona se nije micala. Rekao sam, „Nema šanse.” Džulin glas bio je visok i napet, i govorila je u rafalu, kao da glumi polet i preduzimljivost.

„Zarolaćemo je u čaršav. Neće biti tako strašno. Sve ćemo obaviti brzo, i neće biti tako strašno.” Ali još uvek se nije micala.

Seo sam za sto okrenuvši leđa krevetu, i Džuli se u trenu razbesnela.

„Pa da, naravno”, smesta je rekla, „prebaci sve na mene. Što ti ne uradiš nešto prvi?”

„Kao, šta?”

„Zarolaj je u taj čaršav. Ionako je to tvoj plan, sećaš se?”

Čeznuo sam za snom. Zatvorio sam oči i jasno osetio kako me nešto vuče da padnem. Uhvatio sam se za ivicu stola i ustao. Džuli je sada govorila blaže.

„Ako rasprostremo čaršav na pod, možemo da je spustimo na njega.” Prišao sam majci i smaknuo čaršav kojim je bila prekrivena. Dok sam ga širio, tako se nestvarno talasao po podu, krajevi su se tako usporeno lelujali i previjali, da sam se zagrcnuo od nestrpljenja. Uhvatio sam majku za rame, poluzatvorenih očiju, i odgurnuo je s noćnog stočića natrag na krevet. Činilo se kao da mi pruža otpor, i morao sam da zapnem obema rukama da bih je pomerio. Sada je ležala na boku, i ruke su joj bile raširene pod čudnim uglovima, telo presamićeno i ukočeno u položaju u kom je od prekjuče ležala. Džuli ju je uzela za noge, a ja sam je poduhvatio ispod pazuha. Kad smo je položili na čaršav, izgledala je tako krhko i tužno u onoj spavaćici, izložena pod našim nogama kao ptica sa slomljenim krilom, da sam prvi put zaplakao zbog nje a ne zbog sebe samog. Na krevetu je ostavila veliku braonkastu mrlju čije su spoljne ivice prelazile u žuto. I Džulino lice se ovlažilo kad smo kleknuli pored majke i pokušali da je zarolamo u čaršav.

Teško je išlo, telo joj je bilo toliko zgrčeno da se jedva moglo prevrnuti.

„Ne da nam se. Ne da nam se”, vikala je Džuli u očajanju.

Na kraju smo uspeli da je dva ili tri puta labavo obmotamo čaršavom. Čim smo je prekrili bilo nam je malo lakše. Podigli smo je i izneli iz spavaće sobe.

Nosili smo je dole stepenik po stepenik, a onda smo zastali u predsoblju da zašuškamo izvučene krajeve čaršava. Ručni zglobovi su me boleli. Nismo se o tome dogovarali, ali znali smo da želimo da je pronesemo kroz dnevnu sobu bez spuštanja. Bili smo već nadomak kuhinjskih vrata kad sam bacio pogled ulevo, prema Suinoj fotelji. Ona je sedela s mantilom navučenim do brade i posmatrala nas. Hteo sam nešto da joj došapnem, ali dok sam se ja premišljao, već smo izašli kroz kuhinjska vrata i sada smo skretali ka podrumskom stepeništu. Konačno smo je spustili na pod na nekih pola metra od kovčega. Doneo sam kofu vode kako bih nakvasio našu ogromnu gomilu betona, a kasnije, kad sam usred mešanja podigao pogled, na vratima je stajala Su. Pomislio sam da će možda pokušati da nas zaustavi, ali kad smo se Džuli i ja spremili da podignemo telo, ona je priskočila i podmetnula ruke negde oko sredine. Pošto majka nikako nije htela da se ispruži, jedva da je u kovčegu imala dovoljno mesta. Utonula je nekih pet centimetara u već ubačeni beton. Osvrnuo sam se da dohvatim lopatu, ali Džuli ju je već držala u rukama. Dok je ona prosipala prvu lopatu žitkog betona preko majčinih stopala, Su je tiho zaječala. A potom je, kad se Džuli okrenula da uzme još, žurno prišla gomili, zagrabila beton obema rukama i ubacila ga u kovčeg. I onda je nastavila da ubacuje beton najbrže što je mogla. Džuli se, takođe, razmahala s lopatom, teturajući se do kovčega s ogromnim tovarima i trčeći natrag da zahvati još. Zario sam ruke u beton pa ubacio i ja jedan poteži naramak. Radili smo kao manijaci. Ubrzo se videlo samo nekoliko komadića čaršava, a onda su i oni nestali. Ali ipak smo terali dalje. Čulo se samo struganje lopate i naše teško disanje. Kad smo završili, i kad je od one grdne gomile ostala samo vlažna mrlja na podu, beton se skoro prelivao iz kovčega. Pre nego što smo krenuli gore, neko vreme smo samo stajali gledajući šta smo uradili, i hvatajući dah. Odlučili smo da poklopac kovčega ostavimo odignut kako bi se beton što pre stegnuo.

Drugi deo

Dve ili tri godine pre očeve smrti, moji roditelji morali su da idu na sahranu nekog od svojih poslednjih preživelih rođaka. Mogla je to biti majčina tetka, ili očeva, ili se možda radilo o teči. O tome ko je tačno umro uopšte nije bilo govora, verovatno zato što je smrt našim roditeljima vrlo malo značila. Nama deci svakako nije značila ništa. Više nas je zanimala činjenica da ćemo skoro celi dan ostati sami u kući i imati vlast nad Tomom. Majka nas je nekoliko dana unapred pripremala za ta naša zaduženja. Ona će nam skuvati ručak, a mi ćemo imati samo da ga podgrejemo kad ogladnimo. Pokazala nam je svima redom - Džuli, Su, pa meni - kako da rukujemo šporetom i tražila je da obećamo da ćemo triput proveriti da li je isključen. Onda se predomislila i rekla kako će nam spremiti hladan ručak. Ali nije ni to pametno, zaključila je na kraju, pošto je zimsko vreme pa ne možemo bez toplog obroka u podne. Otac nam je, sa svoje strane, objasnio šta da radimo ako nam neko pokuca na vrata, mada, naravno, niko nikad nije kucao na naša vrata. Učio nas je kako da postupimo u slučaju da u kući izbije požar. Ne smemo ostati unutra i gasiti vatru, treba da istrčimo napolje do telefonske govornice, i da nipošto ne zaboravimo Toma. Ne smemo se igrati dole u podrumu, ni uključivati peglu, ni gurati prste u štekere. Kad odvedemo Toma u klozet, važno je da ga sve vreme pridržavamo.

Morali smo svečano da ponavljamo ova pravila sve dok ih nismo savladali do tančina, a onda smo se okupili pred ulaznim vratima da posmatramo kako roditelji odlaze prema autobuskoj stanici odeveni u crninu. Na svakih nekoliko koraka, oboje su se brižno osvrтали i mahali, a mi smo im veselo odmahivali. Čim su nestali sa vidika, Džuli je nogom zalupila vrata, arlauknula od radosti i u istom potezu se obrnula na peti i rebnula me u slabinu. Udarac me je prilepio za zid. Potom je Džuli odjurila na sprat preskačući po tri stepenika, pogledala me odozgo i prsnula u smeh. Su i ja smo poleteli za njom i onda je tamo gore izbila divlja i bespoštedna tuča jastucima. Kasnije sam na vrhu stepeništa napravio barikadu od dušeka i stolica na koju su moje sestre jurišale odozdo. Su je napunila

jedan balon vodom i gađala me njime u glavu. Tom je stajao u podnožju stepeništa, kliberio se i klatio levo-desno. Jedan sat kasnije, od uzbuđenja se ukakio u gaće pa se ljuti smrad probio do gore i prekinuo našu bitku. Džuli i Su nastupile su kao jedinstveni front. Tvrdile su da je to moja briga pošto sam istog pola kao Tom. Bojažljivo sam se pozvao na zakone prirode i istakao da njih dve, kao devojke, očigledno imaju dužnost da nešto preduzmu. Time ništa nije rešeno, i tako se naša ludačka borba nastavila. Ubrzo je Tom počeo da cmizdri. Ponovo smo zastali. Uzeli smo Toma u ruke, odneli ga u njegovu sobu i spustili ga u veliki dečji krevetac od mesinga. Džuli je donela kaiševe i privezala ga u ležećem položaju. Sada je njegova dernjava već postala zaglušujuća, i bio je jarkorumen u licu. Podigli smo ogradu na krevetu i požurili napolje, samo da što pre pobegnemo od smrada i dernjave. Pošto smo zatvorili Tomova vrata, skoro da se ništa nije ni čulo, pa smo potpuno bezbrižno nastavili sa svojim igrama.

Nismo se time bavili duže od nekoliko sati, ali meni se činilo da taj odsečak vremena pokriva značajan deo mog detinjstva. Pola sata pred očekivani povratak roditelja, kikoćući se zbog opasnosti koja nam preti, bacili smo se na rasporemanje nereda. Udruženim snagama smo oprali Toma. Otkrili smo ručak koji od zauzetosti nismo stigli da pojedemo pa smo ga uredno izručili u klozet. Te večeri smo bili u delirijumu zbog zajedničke tajne. Odeveni u pidžame, sedeli smo zaverenički u Džulinoj sobi i razgovarali o tome kako ćemo uskoro celu stvar da „repetiramo”.

Kad je majka umrla, ispod mojih najsnažnijih emocija ležao je osećaj pustolovine i slobode koji ni sam sebi nisam smeo da priznam a koji se hranio sećanjem na taj dan od pre pet godina. Samo što sada ništa nije bilo uzbudljivo. Dani su bili predugi, bilo je pretoplo, činilo se kao da čitava kuća spava. Čak ni napolju nismo sedeli jer je vetar nanosio sitnu, crnu prašinu iz pravca bloka solitera i autoputa u pozadini. I koliko god da je bilo vrućina, sunce nikako nije uspevalo da se probije kroz visok, žućkasti oblak; sve u šta bih pogledao stapalo se u jedno i gubilo značaj u tom bleštavilu. Jedino je Tom bio zadovoljan, bar preko dana. Imao je drugara, onog s kojim se igrao u pesku. Izgledalo je kao da Tom i ne primećuje da je pesak nestao, a ni njegov drugar nikad više nije pomenuo onu priču koju

sam mu prodao o njegovoj majci. Igrali su se malo dalje niz put, u razrušenim montažnim kućama i oko njih. Uveče, pošto bi mu drugar otišao kući, Tom je bio zlovoljan i uvek spreman da se rasplače. Pažnju je najčešće tražio od Džuli, a njoj je to išlo na nerve. „Prestani više *mene* da pitaš”, brekala se. „Ostavi me *na miru*, Tome, bar za sekund.” Ali to ništa nije pomagalo. Tom je doneo odluku da će se odsad pa nadalje Džuli brinuti o njemu. Kod kuće je pratio Džuli u stopu, a Su i mene je ignorisao ako bismo pokušali da ga zamajemo. Jedne večeri, u samom početku, kad je Tom bio posebno zahtevan, a Džuli nervoznija nego inače, odjednom ga je zgrabila u dnevnoj sobi i navalila da ga svlači.

„Eto ti”, stalno je ponavljala, „dobio si svoje.”

„Šta to radiš?”, rekla je Su preko Tomovih jecaja.

„Ako hoće da mu budem mama”, uzviknula je Džuli, „onda ima da radi kako mu ja kažem. Sada ide pravo u krevet.” Još nije bilo ni pet po podne.

Kad je Tom ostao go, čuli smo njegove urlike i šuštanje vode u kadi. Deset minuta kasnije stajao je pred nama u pidžami, a onda je, pokoren do kraja, pristao da ga Džuli odvede gore na spavanje. Sišla je otresajući imaginarnu prašinu s dlanova i široko osmehnuta.

„Dobio je ono što je tražio”, rekla je.

„I ono što tebi najviše odgovara”, rekao sam. Ispalo je to malo pakosnije nego što sam želeo. Džuli me je nežno šutnula u gležanj.

„Pazi šta radiš”, promrsila je, „da ne budeš ti sledeći.”

Kad smo završili posao u podrumu, Džuli i ja smo otišli na spavanje. Pošto je Su te noći ipak malo dremnula, ona je ostala na nogama da preko dana pazi na Toma. Probudio sam se kasno po podne umirući od žedi i vrućine. U prizemlju nikog nije bilo, ali čuo sam Tomov glas negde s ulice. Čim sam se sagnuo da se napijem vode s kuhinjske česme, oko lica mi je zazujao oblak muva. Hodao sam na spoljnim ivicama bosih tabana pošto je pod oko sudopere bio prekriven nečim žutim i lepljivim, verovatno prosutim sokom od pomorandže. Još bunovan od sna, otišao sam gore u Suinu sobu. Ona je sedela na krevetu naslonjena na zid. Kolena su joj bila izdignuta i u krilu je držala otvorenu svesku. Odložila je olovku kad sam ušao i hitro sklopila svesku. Bilo je zagušljivo kao da je tamo provela sate i sate. Seo sam na ivicu kreveta, sasvim blizu nje. Bio sam oran za razgovor,

ali ne o protekloj noći. Želeo sam da me neko pogladi po glavi. Su je stisnula svoje tanke usne, kao da je rešena da ne progovori prva. „Šta to radiš?“, rekao sam na kraju, i upiljio se u njenu svesku.

„Ništa“, rekla je, „samo onako, pišem.“ Pritiskala je svesku na stomak obema rukama.

„A šta pišeš?“ Ona je uzdahnula.

„Ništa. Samo pišem.“ Iščupao sam svesku iz njenih ruku, okrenuo joj leđa i rastvorio korice. Pre nego što je stigla da mi zakloni pogled rukom, uspeo sam pri vrhu stranice da pročitam, „Utorak, Draga mama.“

„Daj mi to“, povikala je Su, a glas joj je bio tako neobičan, tako neočekivano gnevan, da sam joj dozvolio da mi otme svesku. Gurnula ju je ispod jastuka i sela na ivicu kreveta, buljeći u suprotni zid. Bila je crvena u licu i pege su joj došle tamnije. Žila na slepoočnici joj je iskočila i besno je pulsirala. Slegnuo sam ramenima i rešio da odem, ali ona nije dizala pogled. Nisam pošteno ni zakoračio u hodnik kad me je podgurnula vratima i okrenula ključ, i odmah sam je čuo kako plače. Kucnuo sam na vrata i pozvao je. Kroz jecaje mi je rekla da se čistim odatle, pa sam rešio da je poslušam. Otišao sam u kupatilo i oprao ruke od skorenog peska i cementa.

Još nedelju dana posle sahrane nismo jeli ništa kuvano. Džuli je otišla na poštu da podigne novac i vratila se kući s punim kesama, ali povrće i meso koje je nakupovala ležalo je netaknuto sve dok nismo bili primorani da ga bacimo. Jeli smo umesto toga hleb, sir, kikiriki puter, keks i voće. Tom je krkao samo čokoladice i činilo se da mu ništa drugo ne treba. Kad bi neko bio raspoložen da ga skuva, pili smo i čaj, ali uglavnom smo se posluživali vodom s kuhinjske česme. Tog dana kad se vratila iz kupovine, Džuli je dala Su i meni po dve funte.

„A koliko onda ti dobijaš?“, pitao sam je. Hitro je zatvorila novčanik.

„Isto kao ti“, rekla je. „Ostalo je za hranu i šta ja znam.“

Nije trebalo dugo pa da kuhinja postane leglo smrada i rojište muva. Niko od nas nije imao volje da nešto preduzme osim što smo vodili računa da kuhinjska vrata držimo zatvorena. Suviše je bilo toplo. Onda je neko, ne ja, rešio da baci ono meso u đubre. Podstaknut time, isprao sam nekoliko flaša od mleka, pokupio prazne omote i packom poubijao desetak muva. Iste večeri Džuli je rekla Su i meni kako je krajnje vreme da nešto uradimo

s kuhinjom. Rekao sam, „Ja sam danas gomilu stvari tamo uradio samo što vas dve niste primetile.” One su se uglas nasmejale.

„Kao, šta?”, rekla je Su, a kad sam im objasnio, ponovo su udarile u smeh, glasnije nego što je to bilo potrebno.

„Ah, pa dobro”, govore su jedna drugoj. „On se naradio bar za nekoliko nedelja.” Odlučio sam tada da me se kuhinja više ne tiče, a to je kod Džuli i Su samo pojačalo rešenost da tamo ništa ne sređuju. Tek kad smo uzeli nešto da skuvamo, dva ili tri dana kasnije, konačno smo nešto i preduzeli. U međuvremenu su se muve raširile po celoj kući i sada su lebdele oko prozora u prozirnim oblačićima, neumorno kuckajući glavama o staklo.

Masturbirao sam svakog jutra i popodneva, i tumarao po kući, iz prostorije u prostoriju, ponekad iznenađen što sam se zatekao u sopstvenoj sobi, kako ležim na leđima i buljim u plafon, kad sam zapravo nameravao da izađem u vrt. Pažljivo sam se gledao u ogledalu. Šta je to sa mnom? Probao sam da zastrašim samog sebe odrazom vlastitih očiju, ali jedino što sam osetio bilo je nestrpljenje i mlako gađenje. Stajao sam u središtu svoje sobe i osluškivao veoma udaljenu, postojanu tutnjavu saobraćaja. Onda sam slušao glasove dece koja su se igrala na ulici. Ta dva zvuka su se stopila i imao sam osećaj kao da me pritiskaju po temenu. Ponovo sam legao na krevet i ovog puta sklopio oči. Kad je jedna muva krenula da mi gamiže preko lica, čvrsto sam rešio da se ne mičem.

Nepodnošljivo mi je bilo da ostanem u krevetu, a unapred sam se gnušao svake aktivnosti koja bi mi pala na pamet. Da bih se razmrdao, počeo sam da mislim o majci tamo dole u podrumu. I ona je bila samo činjenica, ništa više. Ustao sam i prišao prozoru i onda tako stajao nekoliko minuta gledajući preko sparšenog korova u pravcu bloka solitera. Zatim sam prošetao po kući da vidim da li se Džuli vratila. U poslednje vreme je često nestajala, obično po podne i na više sati. Kad sam je jednom pitao kuda ide, rekla mi je da gledam svoja posla. Džuli nije bila tu, a Su se zaključala u svoju sobu. Ako bih joj sad pokucao na vrata, ona bi me pitala šta hoću, a ja ne bih znao šta da odgovorim. Setio sam se one dve funte. Izašao sam iz kuće na stražnja vrata i preskočio ogradu kako me Tom ne bi video i tražio da pođe sa mnom. Bez nekog naročitog razloga, dao sam se u trk prema radnjama.

Nisam imao pojma šta želim. Mislio sam da ću znati kad tu stvar vidim, a ako bude koštala više od dve funte, onda ću bar imati šta da želim, o čemu da mislim. Celim putem sam trčao. Glavna trgovačka ulica bila je pusta ako se ne računaju automobili. Bila je nedelja. Od ljudskih stvorova, video sam samo jednu ženu u crvenom mantilu koja je stajala na pešačkom mostu iznad ulice. Čudio sam se što je obukla mantil po takvoj vrućini. Možda se i ona čudila što ja trčim, jer imao sam utisak da gleda u mom pravcu. Još je bila dosta daleko, ali učinila mi se poznata. Možda neka profesorka iz moje škole. Nastavio sam da hodam prema pešačkom mostu pošto nisam želeo da se tako brzo okrenem i vratim. Usput sam zverao u izloge s leve strane. Nisam voleo da na ulici srećem profesore. Mislio sam da ću uspeti da prođem ispod nje, ako još bude tamo, i da se napravim kako je nisam video. Ali na pedesetak metara od mosta, nisam mogao da izdržim pa sam digao pogled. Ta žena bila je moja majka i gledala je pravo u mene. Zastao sam. Ona je dotle prebacila težinu na drugu nogu, ali nije se pomakla s mesta. I dalje sam koračao prema njoj. Odjednom mi je bilo teško da nateram noge da se kreću i srce mi je udaralo tako brzo da sam bio siguran da će mi pripasti muka. Kad sam već skoro zašao ispod mosta, ponovo sam zastao i pogledao gore. Preplavio me je talas olakšanja i prepoznavanja pa sam morao glasno da se nasmejem. Naravno da to nije bila majka, nego Džuli, u nekom mantilu koji nikad nisam video.

„Džuli!”, doviknuo sam, „pomislio sam da si...” Potrčao sam ispod mosta pa uz drvene stepenice. Kad sam se našao licem u lice s njom, video sam da to nije ni Džuli. Imala je mršavo lice i raščupanu sivkastocrnu kosu. Nisam mogao da ocenim da li je mlada ili stara. Zavukla je ruke duboko u džepove i malo se zaklatila.

„Nemam ni kinte”, rekla je, „pa me bolje zaobiđi.”

Na povratku kući opet sam se osećao prazno, i taj moj događaj dana izgubio je svaki smisao. Otišao sam pravo gore u svoju sobu, i mada nikog nisam ni sreo ni čuo, znao sam da su i ostali kod kuće. Skinuo sam sve sa sebe i zavukao se ispod čaršava. Nešto kasnije me je iz teškog sna probudio zvuk ciklavog smeha. Bio sam radoznao, ali iz nekog razloga nisam odmah ustao. Više sam voleo da slušam. Raspoznao sam glasove Džuli i Su. Pri kraju svakog napada smeha proizvodile su nekakav zvuk

između uzdaha i pevušenja koji se potom pretapao u nerazgovetne reči. Onda bi ponovo otpočeo smeh. Osećao sam se mrzovoljno posle tog iznenadnog pada u san. Glava mi se činila tesna kao da se skupila, predmeti u mojoj sobi izgledali su suviše zbijeni, fiksirani u prostoru koji zapremaju i nabrekli od napora. Komadi odeće, pre nego što sam ih pokupio i navukao na sebe, kao da su bili skrojeni od čelika. Pošto sam se obukao, zastao sam u hodniku ispred sobe i oslušnuo. Čuo sam samo mrmor jednog glasa i škripanje neke stolice. Sišao sam niz stepenice najtiše što sam mogao. Žarko sam želeo da špijuniram svoje sestre, da budem s njima a da budem nevidljiv. U širokom predsoblju vladao je mrkli mrak. Slobodno sam mogao da priđem otvorenim vratima dnevne sobe a da me niko ne primeti. Jasno sam video Su, sedela je za stolom i nešto krojila velikim makazama. Džuli mi je bila okrenuta leđima i stajala je delimično zaklonjena iza ragastova tako da nisam mogao da razaberem šta radi. Ruka joj se pomerila napred pa nazad i čuo se sasvim slab, šuštavi zvuk. Baš kad sam se pomerio da bolje vidim, iza Džulinih leđa je iskoračila neka mala devojčica i odmah otišla i namestila se pored Su. Onda se i Džuli okrenula i stala iza te devojčice, položivši joj ruku na rame. U drugoj ruci je držala četku za kosu. Neko vreme su ostale u tom rasporedu ne govoreći ništa. Kad se Su malo iskrenula, video sam da kroji neku plavu tkaninu. Mala devojčica se naslonila na Džuli, koja je sklopila ruke ispod njene brade i nežno je potapšala četkom po grudima.

Naravno, čim su počele da govore, shvatio sam da je ono Tom. Rekao je, „Dugo ti vremena treba, je 1' da?“, a Su je klimnula glavom. Stupio sam u sobu, napravio dva-tri koraka, i niko me nije primetio. Tom i Džuli su pomno posmatrali Su, koja je prepravljala jednu od svojih starih školskih sukanja. Već ju je bila potkratila i sad je počinjala da šije. Tom je bio odeven u narandžastu haljinu koja mi se učinila poznata, a odnekud su mu nabavile i periku. Kosa mu je bila svetla sa gustim loknama. Kako je lako postati neko drugi. Prekrstio sam ruke i obgrlio se oko ramena. Čudna mi čuda, pomislio sam, to su samo haljina i perika, prerušeni Tom. Ali pred očima mi je bio neko drugi, neko ko je mogao da očekuje život sasvim različit od Tomovog. Bio sam uzbuđen i zastrašen. Stisnuo sam pesnice i taj pokret ih je sve troje naveo da se osvrnu i pogledaju u mene.

„Šta to radite?“, pitao sam posle male zadržke.

„Pravimo mu kostim“, rekla je Su i vratila se svom šnajderaju.

Tom me je pogledao ispod oka, napola se okrenuo prema stolu za kojim je Su radila, pa se zablenuo u ugao sobe. Igrao se porubom svoje haljine, gnječeći zarolanu tkaninu palcem i kažiprstom.

„I šta s tim?“, rekao sam. Džuli je slegnula ramenima i osmehnula se. Na sebi je imala izbledele farmerke zarolane do iznad kolena i raskopčanu košulju preko gornjeg dela bikinija. Kosu je uvezala komadom plave trake a drugi komad je držala namotan oko prsta.

Onda je Džuli prišla i postavila se tačno ispred mene. „Ma, daj“, rekla je, „pokaži veselo lice, mizerijo.“ Širila je oko sebe slatki miris ulja za sunčanje i jasno sam osetio kako toplina zrači iz njene kože. Mora da je celog dana bila napolju na suncu, vrag će znati gde. Odmotala je onu traku s prsta i obavila je meni oko vrata. Odgurnuo sam joj laktove kad je počela da mi vezuje traku ispod grla, ali nisam baš bio ubedljiv pa je isterala svoje i napravila čvor. Uzela me je za ruku i tako sam krenuo za sestrom prema stolu.

„Evo još jednog“, rekla je gledajući u Su, „kome je dojadilo da bude naduren i dečko.“ Normalno bih već razvezao onu traku, ali nisam želeo da ispustim Džulinu ruku koja je bila suva i ugodno hladna. Sada smo svi gledali preko Suinog ramena. Nisam imao pojma da je ona tako vešta u šivenju. Ruka joj je letela tamo-ovamo, pravilno i ravnomerno kao čunak na mehaničkom razboju. Pa ipak je to išlo dozlaboga sporo i najjednom me je obuzelo užasno nestrpljenje. Došlo mi je da jednim potezom sve zbacim sa stola, tkaninu, iglu, čiode. Dok ona to ne završi, nije bilo izgleda da neko nešto kaže, ili da se bilo šta dogodi. Najzad je prekinula konac oštrim trzajem iz ručnih zglobova i ustala od stola. Džuli je ispustila moju ruku i stala iza Toma. On je podigao ruke i ona mu je skinula haljinu preko glave. Ispod je imao sopstvenu belu košulju. Su je pomogla Tomu da obuče plisiranu suknu, a Džuli mu je oko vrata svezala jednu Suinu školsku kravatu. Posmatrao sam i prelazio prstom preko svoje plave trake. Ako bih je sada skinuo, opet bih postao gledalac, morao bih da zauzmem stav prema tome što se događa. Tom je navukao bele sokne, a Su mu je donela svoju beretku. Devojke su se smejale i čavrljale dok su tekle ove pripreme. Su je

pričala Džuli o jednoj školskoj drugarici koja se podšišala sasvim kratko. Ta je došla u školu u pantalonama pa je ušetala u mušku svlačionicu i zatekla ih sve nad pisoarima. Prsnula je u smeh čim ih je ugledala tako postrojene, i time se odala.

„Zar nije ljubak?“, rekla je Džuli. Dok smo mi zijali u njega, Tom je stajao savršeno mirno s rukama iza leđa i oborenih očiju. Ako je i uživao u prerusavanju, nije to otvoreno pokazivao. Otišao je u predsoblje da bi se divio sebi u velikom ogledalu. Posmatrao sam ga kroz otvorena vrata. Postavio se postrance prema svom odrazu i onda preko ramena zurio u samog sebe.

Dok je Tom bio u predsoblju, Džuli me je uzela za obe ruke i rekla, „A šta ćemo s našim ljutkom?“ Džuline oči šetale su po mom licu. „Nećeš ispasti tako ljupka devojčica kao Tom s tim groznim bubuljicama.“ Su, koja je sada stajala tik uz mene, čupnula me je za kosu i rekla, „I s masnom dugačkom kosom koju nikad ne pere.“

„I žutim zubima“, dodala je Džuli.

„I smrdljivim nogama“, rekla je Su. Džuli mi je prevrnula šake tako da su dlanovi bili okrenuti nadole.

„I štrokavim noktima.“ Uzele su da mi proučavaju nokte, preterujući sa zgroženim uzdasima. Tom je posmatrao s vrata. U stvari mi je to baš prijalo, da samo tako stojim i da me one pregledaju.

„Pazi ovo“, rekla je Su, i osetio sam kako mi dodiruje kažiprst, „zeleno *plus* crveno ispod nokta.“ Umirale su od smeha, kao da ih svako novo otkriće beskrajno raduje.

„A šta vam je ono?“, rekao sam, gledajući u drugi kraj sobe. Gotovo skrivena ispod stolice, tamo je ležala dugačka kartonska kutija s napola smaknutim poklopcem. Iz jednog kraja kutije prelivao se beli flis papir.

„Ah, to!“, uzviknula je Su, „to je Džulino.“ Odlučno sam prišao i izvukao kutiju ispod stolice. Unutra, u gnezdu od belog i narandžastog flis papira, ležao je par čizama, onih do pola lista. Bile su zagasitobraon boje i ispuštale su raskošan miris kože i parfema.

Okrenuta leđima, Džuli je polako i brižljivo presavijala Tomovu narandžastu haljinu. Uzeo sam jednu čizmu i digao je uvis.

„Gde si ovo nabavila?“

„U radnji”, rekla je Džuli bez osvrtnja.

„Pošto?”

„Nije skupo.” Su je bila veoma uzbuđena.

„Džuli!”, rekla je vrlo glasnim šapatom. „Pa koštaju trideset osam funti.”

Rekao sam, „Dala si trideset osam funti?”

Džuli je odmahнула glavom i stavila narandžastu haljinu pod mišku. Setio sam se cirkuzantske plave trake na svom vratu i probao da je pokidam, ali nije išlo, mašnica se pretvorila u čvor. Su je prsnula u smeh. Džuli je već izlazila iz sobe.

„Negde si ih maznula”, rekao sam, i opet je ona odmahнула glavom. Ne ispuštajući čizmu iz ruke, krenuo sam za njom uz stepenice. Kad smo stigli u njenu sobu, rekao sam, „Meni i Su udeliš po dve funte i onda spiskaš trideset osam na jedne čizme.” Džuli je dotle već sela pred ogledalo prislonjeno uza zid i sada je prolazila četkom kroz kosu.

„Pogrešno”, rekla je zvonkim glasom, kao da se igramo pogađanja. Bacio sam čizmu na krevet i obema rukama cimnuo traku oko vrata. Čvor se smanjio i postao tvrd kao kamen. Džuli je protegla ruke i zevnula.

„Ako ih nisi kupila”, rekao sam, „onda si morala da ih mazneš.”

Ona je rekla, „Neee”, i usne su joj ostale razvučene kao da se podrugljivo osmehuje.

„Pa onda, šta?” Stao sam tačno iza nje. Gledala je u samu sebe u ogledalu, a ne u mene.

„Ne znaš nijedan drugi način?”

Odmahnuo sam glavom. „Drugog načina nema, sem ako ih nisi sama napravila.”

Džuli se nasmejala. „Zar nikad nisi dobio poklon?”

„Od koga si ih dobila?”

„Od jednog prijatelja.”

„A koga to?”

„Aha-ha, zini da ti kažem.”

„Neki frajer.”

Džuli je ustala i osvrnula se da me pogleda, i skupila usta tako da su došla mala kao kupina. „Pa naravno da je frajer”, rekla je na kraju. Odnekud sam zamišljao da kao Džulin brat imam pravo da se raspitujem o

njenom frajeru. Ali ništa u Džulinom držanju nije govorilo u prilog takve ideje, pa sam se više osećao utučeno nego znatiželjno. Ona je uzela makazice za nokte sa svog noćnog stočića i presekla mi traku odmah pored čvora. Kad ju je razmrsila i ispustila na pod, rekla je, „Eto! Budi dobar”, i ovlaš me poljubila u usta.

Tri nedelje nakon što je majka umrla počeo sam iznova da čitam knjigu koju mi je Su poklonila za rođendan. Prosto nisam mogao da verujem šta mi je sve prvi put promaklo. Nisam ni primetio koliko Kapetan Hant insistira na tome da brod uvek bude čist i uredan, pogotovu na istinski dugim putovanjima kroz vasionu. Svakog dana, onog starog zemaljskog dana, silazio je niz lestve od nerđajućeg čelika da bi obavio inspekciju kantine. Opušci, plastični escajg, stari magazini, šolje od kafe i prosuta kafa, sve je to aljkavo lebdelo u vazduhu. „Pošto sad nemamo gravitaciju da drži stvari na svojim mestima”, rekao je Kapetan Hant kompjuterskim tehničarima koji su bili novajlije u svemirskim letovima, „moramo se dodatno zalagati da održimo red.” A u onim dugim satima kad nije bilo potrebe za hitnim odlukama, Kapetan Hant je prekraćivao vreme „čitajući stalno iznova remek-dela svetske književnosti i beležeći svoje misli u glomazni dnevnik u čeličnom povezu dok mu je Kosmo, njegov verni pas gonič, dremao kraj nogu.” Vasijski brod Kapetana Hanta jurio je kroz svemir stotim delom brzine svetlosti u potrazi za izvorom energije koji je one spore preobrazio u čudovište. Pitao sam se da li bi kapetan mario za red u kantini, ili čak za svetsku književnost, da je nekim slučajem brod stajao savršeno nepokretan, fiksiran u kosmičkom beskraju.

Čim sam završio knjigu, sišao sam dole da je ponudim Džuli ili Su. Želeo sam da je još neko pročita. Zatekao sam Džuli samu u dnevnoj sobi kako podvijenih nogu sedi u fotelji. Pušila je cigaretu, i kad sam ušao, zabacila je glavu unazad i otpuhnula stub dima u pravcu plafona. Rekao sam, „Nisam znao da pušis.” Ona je povukla novi dim i prezrivo klimnula glavom. Prišao sam joj s knjigom. „Ovo moraš da pročitaš”, rekao sam, i tutnuo joj knjigu u ruku.

Džuli je neko vreme samo zurila u korice, pa sam stao iza njene fotelje i zagledao se i ja u njih. Čudovište, slično hobotnici, nasrtalo je na jedan vasijski brod. U daljini se video brod Kapetana Hanta kako hita u pomoć. Dotle se nisam ni udubljavao u korice, i sada su mi izgledale neopisivo

smešno. Bilo me je stid, kao da sam ih ja naslikao. Džuli mi je pružila knjigu preko ramena. Držala ju je za sam čošak.

„Korice i nisu neke”, rekao sam, „ali ima dobrih stvari unutra.” Džuli je zatresla glavom i otpuhnula još dima, ovog puta pravo preko sobe.

„Nije to moj tip knjige”, rekla je. Položio sam knjigu na sto tako da slika bude okrenuta nadole i prišao spreda Džulinoj fotelji.

„Šta ti to znači?” rekao sam. „Otkud znaš koji je tip knjige?”

Džuli je slegnula ramenima. „Nema veze, nisam raspoložena za čitanje.”

„Bila bi, samo da pročitaš dve-tri stranice.” Ponovo sam uzeo knjigu i zapiljio se u nju. Nisam znao zbog čega mi je toliko stalo da je još neko pročita. Odjednom, Džuli se nagnula i uzela mi knjigu iz ruku.

„Pa dobro”, rekla je, „pročitaću je, kad toliko želiš.” Govorila je kao da sam dete koje se sprema da brizne u plač. Spopao me je bes. Rekao sam, „Nemoj da čitaš samo da bi meni ugodila”, i pokušao da joj otmem knjigu. Ona ju je sklonila izvan mog domašaja.

„Ma, ne”, rekla je kroz osmeh, „neću, naravno.” Uhvatio sam je za ručni zglob i počeo da ga uvrćem. Džuli je prebacila knjigu u drugu ruku i gurnula je ispod stražnjice. „Hej, boli me.”

„Vrati mi to”, rekao sam, „ionako nije tvoj tip knjige.” Cimnuo sam je u stranu i knjiga se ponovo ukazala. Dopustila mi je da je uzmem bez ikakvog opiranja, pa sam je odneo u drugi kraj sobe. Džuli je zurila u mene i trljala ručni zglob.

„Koji ti je đavo?”, rekla je skoro šapatom. „Tebi je mesto iza rešetaka.” Ignoriso sam je i seo u najbližu fotelju.

Dugo smo sedeli i ćutali na suprotnim stranama sobe. Džuli je zapalila još jednu cigaretu, a ja sam brižljivo prelistavao svoju knjigu. Oči su mi klizile preko štampanih redova ali ništa mi nije ulazilo u glavu. Želeo sam da kažem Džuli nešto pomirljivo pre nego što izađem iz sobe. Ali nisam mogao da se setim ničega što ne bi zvučalo glupo. Uostalom, rekao sam u sebi, dobila je to što je tražila. Dan ranije sam rasplakao Toma jer sam mu lupio čvrgu noktom. Prethodno me je probudio dernjavom ispred mojih vrata. Odmah se bacio na pod stežući glavu i tako glasno zaurlao da je Su dotrčala iz svoje sobe.

„On je kriv”, rekao sam, „galami u cik zore.” Su je uzela da trlja Toma

po glavi.

„U cik zore!”, rekla je glasno preko Tomovih urlika. „Skoro je jedan po podne.”

„Pa šta onda, za mene je još cik zore”, dreknuo sam i vratio se u krevet.

U mom slučaju, ustajanje nije imalo mnogo svrhe. Nije bilo ničega posebno zanimljivog za jelo, a i ja jedini nisam imao šta da radim. Tom se po celi dan igrao napolju, Su je sedela u svojoj sobi čitajući knjige i zapisujući nešto u onu svesku, a Džuli je izlazila s nekim tamo tipom koji joj je poklonio čizme. Ako nije bila van kuće onda se doterivala. Dugo je ležala u kadi i tada bi se kuća ispunila nekim slatkim mirisom, jačim od smrada iz kuhinje. Mnogo je vremena trošila na pranje kose i češljanje četkom i mackanje oko očiju. Nosila je garderobu koju nikad ranije nisam video, neku svilenu bluzu i braon somotsku suknju. Ja sam se budio pred podne, masturbirao i ponovo zapadao u dremež. Imao sam i snove, ne baš košmarne, ali loše snove iz kojih sam se s teškom mukom budio. Svoje dve funte potrošio sam na prženu ribu s krompirićima i kad sam od Džuli zatražio još, ona mi je bez reči dala petaka. Preko dana sam slušao radio. Razmišljao sam o povratku u školu na kraju leta, i razmišljao sam o traženju posla. Nije me privlačilo ni jedno ni drugo. Ponekad bih po podne zaspao u fotelji iako sam tek dva ili tri sata proveo u budnom stanju. Gledao sam se u ogledalu i ustanovio da mi se bubuljice polako šire i slivaju s lica na vrat. Pitao sam se da li će mi prekriti čitavo telo, i nije me bilo briga čak i da se to desi.

Na kraju je Džuli pročistila grlo i rekla, „I šta sad?” Pogledao sam pored nje u kuhinjska vrata.

„Idemo da sredimo kuhinju”, rekao sam odjednom. Pogodio sam pravo u živac. Džuli je odmah ustala i zauzela pozu uličnog gangstera, s cigaretom obešenom u uglu usana.

„To, bato, to volim da čujem.” Pružila mi je ruku i povukla me iz fotelje.

„Idem po Su”, rekao sam, ali Džuli je zavrtila glavom. Sa imaginarnim šmajserom na boku uletela je u kuhinju i stala da rešeta bez milosti, po hrpi buđavih tanjira, po mušicama i zunzarama, po brdu otpadaka koje se odronilo i rasulo po podu. Sve je to Džuli izrešetala, uz isto ono grleno „kh! kh!” koje je i Tom koristio kad se igrao pucnjave. Stajao sam po strani i

mislio se da li i ja da se uključim u igru. Džuli se naglo okrenula i napunila mi stomak mecima. Srušio sam se na pod pored njenih nogu, i skoro nosom dotakao jedan omot od putera. Džuli je zagrabila punu šaku moje kose i cimnula mi glavu unazad. Zamenila je pištolj nožem i, pritisnuvši ga meni pod grlo, rekla, „Samo probaj još neki trik i zariću ti ga tačno ovde.” Onda je kleknula i zabila mi pesnicu tik pored prepone. „Ili ovde”, šapnula je dramatično, i oboje smo prsnuli u smeh. Ta Džulina igra završila se veoma naglo. Počeli smo da čistimo otpatke i da ih nabijamo u kartonske kutije koje smo iznosili i bacali u kante za đubre, Su nas je čula i sišla da pomogne. Otpušili smo slivnik, oprali zidove i oribali pod. Dok smo Su i ja prali sudove, Džuli je izašla da kupi nešto za večeru. Završili smo baš kad se ona vratila i odmah smo prionuli na seckanje povrća za izdašnu količinu govedeg ragua. Čim je šerpa stavljena da se krčka, Džuli i Su prešle su na raspremanje dnevne sobe, a ja sam izašao u dvorište da operem prozore. Gledao sam svoje sestre, zamagljene iza sloja vode, kako guraju sav nameštaj ka sredini sobe i nakon mnogih nedelja prvi put sam bio srećan. Osećao sam se sigurno, kao da pripadam nekoj moćnoj, tajnoj armiji. Radili smo preko četiri sata, poslovi su se nadovezivali jedan na drugi, i skoro da nisam bio svestan svog postojanja.

Izneo sam u vrt nekoliko prostirki i jedan mali tepih i uzeo da ih prašim štapom. Već sam bio odmakao u ovom poslu, kad sam iza leđa čuo neke šumove i okrenuo se da pogledam. Bili su to Tom i njegov drugar iz solitera. Tom je nosio Suinu školsku uniformu i kolena su mu bila razbijena i krvava. Sada već nije bio redak slučaj da se Tom igra na ulici u Suinoj suknji. Deca mu se uopšte nisu rugala onako kako sam ja predviđao. Činilo se kao da ništa i ne primećuju. To mi nikako nije išlo u glavu. Ja bih pre umro nego da me neko vidi u sestrinoj suknji u Tomovom uzrastu, ili u bilo kom uzrastu. Stajao je tamo i držao drugara za ruku, a ja sam nastavio sa svojim poslom. Tomov drugar imao je maramu oko vrata, u dezenu koji mi je izgledao poznato. Pričali su o nečemu što nisam mogao da čujem od buke koju sam pravio. Onda je Tom glasno rekao, „Što sad to radiš?” Objasnio sam mu i u istom dahu pitao, „A što si ti obukao suknju?” Tom nije odgovorio. Raspalio sam po tepihu još dva-tri puta, a onda sam ponovo zastao i rekao Tomovom drugaru, „Zašto Tom nosi suknju?”

„U našoj igri”, rekao mi je, „Tom je, kao, Džuli.”

Rekao sam, „A ko si ti?”

Dečak nije odgovorio. Zamahnuo sam štapom i baš kad sam ga spuštao Tom je rekao, „On je, kao, ti.”

„Ko, je l’ ja?” Obojica su klimnuli glavom. Bacio sam štap i poskidao prostirke s konopca za veš. Rekao sam, „A šta radite u toj igri?”

Tomov drugar je slegnuo ramenima. „Ništa naročito.”

„Je l’ se tučete?” Pokušao sam tim pitanjem da obuhvatim i Toma, ali on je gledao na drugu stranu. Njegov drugar je zatresao glavom. Naslagao sam prostirke i tepih na gomilu. „I dobri ste drugari u toj vašoj igri? Držite se za ruke?” Odmah su razdvojili ruke i počeli da se smeju.

Tom je pošao za mnom u kuću, ali drugar je ostao pred kuhinjskim vratima. Doviknuo je Tomu, „Idem ja kući”, i to je zvučalo kao pitanje. Tom je klimnuo glavom bez osvrtanja. Na stolu u dnevnoj sobi bila su postavljena četiri tanjira, s nožem desno i viljuškom levo. U središtu stola stajala je flaša paradajz sosa i jedna čašica za kuvana jaja puna soli. Svaki tanjir imao je i svoju stolicu. Pomislio sam, kao da smo u stvarnom ljudskom svetu. Tom je otišao gore da pronađe Džuli i Su, dok sam ja šetkao tamo-amo između kuhinje i dnevne sobe kao Kapetan Hant u obilasku kantine. Dvaput sam se sagnuo da pokupim bučke vlakana s tepiha. Na kuki prikucanoj za podrumaska vrata visio je ceger od kanapa u živim bojama. U dnu cegera bile su dve jabuke i dve pomorandže. Podgurnuo sam ceger prstom i on se zaljuljao kao klatno. Slobodnije se njihao u jednom pravcu nego u drugom i tek sam naknadno shvatio da je to zbog oblika ručki. Bez razmišljanja sam otvorio podrumaska vrata, upalio svetlo i strčao niz stepenice.

Lopata je ležala u središtu poširoke, kružne mrlje od skorenog cementa. Ličila mi je na veliku kazaljku nekog rasturenog džinovskog sata. Pokušao sam da se setim ko ju je od nas poslednji koristio, ali više nisam mogao jasno da prizovem redosled događaja. Podigao sam lopatu i prislonio je uza zid. Na kovčegu je poklopac bio odignut, tačno kako smo ga i ostavili. Toga sam se sećao. Prešao sam rukom preko betona koji je ispunjavao kovčeg. Bio je sasvim bledosiv i topao na dodir. Na dlanu mi je ostala sitna prašina. Primetio sam na površini tanku pukotinu koja se pružala popreko i

račvala na jednom kraju. Spustio sam se na kolena, isturio nos do pukotine i ušmrknuo. Osećao se neki izrazito sladak miris, ali čim sam se uspravio, bilo mi je jasno da sam najušio ragu koji se gore kuvao. Seo sam na hoklicu pored kovčega i mislio na majku. Upinjao sam se iz sve snage da zamislim sliku njenog lica. Imao sam ovalnu konturu koja je mogla biti lice, ali crte unutar tog obrisa stalno su poigravale, ili bi se stopile u jedno i oval se pretvarao u običnu sijalicu. Kad sam zažmurio, stvarno sam i video sijalicu. Jednom se nakratko ukazalo i majčino lice, uokvireno tim ovalom i neprirodno osmehnuto kao kad je pozirala za fotografije. Smišljao sam rečenice i pokušavao da je navedem da ih izgovori. Ali nisam mogao da zamislim ništa što bi iole ličilo na njen govor. Ni najprostije stvari poput, „Dodaj mi onu knjigu”, ili „Laku noć”, nisu zvučale kao nešto što bi ona stvarno i rekla. Da li joj je glas bio nizak ili visok? Da li se ikad šalila? Bila je rrtva nepunih mesec dana i ležala je u tom kovčegu pored mene. Čak ni to nije bilo sigurno. Poželeo sam da je iskopam i proverim.

Prešao sam noktom duž tanke pukotine. Nije mi bilo jasno zašto smo uopšte morali da je stavljamo u kovčeg. Tada nam je to bilo očigledno, da bismo održali porodicu na okupu. Je li to bio dobar razlog? Možda bi ispalo zanimljivije da smo se rastavili. A nisam mogao ni da procenim da li je to što smo uradili sasvim normalna stvar, razumljiva čak i ako je bila greška, ili nešto toliko čudnovato da bi, u slučaju da nas otkriju, osvanulo kao udarni naslov u svim novinama u zemlji. Ili ni jedno ni drugo, već nešto što pročitaš u dnu stranice svojih lokalnih novina i odmah izbaciš iz glave. Baš kao i slika njenog lica, svaka moja misao pretapala se u veliko ništa.

Ta nemogućnost da bilo šta pouzdano saznam ili osetim budila je u meni snažan poriv za masturbacijom. Gurnuo sam ruke u gaće, i kad sam načas spustio pogled, između nogu sam ugledao nešto crveno. Skočio sam kao oparen. Hoklica na kojoj sam sedeo bila je jarkocrvena. Otac ju je ofarbao u neka davna vremena, a trebalo je da stoji u kupatilu u prizemlju. Mora biti da su je Džuli i Su prenele dole kako bi mogle da sede pored kovčega. Umesto da me ta misao uteši, samo me je prestrašila. O majci skoro da nismo ni razgovarali. Ona je bila naša prećutna tajna. Čak ju je i Tom retko pominjao i samo je povremeno plakao za njom. Pogledao sam svuda oko sebe tražeći još neki znak ali ničega nije bilo. Rešio sam da odem, i čim

sam krenuo uz stepenice, video sam da Su stoji na vrhu i posmatra me.

„Tako sam i mislila, da si tamo dole”, rekla je kad sam stigao do nje. U ruci je držala neki tanjir.

Rekao sam, „Pojavila se pukotina, jesi li videla?”

„I stalno se širi”, odgovorila je brzo, „ali znaš šta ima novo?” Slegnuo sam ramenima. Ona mi je pokazala tanjir. „Neko nam dolazi na čaj.” Provukao sam se pored nje i otišao u kuhinju, ali tamo nije bilo nikoga. Su je ugasila podrumsko svetlo i zaključala vrata.

„Ko?” Sada sam primetio da je Su veoma uzbuđena.

„Derek”, rekla je. „Džulin frajer.” Posmatrao sam je kako u dnevnoj sobi postavlja još jedan pribor za jelo. Odvela me je do podnožja stepeništa, pokazala nagore i šapnula, „Slušaj.” Čuo sam Džulin glas i zatim, kao u odgovor, glas nekog muškarca. Izenada su progovorili u isti mah i oboje su prsnuli u smeh.

„Pa šta onda?”, rekao sam mlađoj sestri. „Jaka stvar.” Srce mi je udaralo kao ludo. Izvalio sam se popreko na jednu fotelju i počeo da zviždućem. Su je prišla i sela, pa otrla imaginarni znoj sa čela. „Sva sreća da smo sredili kuću, je 1’ da?” Nastavio sam da zviždućem, ubadajući note nasumice, u nekoj vrsti panike, i tek se naknadno opredeljujući za melodiju.

Tom je stigao s gornjeg sprata noseći u rukama nešto što je ličilo na mačku. Bila je to njegova perika. Odneo ju je kod Su i zatražio da mu je namesti. Ona ga je malo odmakla od sebe i pokazala prstom na njegova kolena i šake. Odbijala je da mu da periku ako se prvo ne opere. Dok je Tom bio u kupatilu, rekao sam, „Kakav je?”

„Ima auto, i to nov, idi da vidiš”, i onda je pokazala prema prozoru. Ali ja nisam otišao da vidim. Kad se Tom vratio kod Su, ona mu je rekla, „Ako hoćeš da budeš devojčica za svečanim obedom, što ne obučeš narandžastu haljinu?” On je zatresao glavom i Su mu je natakla periku. Otrčao je u predsoblje da se pogleda u ogledalu, a posle je seo naspram mene i počeo da čačka nos. Su je čitala neku knjigu pa sam opet počeo da zviždućem, ovog puta malo tiše. Tom je iskopao nešto iz nosa, osmotrio vrh kažiprsta i obrisao ga o jastuk na fotelji. I ja sam ponekad to radio, ali samo kad me niko ne vidi, obično ujutru u krevetu. Pa i ne izgleda tako strašno kad to radi mala devojčica, pomislio sam, i otišao do prozora. Bio je to sportski

auto, onaj starinski s papučicom ispod vrata i spuštanim kožnim krovom. I bio je jarkocrven s tankom crnom štraftom po celoj dužini.

„Bolje izađi da ga pogledaš izbliza”, rekla je Su, „fantastičan je.”

„Šta da pogledam?”, rekao sam. Točkovi su imali srebrne felne sa žbicama, a izduvne cevi su isto bile srebrne. Po ivici haube u metalu su bili napravljeni dugački, kosi prorezi. „Za usisavanje vazduha”, čuo sam sebe kako objašnjavam saputnici, i onda naglo smotao mašinu oko jedne tesne krivine u Alpima, „ili za ispuštanje toplote.” Kad sam se vratio u svoju fotelju, Su više nije bila tamo.

Blenuo sam u Toma. Izgledao je sićušno u glomaznoj fotelji, pošto su mu stopala jedva prelazila ivicu sedišta a glavom je dosezao do polovine naslona. I on je nekoliko sekundi blenuo u mene, pa onda skrenuo pogled i prekrstio ruke. Ispod suknje su mu izvirivale raskrečene noge. Rekao sam, „I kako izgleda kad si devojčica?” Tom je odmahnuo glavom i promenio položaj. „Je l’ bolje nego kad si dečko?”

„Šta znam.”

„Je l’ se osećaš seksi?” Tom se odjednom nasmejao. Nije razumeo šta ga pitam, ali znao je da u toj reči ima nečeg smešnog. „Pa kaži, da čujem?” On se iscerio.

„Šta ja znam.” Nagnuo sam se napred i pokazao mu prstom da se približi.

„Kad staviš periku i obučeš suknju, pa odeš do ogledala i tamo vidiš malu devojčicu, je l’ imaš neki fini osećaj u piši, da l’ ti naraste?” Tom se polako uozbiljio. Skliznuo je sa fotelje i pobegao na ulicu. Ja sam ostao potpuno nepomičan, svestan mirisa ragua. Plafon je zaškripao. Namestio sam se u fotelji. Prekrstio sam noge u visini gležnjeva i sklopio ruke ispod brade. Sa stepeništa su se začuli laki, brzi koraci, i u sobu je utrčao Tom. „Evo dolaze! On dolazi!”, skoro je povikao. Rekao sam, „Koji on?”, i prebacio ruke iza potiljka.

Džuli je rekla, „Ovo je Derek. Ovo je Džek.” Pružio sam ruku bez ustajanja, ali sam raspleo noge i čvrsto prilepio stopala za pod.

Prilikom rukovanja ni jedan ni drugi ništa nismo rekli. Zatim je Derek pročistio grlo i pogledao u Džuli. Ona je stajala tačno iza Toma i rukama mu pritiskala ramena. Rekla je, „A ovo je Tom”, i bilo je očigledno da je

Dereku već pričala o njemu. Derek je zašao iza moje stolice, gde nisam mogao da ga vidim, i mirno rekao, „Ah da, ženski petko.” Su se kiselkasto nasmejala, a ja sam ustao. Džuli je otišla u kuhinju da donese ragu i odande pozvala Toma da joj pomogne. Nas troje smo stajali na sredini sobe. Bili smo prilično blizu jedno drugog i činilo se kao da se svi zajedno pomalo ljuljamo. Su je namerno podesila glas tako da zvuči zadihano i tupavo.

„Jako nam se sviđa tvoj auto.” Derek je klimnuo glavom. Bio je vrlo visok i izgledao je kao da se obukao za svadbu - bledosivo odelo, košulja i kravata u bež boji, dugmad na manžetama i prsluk sa srebrnim lančićem. Rekao sam, „Meni se baš i ne sviđa.” On se okrenuo prema meni s prisenkam osmeha. Imao je guste crne brkove. Izgledali su tako savršeno da su mogli biti i plastični.

„Zaista?”, rekao je učtivo kroz taj svoj osmeh. „A zašto?”

„Suviše je napadan”, rekao sam. Derek je pogledao u svoje cipele, a ja sam nastavio, „Mislio sam na boju, ne volim crvenu.”

„Šta se tu može”, rekao je gledajući u Su, a ne u mene. „A ti, voliš crvenu?” Su je preko Derekovog ramena pogledala u pravcu kuhinje. „Ja? O, ja volim crvenu, pogotovu za auto.” Pošto se on ponovo okrenuo prema meni, ponovio sam, „Ne volim kad su automobili crveni. Liče mi na igračke.” Derek se malo odmakao od nas. Obe ruke je zabio duboko u džepove i klatio se na petama. Progovorio je vrlo smireno. „Kad malo odrasteš, shvatićeš da automobili to i jesu, igračke, skupe igračke.”

„Zašto igračke?”, rekao sam. „Vrlo su korisni ako imaš poslove na više različitih mesta.” On je klimnuo glavom i preleteo pogledom po celoj sobi.

„Velike su vam ove sobe”, rekao je okrenuvši se prema Su. „Zaista velika kuća.” Su je rekla, „Moja soba je sasvim malecna.” Ja sam prekrstio ruke i tvrdoglavo nastavio.

„Ako su automobili igračke, onda je sve što kupiš igračka.” Baš tada je ušla Džuli sa šerpom ragua i odmah za njom Tom, koji je nosio veknu hleba i mlin za biber.

„Moraću o tome da razmislim, Džek”, rekao je Derek i okrenuo se da pomeri stolicu koja se isprečila na Džulinom putu.

Pre nego što smo posedali za sto, zapazio sam da je Džuli obula nove čizme, u kombinaciji sa somotskom suknjom i svilenom bluzom. Ona i

Derek smestili su se jedno do drugog. Ja sam sedeo na čošku pored Toma. U početku sam bio toliko iznerviran da mi se uopšte nije jelo. Kad mi je Džuli pružila pun tanjir, rekao sam joj da nisam gladan. Ona je rekla, „Nemoj da si budala”, spustila tanjir između mog noža i viljuške, pa se osmehnula Dereku. On je klimnuo glavom, pun razumevanja. Dok smo jeli, glavnu reč su vodile Džuli i Su. Derek je sedeo savršeno pravih leđa. Rasprostro je neku crvenu i plavu maramicu na krilo, i kad je završio s jelom, istapkao se njome po brkovima. Onda ju je brižljivo sklopio pre nego što će je staviti u džep. Želeo sam da ih vidim kako se dodiruju. Džuli mu je položila ruku u pregib lakta i zamolila da joj neko doda so. Dohvatio sam čašicu za jaja pre Dereka, i kad sam je munjevito pružio sestri, so se prosula celom dužinom stola.

„Pazi malo”, rekao je Derek tiho. Devojke su se nervozno raspričale o bacanju soli preko ramena i prolaženju ispod ukrštenih bandera. Jednog trenutka sam video kako Derek namiguje Tomu, koji je pognuo glavu tako da su mu lokne zaklonile lice. Kasnije je Džuli izvela Dereka u vrt, a Su i ja smo ostali da peremo sudove. Ja sam više statirao s krpom u ruci. Posmatrali smo ih kroz kuhinjski prozor. Džuli je pokazivala prstom na stazice i stepenike, sada već skoro nevidljive ispod zamršene mase braonkastog korova. Derek je pokazao u pravcu bloka solitera i široko zamahnuo rukom kao da im naređuje da se svi odjednom sruše. Džuli je ozbiljno klimala glavom. Su je rekla, „Ima jako široka ramena, je 1’ da? Mora da su mu to odelo šili po meri.” Zurili smo u Derekova leđa. Glava mu je bila sitna i okrugla, kosa svuda iste dužine, kao četka.

„Nije baš toliko snažan”, rekao sam, „a i prilično je glup.” Su je podigla gomilu mokrih tanjira iz sudopere i gledala gde da ih odloži.

„Taj bi te malim prstom premlatio”, rekla je.

„Hah!”, uzviknuo sam. „Čik neka proba.”

Malo kasnije, Džuli i njen dečko seli su na zemlju pored stenjaka. Su mi je oduzela krpku i počela da briše sudove. Rekla je, „Kladim se da nećeš pogoditi čime se on bavi”, a ja sam odgovorio, „Boli me uvo čime se bavi.”

„Nikad ne bi pogodio. Igra snuker.”

„Pa šta?”

„On igra za pare, neverovatno je bogat.” Ponovo sam pogledao u Dereka

i razmislio o tome. Sedeo je okrenut postrance i slušao Džuli. Ubrao je jednu dugačku travku i sad ju je žvakao i pljuckao. Sve vreme je klimao glavom na to što mu je Džuli govorila, a kad je konačno rešio da i sam nešto kaže, ovlaš je položio ruku na njeno rame. Šta god da je rekao, Džuli se tome nasmejala.

„A pisale su i novine o njemu”, upravo je govorila Su.

„Koje novine?” Su je navela naš lokalni nedeljnik i ja sam se nasmejao.

„Nema o kome tamo ne pišu”, rekao sam, „samo ako dovoljno dugo živi.”

„Kladim se da ne znaš koliko ima godina.” Ništa nisam odgovorio.

„Dvadeset i tri”, rekla je Su ponosno i uputila mi osmeh. Poželeo sam da je zveknem.

„Šta tu ima tako čarobno?”

Su je obrisala ruke. „Za frajera su to savršene godine.”

Rekao sam, „O čemu pričaš? Ko to kaže?”

Su je malo zaoklevala. „Kaže Džuli.”

Frknuo sam i istrčao iz kuhinje. U dnevnoj sobi sam zastao da potražim Kapetana Hanta. Bio je uredno smešten na policu za knjige. Otrčao sam na sprat pravo u svoju sobu, iz sve snage zalupio vrata i opružio se na krevet.

Sve češće su moji snovi prerastali u košmare. U predsoblju je stajala ogromna drvena kutija pored koje sam morao proći bar desetak puta a da je nisam pošteno ni primetio. Sada sam zastao da pogledam. Poklopac koji je nekad bio čvrsto zakucan izgledao je razglavljeno, dva ili tri eksera bila su pokrivljena i drvo je oko njih bilo iverasto i belo. Stajao sam blizu kutije, mada ne toliko blizu da bih morao da pogledam unutra. Znao sam da se nalazim u snu i da je najbitnije da ne paničim. Nešto se krilo u toj kutiji. Uspeo sam malko da otvorim oči i video sam donji ugao svoga kreveta pre nego što su mi kapci pali od težine. Ponovo sam bio u predsoblju, malo bliže kutiji i glupavo sam zavirivao unutra. Kadsam ponovo isprobao oči, otvorile su se lako i širom. Video sam ugao kreveta i komade svoje odeće. U glomaznoj fotelji pored kreveta sedela je moja majka i zurila u mene ogromnim, upalim očima. To je zato što je mrtva, pomislio sam. Bila je sićušna i noge su joj jedva doticale pod. Kad je progovorila, njen glas mi je bio toliko poznat da mi nije išlo u glavu kako sam mogao tako lako da ga zaboravim. Ali nisam sasvim razumeo šta mi to govori. Upotrebila je neku čudnu reč, „drndanje” ili „zvrndanje”.

„Zar ne možeš da prekineš s tim drndanjem”, rekla je, „bar dok ti ja govorim?”

„Ništa ne radim”, rekao sam, a onda sam, oborivši pogled, primetio da na krevetu nema čaršava i da sam go i masturbiram pred njom. Ruka mi je letela napred-nazad kao čunak na razboju. Rekao sam joj, „Ne mogu da prekinem, to uopšte ne zavisi od mene.”

„Šta bi ti rekao otac”, dodala je tužno, „da je živ?” Dok sam se budio, skoro sam povikao, „Ali vi ste oboje mrtvi.”

Jednog popodneva sam taj san ispričao mlađoj sestri. Čim je Su otključala vrata da me pusti unutra, primetio sam da u drugoj ruci drži otvorenu svesku. Dok me je slušala, sklopila je korice i gurnula svesku pod jastuk. Na moje iznenađenje, zakikotala se kad je čula šta sam sanjao.

„A je l’ dečaci to rade sve vreme?”, rekla je.

„Je l' rade šta?”

„Pa to, drndanje.”

Umesto da joj odgovorim, rekao sam, „Sećaš se kad smo se igrali one igre?”

„Koje igre?”

„Ono kad smo te Džuli i ja pregledali kao doktori, a ti si kao bila s druge planete.” Moja sestra je klimnula glavom i prekrstila ruke. Odjednom sam začutao. Nisam imao pojma šta sam time hteo da kažem.

„Dobro, i šta s tim?” Došao sam bio da pričam o svom snu i o majci, a već smo pričali o nečem drugom.

„Zar ne bi volela”, rekao sam polako, „da se i dalje igramo te igre?” Ona je odmahнула glavom i skrenula pogled.

„Jedva se i sećam o čemu se tu radilo.”

„Džuli i ja smo te svlačili do gole kože.” Zvučalo je to neverovatno još dok mi je silazilo s usana. Su je ponovo zatresla glavom i neuverljivo rekla, „Stvarno ste mi to radili? Ne sećam se baš najbolje, nisam imala mnogo godina.” Onda, nakon pauze, dodala je toplo, „Uvek smo se igrali nekih glupih igara.”

Seo sam na Suin krevet. Pod je u njenoj sobi bio prekriven knjigama, od kojih su neke ležale otvorene i okrenute licem nadole. Mnoge su bile iz biblioteke i baš kad sam se spremao jednu da dohvatim, odjednom mi se čitava ta priča s knjigama učinila zamornom. Rekao sam, „Zar ti nikad ne dosadi da sediš ovde i po celi dan čitaš?”

„Volim da čitam”, rekla je Su, „a ionako nema šta drugo da se radi.” Rekao sam, „Ima, milion stvari”, samo da bih je još jednom čuo kako govori da nema šta da se radi. Ali Su je stisnula svoje tanke usne i uvukla ih, kao žene kad mažu usta karminom, pa onda rekla, „Ne radi mi se ništa drugo.” Posle toga smo prilično dugo sedeli u tišini. Su je počela da zvižduće i osetio sam da jedva čeka da ja odem. Čuli smo kako se dole otvaraju stražnja vrata i kako Džuli i njen dečko nešto govore. Bilo mi je krivo što i Su ne oseća istu odbojnost prema Dereku, jer onda bismo imali milion tema za razgovor. Ona je izvila blede obrve i rekla, „To su sigurno njih dvoje”, a ja sam odgovorio, „Pa šta?”, i osetio se izolovano od svih koje poznajem.

Su je nastavila da zvižduće dok sam ja listao stranice nekog magazina, ali oboje smo napeto osluškivali. Nisu imali nameru da dođu gore. Čuo sam šum vode iz slavine i čangrljanje šolja za čaj. Rekao sam sestri, „Ali ti i dalje pišeš u onoj svesci, je l' tako?” Su je rekla, „Pomalo”, i okrznila pogledom svoj jastuk kao da je spremna za borbu ako pokušam da joj je otmem. Malo sam sačekao i onda rekao veoma tužnim glasom, „Voleo bih da mi pokažeš bar delove o mami, samo te delove. Možeš i da mi pročitaš ako hoćeš.” Iz prizemlja se oglasio radio odvrnut do daske. „*If you... ever plan to motor west, take my way... that's the highway that's the best...*”² Dobijao sam ospice od te pesme, ali i dalje sam tužno gledao u sestru.

„Ništa od toga ne bi razumeo.”

„Zašto da ne bih?”

Ona je imala spreman odgovor. „Nikad je ti nisi razumeo. Uvek si bio grozan prema njoj.”

„To je laž”, rekao sam glasno, i posle nekoliko sekundi ponovio, „To je laž.” Su je sedela na ivici kreveta, pravih leđa i s rukom na jastuku. Kad je rešila da progovori, zagledala se ojađeno u jednu tačku ispred sebe.

„Nikad nisi hteo da je poslušаш. Nikad joj nisi pomagao. Uvek si bio prepun sebe, a takav si i sada.” Rekao sam, „Ne bih je onako sanjao da mi nije stalo do nje.”

„Nisi ti nju sanjao”, rekla je Su, „sanjao si samog sebe. Zato i hoćeš da zaviriš u moj dnevnik, da bi video ima li tamo nešto o tebi.”

„Nije vajda da silaziš u podrum”, rekao sam kroz smeh, „i sediš dole na onoj hoklici i piskaraš o svima nama u toj tvojoj crnoj knjižici?”

Na silu sam nastavio da se smejem. Bio sam uznemiren i imao sam potrebu da pravim veliku galamu. Dok sam se tako smejavao, rukama sam pljeskao kolena ali nisam ih sasvim osećao. Su je gledala u mene kao da me se priseća, a ne kao da me stvarno vidi. Izvukla je svesku ispod jastuka, otvorila je i počela da traži neku stranicu. Ja sam prestao da se smejem i čekao. „Deveti avgust... Mrtva si već devetnaest dana. Niko te danas nije pominjao.” Zastala je i pogled joj se spustio nekoliko redaka niže. „Džek je bio u groznom raspoloženju. Povredio je Toma na stepeništu samo zato što se malo razgalamio. Napravio mu je veliku ogrebotinu na glavi i bilo je krvi koliko hoćeš. Za ručak smo pomešali dve konzerve supe. Džek ni sa kim

nije razgovarao. Džuli je pričala o svom frajeru koji se zove Derek. Rekla je kako bi jednog dana mogla da ga dovede u posetu i pitala nas da li imamo nešto protiv. Ja sam rekla da nemam. Džek se napravio da ne čuje i otišao je gore u svoju sobu.” Su je okrenula list i nastavila da čita izražajnijim glasom, „Nije se presvukao još otkad si ti umrla. Ne pere ni ruke ni ništa i jezivo smrdi. Smuči nam se kad se uhvati za veknu hleba. Ne smeš ništa da mu kažeš da te ne bi udario. Uvek je spreman da nekog udari, ali Džuli zna kako da ga dovede u red...” Su je zastala, i kao da se spremala da nastavi, ali onda se predomislila i odlučno sklopila svesku. „Eto”, rekla je. Posle smo još nekoliko minuta bezvoljno raspravljali o tome šta je Džuli rekla za ručkom.

„Nikakvu posetu nije pomenula”, rekao sam.

„Jeste!”

„Nije.” Su je čučnula na pod ispred jedne od svojih knjiga i pravila se da ne primećuje kad sam izašao.

U prizemlju je radio treštao jače nego ikad. Jedan muški glas je mahnitom dernjavom izveštavao s neke utakmice. Zatekao sam Toma kako sedi na vrhu stepeništa. Na sebi je imao plavo-belu haljinicu s pojasom koji je otpozadi bio svezan u mašnu. Ali perika mu je bila negde drugde. Dok sam se spuštao da sednem pored njega, za trenutak sam osetio slab, neprijatan miris. Tom je plakao. Pritiskao je oči stisnutim šakama kao one devojčice naslikane na limenim kutijama keksa. Iz nozdrve mu je visilo poduže crevce zelene sline, i kad god bi ušmrknuo, slina bi se zaklatila i nestala s vidika. Jedno vreme sam je posmatrao. Pored zvuka radija, činilo mi se da čujem i neke druge glasove mada nisam bio siguran. Kad sam pitao Toma zašto plače, on se još glasnije rasplakao. Onda se povratio i zacvileo, „Džuli me je udarila i vikala je na mene”, i ponovo se rasplakao.

Ostavio sam ga i sišao u prizemlje. Radio je bio odvrnut do daske zato što su se Džuli i Derek svađali. Stao sam kraj samih vrata i načuljio uši. Derek se obraćao Džuli kao da joj se zbog nečega pravda, glas mu je ličio na cviljenje. Oboje su govorili, skoro vikali, kad sam ušao i oboje su istog časa začutili. Derek je stajao naslonjen na sto, s rukama u džepovima i ležerno prekrštenih nogu. Nosio je tamnozeleno odelo i kravatu koja je bila pričvršćena zlatnom štipaljkom. Džuli je stajala pored prozora. Prošao sam

između njih do radija i ugasio ga. Onda sam se okrenuo i čekao da neko od njih dvoje prvi progovori. Pitao sam se zašto nisu izašli u vrt pa da se tamo nadvikuju. Džuli je rekla, „Šta hoćeš?” Nije bila namontirana kao Derek. Na sebi je imala plastične sandale i farmerke, a kosulju je svezala u čvor ispod grudi. „Samo sam sišao da proverim ko to pravi buku i...”, rekao sam glednuvši u Dereka, „ko je tukao Toma.” Džuli je polako lupkala nogom jasno mi dajući na znanje da je nestrpljiva da mi vidi leđa.

Polako sam krenuo natrag između njih, spuštajući petu tik ispred vrhova prstiju onako kako ljudi rade kad premeravaju razdaljinu bez metra. Derek je vrlo tiho pročistio grlo i izvadio onaj sat na lančiću. Posmatrao sam kako ga otklapa, zaklapa i vraća u džep. Nisam viđao Dereka još od njegove prve posete skoro nedelju dana ranije. Znao sam, ipak, da on dolazi kolima po Džuli. Čuo bih motor dole na ulici i Džuli kako protrčava stazom ispred kuće, mada ih nikad nisam gledao kroz prozor kao što to su radili Su i Tom. Džuli je već dva-tri puta izostala celu noć. Meni nikad nije govorila gde je bila, ali imala je poverenja u Su. Sledećeg jutra, njih dve bi satima sedele u kuhinji, razgovarale i pile čaj. Možda je Su sve to beležila u onu svoju svesku i bez Džulinog znanja.

Derek mi se najednom osmehnuo i rekao, „Kako si, Džek?” Džuli je glasno uzdahnula.

„Nemoj”, rekla je Dereku, a ja sam nonšalantno odgovorio, „Dobro sam.”

„Šta radiš ovih dana?”

Gledao sam u Džuli dok sam govorio. „Ništa naročito.” Video sam da je nervira što razgovaram s njenim Derekom. Rekao sam, „A ti?” Derek je prvo malo ćutao pa onda uzdahnulo. „Treniram. Poneki sitan meč. Ništa veliko, znaš kako to ide...” Klimnuo sam glavom. Derek i Džuli su zurili jedno u drugo. Šetao sam pogledom između njih dvoje i mislio se šta bih još mogao da kažem. Ne skidajući oči s Džuli, Derek je rekao, „Da l' si nekad probao da igraš?” Da ona nije bila tu, rekao bih da jesam. Imao sam prilike da posmatram jedan meč, i znao sam pravila. Rekao sam, „Ne baš.” Derek je ponovo izvadio sat.

„Mogao bi da svратиš pa da odigramo jednu partiju.” Džuli je rasplela ruke i žurno izašla iz sobe. Usput je diskretno uzdahnula. Derek je

pogledao za njom i rekao, „Mislim, da li si sada zauzet?” Duboko sam se zamislio pa rekao, „Ne ubijam se baš od posla.” Derek se uspravio i očistio odelo šakama koje su bile veoma male i blede. Otišao je u predsoblje da namesti kravatu pred ogledalom. Preko ramena je doviknuo, „Trebalo bi vam ovde neko svetlo.” Krenuli smo ka stražnjem izlazu i dok smo prolazili kroz kuhinju primetio sam da su podrumaska vrata širom otvorena. Zastao sam, pomislio da odem gore i pitam Džuli u čemu je stvar. Ali Derek je nogom zatvorio vrata i rekao, „Idemo. Već kasnim”, pa smo požurili napolje, i onda stazom kroz prednje dvorište ka niskom, crvenom autu.

Iznenadio me je Derek svojom sporom vožnjom. Sedeo je uspravan u sedištu i držao volan ispruženih ruku i to samo palcem i srednjim prstom, kao da mu se gadi i da ga pipne. Meni se nije obraćao. Tabla za instrumente imala je crne broјčanike postavljene u dva reda, a u svakom je titrala po jedna bela iglica. Posmatrao sam ih većim delom puta. U suštini nijedna od tih iglica nije menjala položaj osim onih koje su pokazivale vreme. Vozili smo se četvrt sata. Skrenuli smo s glavnog puta i nastavili uskom ulicom u kojoj su s obe strane bila skladišta za povrće. Ponegde su hrpe trulog povrća ležale u slivnicima. Jedan čovek u izgužvanom odelu stajao je na trotoaru i belo nas gledao. Imao je masnu kosu i iz džepa su mu virile sklopljene novine. Derek se zaustavio ispred njega i izašao iz kola, ostavljajući motor upaljen. Odmah iza čovekovih leđa počinjao je neki pasaž. Derek mu je usput dobacio, „Parkiraj kola pa se vidimo unutra.” U dnu pasaža naišli smo na zelena pokretna vrata sa natpisom izgrebanim u farbi: „Osvaldova sala”. Derek je ušao prvi, a zatim mi pridržao vrata jednim prstom i bez osvrtanja. Na udaljenom kraju igrala su se dva meča, ali većina stolova bila je prazna i zamračena. U sredini je jedan blistao od svetlosti. Izgledao je sjajnije od ona druga dva, i kugle jarkih boja bile su spremne za igru. Neko je stajao naslonjen na taj sto, okrenut leđima, i pušio cigaretu. Na zidu iza nas bila je prosečena blistava četvrtasta rupa, a kroz nju nas je gledao neki deda u belom sakou. Na uzanoj polici ispred njega bile su poređane šolje i tacnice s plavim rubovima, i plastična činija s jednom zemičkom na dnu. Derek se sagnuo da mu nešto kaže, a ja sam nastavio još nekoliko koraka prema jednom od stolova. Pročitao sam ime proizvođača na mesinganoj pločici prikucanoj za ivicu tačno iznad

centralnog džepa.

Derek je pucnuo jezikom u mom pravcu. Nosio je dve šolje čaja i glavom mi je pokazao da pođem za njim. Nogom je odgurnuo jedna vrata u istom onom zidu. Tek sam tada pored tih vrata primetio i prozor kojemu je nedostajalo jedno okno. Neka žena s debelim naočarima sedela je za kancelarijskim stolom i nešto zapisivala u računске knjige, a u fotelji na drugom kraju sobice sedeo je čovek s paklom cigareta u ruci. Od dima se slabo šta videlo. Samo je jedna mutna lampa stajala na ivici stola. Derek je spustio šolje čaja pored lampe i napravio se kao da će udariti čoveka u bradu. Oboje su se uzmuvali oko Dereka. Zvali su ga „sine”, mada ih je on predstavio kao „gospodina i gospođu O, od Osvald.”

„A ovo je Džulin brat”, nastavio je Derek, ali nije im rekao kako se zovem.

Nije bilo gde da se sedne. Derek je uzeo cigaretu iz pakla gospodina O. Gospođa O je lupnula petama, ispustila neki kmekav zvuk i isturila usta kao ptiče u gnezdu. Derek je izvadio još jednu cigaretu i zatakao je u njena usta, što ih je nasmejalo, i nju i gospodina O. Gospodin O je pokazao na stolove.

„Eno te Greg čeka već skoro pun sat, sine.” Derek je klimnuo glavom. Sedeo je na ivici stola a ja sam stajao kraj vrata. Gospođa O se unela Dereku u lice i zapretila prstom.

„Ko nam je to bio nevaljao?” On se malo izmakao i pružio ruku da uzme čaj. Meni nije dodao moju šolju. Gospođa O je snishodljivo rekla, „A juče nisi dolazio, sine.”

Gospodin O mi je namignuo i rekao, „Ima ti on preča posla.” Derek je srkntao čaj i ćutao. Gospodin O je nastavio, „Ali čekali su te ovde, dosta veliko društvo.”

Derek je klimnuo glavom i rekao, „Ma idi? Baš dobro.”

Gospođa O mi je rekla, „Dolazi ovamo još od kad je imao dvanaest godina i nikad mu ne naplaćujemo sto. Je l' tako, sine?”

Derek je ispio čaj i ustao. Rekao je gospodinu O, „Tak, molim.” Gospodin O je ustao i navukao pantofle. Stalac na zidu iza njega bio je pun štapova, a na jednom njegovom kraju o katancu je visio dugačak, zašiljen kofer. Gospodin O je obrisao ruke žutom krpom, otključao kofer i izvadio

jedan tak. Bio je sasvim tamnobraon, skoro crn. Pre nego što će ga dodati Dereku, rekao mi je, „Meni jedinom dozvoljava da dodirujem njegove takove.”

Gospođa O je rekla, „I meni”, ali gospodin O mi se osmehnuo i zavrteo glavom.

Onaj tip što je trebalo da parkira auto čekao je ispred kancelarije.

„Ovo je Čaz”, rekao je Derek, „ovo je Džulin brat.” Čaz i ja se nismo ni pogledali. Dok je Derek s takom u ruci polako koračao ka glavnom stolu, Čaz je na vrhovima prstiju išao pored njega i nešto mu brzo govorio na uvo. Ja sam hodao odmah iza njih. Došlo mi je da se okrenem i odem. Čaz je pričao o nekom konju, ali Derek mu nije odgovarao i nije se čak ni osvrnuo da ga pogleda. Čim se Derek približio stolu, Greg se sagnuo nisko kako bi naciljao svoj početni udarac. Nosio je braon kožnu jaknu s velikim procepom na rukavu i kosa mu je pozadi bila svezana u repić. Želeo sam da on pobedi. Bela kugla se otkotrljala celom dužinom stola, odbacila jednu od crvenih i vratila se u svoj početni položaj. Derek je skinuo sako i predao ga Čazu. Navukao je srebrne lastiše preko rukava kako mu manžete ne bi smetale oko zglobova. Čaz je prevrnuo njegov sako na naličje i prebacio ga preko ruke, pa otvorio novine na stranici o konjskim trkama. Derek je kliznuo naniže i udario belu kuglu naizgled bez ikakvog ciljanja. Kad je odbačena crvena kugla pljusnula u džep, igrači sa druga dva stola podigli su poglede i krenuli prema nama. Derekove pete su razgovetno kuckale dok je krupnim korakom išao ka suprotnom kraju stola. Bela je rasturila sve crvene i sada je stajala naspram crne. Pre nego što će izvesti udarac, Derek je načas pogledao u mene da proveri da li pratim i ja sam skrenuo pogled.

U sledećih nekoliko minuta poslao je u džepove i crvene i crnu. Između udaraca bi svaki put odšetao do suprotne strane stola, i usput mi nešto dobacio tihim glasom, ne gledajući u mom pravcu, kao da razgovara sam sa sobom.

„Čudna vam je ta šema kod kuće”, rekao je kad je prva crna zviznula u džep. Greg i ostali igrači su posmatrali i slušali naš razgovor.

Rekao sam, „Šta znam.”

„Oba roditelja su umrla”, rekao je Derek Čazu, „i njih četvoro se snalaze sami.”

„Siročad, kao”, rekao je Čaz, ne dižući pogled s novina.

„Kuća je velika”, rekao je Derek dok je proletao pored mene da bi se iznova ustremio na belu.

„Onako, prilično”, rekao sam.

„Mora da dosta vredi.” Jedna crvena je lagano kliznula preko ivice džepa i sada je, ne menjajući položaj, mogao da nacilja crnu. „Bezbroj soba”, rekao je, „mogli biste od njih da napravite stanove.”

Rekao sam, „Ne razmišljamo o tome.” Derek je posmatrao kao Greg izvlači crnu iz džepa i postavlja je na mesto.

„Pa i onaj podrum, nema mnogo kuća s takvim podrumima...” Zaobišao je oko stola dužim putem, a Čaz je uzdahnuo na nešto što je čitao. Još jedna crvena je odletela u džep. „Mogli biste...” Derek je pratio putanju bele kugle da vidi gde će se zaustaviti. „Mogli biste nešto i da uradite s tim podrumom.”

„Kao, šta?” rekao sam, ali Derek je uzdahnuo i silovito šibnuo crnu u džep.

Kad je konačno promašio jednu crnu, Derek je stisnuo zube i resko zviznuo. Čaz je digao pogled s novina i rekao, „Četrdeset devet.” Rekao sam Dereku, „Ja sad idem”, ali on se dotle već okrenuo da uzme cigaretu od jednog iz grupe kibicera. Onda je odšetao do drugog kraja stola da posmatra Grega. Bilo mi je muka. Naslonio sam se na jedan stub i pogledao u plafon. Gore su se videle čelične grede i iznad njih, ugrađena u krov, staklena okna zamazana žućkastobraon farbom. Spustio sam pogled, i Derek je ponovo bio na potezu s tek nekoliko kugli na stolu. Kad se meč završio, Derek mi je prišao s leđa i uhvatio me za lakat i rekao, „Hoćeš da odigramo jednu?” Rekao sam da neću i odmakao se od njega.

Rekao sam, „Ja sad idem kući.” Derek je stao ispred mene i prsnuo u smeh. Prislonio je deblji kraj taka sebi uz stopalo i trzao ga gore-dole.

„Čudan si neki tip”, rekao je. „Što se malo ne opustiš, gde ti je osmeh?” Ponovo sam se leđima prilepio za stub. Odozgo me je pritiskalo nešto teško i mračno, pa sam se opet zabaljio u plafon, skoro očekujući da ću to i videti.

Derek je nastavio da trza svoj tak, a onda kao da mu je nešto sinulo. Oštro je udahnuo vazduh pa pozvao preko ramena, „Hej, Čaz! Greg! U

pomoć, dođite da zasmějemo ovog ovde drndoša.” Usput mi se osmehnuo i namignuo, kao da sam i ja upućen u vic. Čaz i Greg su se postavili levo i desno od Dereka, ali malčice iza njega.

„Hajde brzo”, rekao je Derek, „od uva do uva ili ću te tužiti sestri.” Lica su im odjednom postala krupnija. „Ili ću zamoliti Grega da ti ispriča neki od svojih viceva.” Čaz i Greg su se nasmejali. Svi su želeli da ugode Dereku.

„Goni se!”, rekao sam. Čaz je rekao, „Ma, ostavi momka na miru”, i udaljio se od nas. Način na koji je to izgovorio skoro me je naterao da zaplačem, a da bih pokazao kako mi to nije ni na kraj pameti, sa zverskim naporom sam piljio u Dereka. Ali voda mi se sakupljala u jednom oku, i mada sam otro suzu čim se zakotrljala, znao sam da su je videli. Greg mi je pružio ruku.

„Nema ljutnje, burazeru”, rekao je. Nisam prihvatio njegovu ruku jer mi je dlan bio vlažan. Greg je nekud otišao i ponovo smo ostali samo Derek i ja.

Okrenuo sam se i pošao ka vratima. Derek je spustio tak na najbliži sto i krenuo sa mnom. Tako smo blizu hodali da je izgledalo kao da smo vezani lisicama.

„Ista si sestra, da znaš da jesi”, rekao je. Pošto mi je Derek zatvorio put do vrata, morao sam da skrenem levo, prema čajnom šanku. Čim nas je video da prilazimo, onaj deda se mašio velikog čeličnog čajnika i napunio dve šolje. Imao je izrazito piskav glas.

„Ovo vas ja častim”, rekao je, „za onih četrdeset devet poena.” Obraćao se meni isto koliko i Dereku pa sam morao da uzmem šolju. Uzeo je i Derek svoju i onda smo se naslonili na zid okrenuti licem u lice. Nekoliko minuta se činilo kao da će on nešto reći, ali nastavio je da ćuti. Probao sam da popijem čaj na brzinu i od toga me je spopala vrućina i mučnina. Koža me je pod košuljom peckala i svrbela, stopala su mi se znojila i nožni prsti su mi bili ljigavi. Prislonio sam glavu na zid.

Greg je već bio izašao sa Čazom na druga vrata, a ostali igrači su se vratili za svoje stolove. Kroza zid sam čuo kako gospođa O priča kao navijena. Posle nekog vremena mi je sinulo da bi to mogao biti i radio.

Derek je rekao, „Je l’ ti sestra uvek takva ili postoji neki problem za koji bih morao da znam?”

„Uvek kakva?“, odvratio sam kao iz topa. Srce mi je gručalo, ali veoma sporo. I opet je Derek morao malo da mućne glavom. Zategao je kožu ispod brade i dotakao štikaljku na kravati.

„Strogo među nama muškima, razumeš?“ Klimnuo sam glavom. „Eto, recimo, danas po podne. Imala je nekog posla, pa sam rešio da razgledam taj vaš podrum. Nema u tome ničeg lošeg, ali ona se baš čudno uzrujala. Mislim, nije valjda da tamo nešto krijete?“ Nije mi to zvučalo kao istinsko pitanje pa nisam ni odgovorio. Ali Derek je navaljivao, „Ili jeste?“

I onda sam rekao, „Ne, ne. Skoro nikad ne silazim dole, ali ničeg tamo nema.“

„Pa što se onda toliko naljutila?“ Derek je zurio u mene i čekao odgovor, kao da sam ja bio ljut.

„Uvek je takva“, rekao sam mu, „to ti je Džuli.“

Derek je načas osmotrio svoje cipele, digao pogled i rekao, „A jednom drugom prilikom...“ Ali baš tada je gospodin O izašao iz svoje kancelarije i počeo da razgovara s Derekom. Ispio sam ostatak čaja i izašao.

Kod kuće su stražnja vrata bila otvorena i ušao sam vrlo tiho. Kuhinja je mirisala na nešto isprženo pre mnogo vremena. Imao sam neki čudan osećaj, kao da nekoliko meseci nisam dolazio kući i da se u mom odsustvu svašta izdogađalo. U dnevnoj sobi, Džuli je sedela pored stola na kom su stajali prljavi tanjiri i jedan tiganj. Izgledala je vrlo zadovoljna sobom. Tom joj je sedeo u krilu s palcem u ustima, a oko vrata je imao salvetu vezanu kao portikla. Zurio je preko sobe nekako ucakljeno i glava mu ležala na Džulinim grudima. Možda nije ni primetio da sam ušao, i nastavio je da cokće i sisa palac. Džuli ga je pridržavala rukom pri dnu leđa. Osmehnula mi se i morao sam da se uhvatim za kvaku kako bih održao ravnotežu. Činilo mi se da sam bez težine i da bih mogao da otplutam.

„Nemoj da se iščuđavaš“, rekla je Džuli, „Tom želi da bude mala beba.“ Pritisnula mu je bradu na teme i počela pomalo da se klati napred-nazad. „Danas po podne je bio jako nevaljao dečko“, nastavila je, obraćajući se više njemu nego meni, „pa smo imali jedan dug razgovor i svakakve smo odluke doneli“. Tomu su se oči sklupale. Seo sam za sto blizu Džuli ali tako da ne gledam u Tomovo lice. Štrpkao sam parčiće hladne slanine iz tiganja. Džuli se klatila i tiho pevušila sebi u bradu.

Tom je zaspao. Nameravao sam da porazgovaram s Džuli o Dereku, ali ona je sada ustala s Tomom u naručju pa sam i ja krenuo uz stepenice za njima. Džuli je nogom odgurnula vrata spavaće sobe. Dovukla je bila naš stari mesingani krevetac iz podruma i postavila ga tik pored sopstvenog kreveta. Čekao je raspremljen, sa spuštrenom ogradom. Iznerviralo me je kad sam video krevetac i krevet tako blizu jedan drugom.

Pokazao sam prstom i rekao, „Što nisi to stavila u njegovu sobu?” Džuli mi je bila okrenuta leđima i upravo je smeštala Toma u krevetac. On je sedeo i pomalo se ljuljao dok mu je Džuli raskopčavala haljinu. Oči su mu bile otvorene.

„On je hteo da bude ovde, je l' tako, dušice?” Tom je klimnuo glavom dok je upuzavao između čaršava. Džuli je otišla do prozora da navuče zavese. Koraknuo sam u polutamu i zastao kod kreveta. Ona se provukla pored mene, poljubila Toma u potiljak i brižljivo podigla ogradu. Tom je naizgled zaspao istog trenutka. „Tako, dobar si ti dečko”, prošaptala je Džuli, pa me uzela za ruku i izvela iz svoje sobe.

Nedugo pošto mi je Su pročitala odlomke iz svog dnevnika, počeo sam da primećujem neki čudan miris na sopstvenim rukama. Bio je slatkast i blago natruo i više ga je bilo na prstima nego na dlanovima, ili zapravo između prstiju. Podsećao me je na ono meso što smo ga bacili u đubre. Prestao sam da masturbiram. Ionako mi nije bilo do toga. Ruke su mi posle pranja mirisale samo na sapun, ali ako bih iskrenuo glavu i brzo zamahnuo rukom ispred nosa, miris bi se ipak probijao, ispod mirisa sapuna. Potapao sam se u kadu usred popodneva i ležao potpuno nepomičan i prazne glave sve dok se voda ne bi ohladila. Podrezao sam nokte, oprao kosu i pronašao čistu odeću. U roku od pola sata miris bi se vraćao, toliko udaljen da je pre ličio na sećanje na neki miris. Ubrzo su Džuli i Su počele da me zafrkavaju zbog mog izgleda. Govorile su kako se lickam za neku tajnu devojkicu. Ali ipak je ta moja nova pojava odobrovoljila Džuli. Kupila mi je dve košulje na nekoj garažnoj rasprodaji, skoro nove i taman po meri. Presreo sam Toma i mahnuo mu prstima ispred nosa. Rekao je, „Miliše ko libica”, svojim novim i napadno bebastim glasom. Pronašao sam domaću medicinsku enciklopediju i pogledao pod rak. Pomišljao sam da me možda izjeda neka spora bolest. Gledao sam se u ogledalu i pokušavao šakama da uhvatim sopstveni dah. Jedne večeri je konačno pala kiša, pravi pljusak. Neko mi je nekad rekao da je kišnica najčistija voda na svetu, pa sam skinuo košulju, cipele i čarape i stao na vrh stenjaka s raširenim rukama. Su se pojavila na kuhinjskim vratima i, vičući kako bi nadjačala šum kiše, pitala me šta to radim. Otišla je i ubrzo dovela Džuli. Dozivale su me i smejale se, i morao sam da im okrenem leđa.

Za večerom smo se posvađali. Rekao sam kako je to prvi put da pada kiša otkad je majka umrla. Džuli i Su tvrdile su da je padala već nekoliko puta. Kad sam ih pitao kada tačno, rekle su da ne mogu da se sete. Su je dodala kako zna da je upotrebljavala kišobran jer joj je ostao u sobi, a Džuli je upamtila zvuk brisača na Derekovom autu. Rekao sam da to ništa ne dokazuje. Devojke su bile ljute, što me je smirilo i učvrstilo u nameri da

ih još gore razljutim. Džuli mi je tražila da dokažem da nije bilo kiše pa sam rekao kako nemam šta da dokazujem, pošto *znam* da nije. Moje sestre su gutale vazduh od nervoze. Kad sam zamolio Su da mi doda doznu sa šećerom, ona se napravila da me ne čuje. Obišao sam oko stola i baš kad sam pružio ruku da uzmem doznu, ona ju je zgrabila i premestila na drugi kraj stola, blizu mesta gde sam do maločas sedeo. Krenuo sam da je mlatnem po potiljku, ali Džuli je viknula, „Samo probaj!”, tako oštro da sam se sav presekao i ruka mi je proletela iznad Suinog temena. Istog trenu sam ponovo osetio onaj miris. Vratio sam se na svoje mesto i čekao da me Džuli i Su optuže da sam se upuvao, ali one su započele neki razgovor kojim su me smišljeno isključile. Prekrstio sam ruke i namignuo Tomu.

Tom je blenuo u mene poluotvorenih usta i video sam sažvakanu hranu na njegovom jeziku. Sedeo je pribijen uz Džuli. Dok smo se mi prepirali oko kiše, on je razmazivao hranu po licu. Sada je čekao da ga se Džuli seti, obriše mu lice onom portiklom koju je nosio oko vrata i kaže mu da sme da ustane od stola. Onda bi slobodno mogao da upuže ispod stola i sedi između naših nogu dok ne završimo s jelom.

U drugim prilikama bi strgao portiklu i otrčao napolje da se igra sa drugarima i više ne bi bio beba sve dok se ne vrati unutra i ne pronade Džuli. Kao beba je retko progovarao pa čak i puštao glas. Jednostavno je čekao na njen sledeći potez. Kad bi mu ona dozvolila da izigrava bebu, oči su mu postajale krupnije i više razmaknute, odvisio bi usta i takoreći utonuo u sebe. Jedne večeri kad je Džuli podigla Toma da ga ponese gore, ja sam rekao, „Prave bebe se ritaju i vrište kad ih teraju na spavanje.” Tom me je besno pogledao preko Džulinog ramena i najednom skupio i oči i usta.

„E baš nije tako”, rekao je razložno. „Nije baš uvek”, i mirno dopustio da ga Džuli odnese.

Nisam mogao da odolim da ih ne posmatram kad su zajedno. Pratio sam ih, fasciniran, čekajući da vidim šta će se dogoditi. Džuli je očigledno uživala što ima publiku i volela je da se šali na tu temu.

„Kako si se samo uozbiljio”, rekla mi je jednom, „kao gledalac na sahrani.” Tom je, naravno, želeo Džuli samo za sebe. Druge večeri kad je došlo vreme za spavanje, ponovo sam krenuo uz stepenice za njima i stajao

sam naslonjen na dovratak dok je Džuli svlačila Toma, koji mi je bio okrenut leđima. Džuli mi se osmehnula i zamolila da joj donesem Tomovu pidžamu. Tom se osvrnuo iz svog krevca i povikao, „Beži! Ti beži!” Džuli se nasmejala i pošasoljila ga po kosi i rekla, „Šta da radim s vama dvojicom?” Ali ja sam se unatraške povukao iz njene sobe i naslonio se na zid u hodniku i slušao dok je Džuli čitala neku priču. Kad je konačno izašla, nije bila iznenađena što me tu vidi. Otišli smo u moju sobu i seli na krevet. Nismo palili svetlo. Pročistio sam grlo i rekao kako je možda nezdravo za Toma da stalno izigrava bebu.

„Možda posle neće moći od toga da se odvikne”, rekao sam.

Džuli nije odmah odgovorila. Samo sam nazirao da mi se osmehuje. Stavila mi je ruku na koleno i rekla, „Sve mi se čini da je neko ljubomoran.” Prsnuli smo u smeh i ja sam se izvalio na krevet. Odvažio sam se da je vrhovima prstiju dotaknem negde pri dnu leđa. Ona se stresla i jače mi pritisnula koleno.

Onda je Džuli već govorila, „Mnogo misliš na mamu?”

Prošaptao sam, „Da, a ti?”

„Naravno.” Izgledalo je kao da nema više šta da se kaže, ali ja sam želeo da nastavimo s pričom.

„Misliš da je ispravno to što smo uradili?” Džuli je sklonila ruku s mog kolena. Toliko je dugo ćutala da sam već pomislio da je zaboravila na moje pitanje. Ponovo sam je dotakao po leđima i ona je istog trena rekla, „Tada mi se to činilo očigledno, ali sada ne znam. Možda smo i pogrešili.”

„Sada ništa ne možemo da popravimo”, rekao sam, i čekao da se ona usprotivi. A čekao sam i da mi se njena ruka vrati na koleno. Prešao sam joj kažiprstom duž cele kičme i upitao se šta se to među nama promenilo. Zar joj je moje kupanje bilo toliko važno? Najzad je rekla, „Ne, pretpostavljam da ne možemo”, i prekrstila ruke s konačnošću iz koje se moglo naslutiti da je uvređena. Jednog trenutka bi vladala situacijom, sledećeg bi začutala, čekajući da je napadnem.

Nestrpljivo sam rekao, „Pustila si Dereka u podrum.” Sada se sve među nama promenilo. Džuli je otišla do drugog kraja sobe, upalila svetlo i stala pored vrata. Nervozno je zabacila glavu sklanjajući pramen kose s lica. Seo sam na samu ivicu kreveta i stavio ruku na koleno tamo gde je do maločas

ležala njena.

„I stvarno ti je to rekao kad ste igrali... bilijar?”

„Ja sam samo gledao.”

„Pronašao je ključ i sišao dole da pogleda”, rekla je Džuli.

„Nisi smela da ga pustiš.” Ona je odmahнула glavom. Neobično je bilo za nju da govori molećivim tonom i njen glas mi je zvučao nepoznato. „Jednostavno je uzeo ključ. Nema šta da se vidi tamo dole.”

Rekao sam, „Opako si se naljutila i njega sad zanima zašto.” Bar ovog puta, imao sam šanse da nadigram Džuli u raspravi. Počeo sam da udaram rukama po kolenima hvatajući ritam i u trenu sam osetio onaj slatkast, natruli miris.

Džuli je iznenada rekla, „Ako baš hoćeš da znaš, nisam spavala s njim, ništa od toga.” Nastavio sam da dobujem i nisam dizao pogled. Onda sam, likujući, zastao i rekao, „Pa šta onda?” Ali Džuli je već bila izašla.

* * *

Nagnuvši se preko stola, dohvatio sam Toma za portiklu i povukao ga k sebi. Malo je zacvileo i onda nadigao dreku. Džuli je prekinula razgovor i pokušala da mi rastvori prste. Su je ustala.

„Ej, šta to radiš?”, viknula je Džuli. „Pusti ga.” Već sam bio skoro prevukao Toma preko stola, kad sam ga naglo otpustio tako da je pao natrag u Džulino naručje.

„Mislio sam da mu obrišem usta”, rekao sam, „pošto si ti bila toliko zauzeta razgovorom.” Tom je sakrio lice u Džulinom krilu i briznuo u plač, sasvim dobru imitaciju bebe koja zavija.

„Je l' ti stvarno ne znaš kad je dosta?” rekla je Su. „Šta ti je?”

Nekako sam dospeo u vrt. Kiša je prestajala. Soliteri su bili ružni, sa svežim mrljama, ali je korov na ledini izvan našeg vrta već izgledao zelenije. Krenuo sam kroz vrt onako kako je to otac uvek od nas očekivao, stazicom levo, stazicom desno, stepenik po stepenik, i tako sve do ribnjaka. Teško je bilo pronaći stepenike ispod korova i čkalja, a ribnjak na vrhu pretvorio se u izvitopereni komad blatnjave plave plastike. Na dnu se skupilo malo kišnice. Dok sam obilazio oko ribnjaka, osetio sam kako mi noga propada u nešto mekano. Nagazio sam na žabu. Ležala je izvrnuta na bok s nadignutom stražnjom nogom koja je podrhtavala u malim krugovima.

Iz stomaka joj se cedilo nešto kremasto i zeleno, a onaj balon ispod brade joj se ubrzano nadimao i splašnjavao. Zurila je u mene jednim izbuljenim okom, nekako žalosno i bez optužbe. Kleknuo sam pored nje i uzeo jedan veliki pljosnat kamen. Sada me je gledala više kao da traži pomoć. Čekao sam, u nadi da će se ili oporaviti ili naprasno umreti. Ali balon joj se punio i praznio sve brže, a drugom stražnjom nogom je beznadežno pokušavala da se uspravi. Kratkim prednjim nožicama je zamahivala kao da pliva kroz vazduh. Žućkasto oko je piljilo u moje.

„E, sad je dosta”, rekao sam naglas i odlučno zakucao pljosnati kamen u malu zelenu glavu. Kad sam odigao kamen, žabino telo je ostalo prilepljeno za njega a zatim je palo na zemlju. Briznuo sam u plač. Pronašao sam drugi kamen i iskopao kratku duboku brazdu. Dok sam je štapom ubacivao unutra, video sam kako joj se prednje noge grče. Brzo sam je zatrpao zemljom i dobro utabao grob.

Iza leđa sam čuo korake i Derekov glas.

„Šta je to s tobom?” Stajao je razmaknutih nogu s belim kišnim mantilom preko ramena, okačenim o savijen prst.

„Ništa”, rekao sam. Derek je prišao bliže.

„Šta ti je to pod zemljom?”

„Ništa.” Šiljatim vrhom svoje uglancane čizme Derek je zaorao po zemlji.

„Samo sam sahranio jednu mrtvu žabu”, rekao sam. Ali Derek je nastavio da rilja sve dok nije prevrnuo žabino telo, skroz oblepljeno blatom.

„Gledaj”, rekao je, „pa još nije mrtva.” Petom je pritisnuo i ugazio moju žabu, pa je onda iznova prekrpio zemljom. Sve je to obavio jednom nogom i ne skidajući mantil s ramena. Mirisao je na parfem, nekakav losion posle brijanja ili kolonjsku vodu. Pošao sam dalje kroz vrt prema stazici koja je vijugala oko stenjaka. Derek me je u stopu pratio i krenuli smo da se penjemo u spirali, mimoilazeći se u tesnim malim krugovima kao deca u nekoj igrici.

„A Džuli, je l' kod kuće?”, rekao je. Objasnio sam mu da je odvela Toma na spavanje, a onda, dok smo sasvim blizu jedan drugom održavali ravnotežu na vrhu, dodao, „On sad spava u njenoj sobi.” Derek je brzo klimnuo glavom kao da već zna, i dotakao čvor na kravati.

Blenuli smo u našu kuću. Bili smo tako blizu da sam namirisao pepermint u njegovom dahu čim je otvorio usta.

„Čudan ti je taj mlađi brat, je l' da? Mislim, to oblačenje u ženske haljine...” Osmehnuo se kao da očekuje da se i ja njemu osmehnem. Ali ja sam prekrstio ruke i rekao, „Šta tu ima čudno?” Derek je sišao sa stenjaka koristeći stazice kao stepenike i kad je stigao do podnožja zadržao se neko vreme u preklapanju svog kišnog mantila kako bi ga prebacio preko ruke. Kašljucnuo je i rekao, „Moglo bi to da mu naškodi u kasnijem životu, razumeš.” Sišao sam i ja sa stenjaka pa smo krenuli prema kući.

„Šta time hoćeš da kažeš?”, pitao sam ga. Zastali smo ispred kuhinjskih vrata. Derek je piljio kroz prozor i nije mi odgovorio. Vrata dnevne sobe bila su otvorena i videli smo Su kako sedi sama i čita neki magazin.

Odjednom je Derek rekao, „Kada su vam tačno umrli roditelji?”

„Odavno”, promrmljao sam i gurnuo kuhinjska vrata. Derek me je uhvatio za mišicu.

„Stani malo”, rekao je. „Džuli mi je kazala da je to bilo nedavno.” Su me je pozvala iz dnevne sobe. Oteo sam se Dereku i ušao u kuću. On mi je iza leđa šapnuo da se vratim, a onda sam ga čuo kako pažljivo briše cipele pre nego što će kročiti u kuhinju.

Čim je Derek ušao u sobu, Su je bacila svoj magazin i otrčala u kuhinju da mu skuva čaj. Tretirala ga je kao filmsku zvezdu. Sada je on kružio po sobi s mantilom uredno složenim u kvadrat tražeći mesto gde bi mogao da ga spusti, a Su ga je posmatrala s vrata kao preplašeni zec. Seo sam i uzeo da razgledam Suin magazin. Derek je stavio mantil na pod pored jedne fotelje pa onda i sam seo.

Su je iz kuhinje dobacila, „Džuli je gore s Tomom.” Glas joj je bio sav ustreptao.

„Pa dobro, onda ću sačekati ovde”, doviknuo je Derek. Prekrstio je noge i počeo da cima manžete od košulje kako bi mu virile ispod odela tačno koliko je propisano. Ja sam prevrtao listove magazina iako mi ništa nije dopiralo do svesti. Kad je prihvatio šolju čaja od Su, on je rekao, „Hvala, Suzan”, izveštačenim glasom, a ona se zakikotala i otišla da sedne što je dalje moguće od njega. Mešao je čaj u trenutku kad me je pogledao pravo u oči i rekao, „Nešto ovde čudno miriše. Da li si primetio?” Zavrteo sam

glavom, ali tačno sam osetio kako me obliva rumenilo. Derek me je posmatrao i srkutao. Podigao je glavu i bučno ušmrknuo. „Nije neki jak miris”, rekao je, „ali vrlo je čudan.” Su je ustala i počela da priča kao navijena.

„To je od kanalizacije ispod kuhinjskog prozora. Taj šaht se jako lako zapuši i preko leta... razumeš...” Onda, pošto je nakratko začutala, ponovo je rekla, „To je od kanalizacije.”

Derek je klimao glavom na njenu priču i gledao u mene. Su se vratila u svoju fotelju i još dugo posle toga niko nije ni zucnuo.

Uopšte nismo čuli da je Džuli ušla u sobu, i Derek se trgao kad je progovorila.

„Sve je tako mirno”, rekla je tiho. Derek se odmah uspravio kao vojnik i vrlo učtivo rekao, „Dobro veče, Džuli.” Su je počela da se kikoće. Džuli je nosila somotsku suknju i kosa joj je na potiljku bila uvezana belom trakom. Derek je rekao, „Baš smo razgovarali o kanalizaciji”, a onda malim ukočenim pokretom ruke pokušao da skrene Džuli prema svojoj fotelji. Ali ona je prišla i smestila se pored mene, na naslon za ruku.

„Kanalizacija?”, rekla je kao za sebe, ali činilo se da je to baš i ne zanima.

„Pa kako si inače?”, rekao je Derek. Su se ponovo zakikotala i svi smo se okrenuli da je pogledamo. Džuli je pokazala na Derekov mantil.

„Što ga ne okačiš? Nagaziće ga neko.”

Derek je stavio mantil u krilo i pogladio ga.

„Slatka maca”, rekao je, ali niko se nije nasmejao. Su je pitala Džuli da li je Tom zaspao.

„Kao jagnje”, rekla je Džuli. Derek je izvadio sat i pogledao na njega. Svi smo znali šta će sledeće da kaže. „Da nije malo rano? Za Toma?” Ovog puta je Su dobila pravi napad kikitovanja. Pritisnula je ruke na lice i oteturala se u kuhinju. Čuli smo kako otvara vrata i izlazi u vrt. Džuli je bila mrtva hladna.

„Zapravo”, rekla je, „malo je i kasnije nego obično, zar ne, Džek?” Klimnuo sam glavom, mada nisam imao predstave koliko je sati.

Džuli me je pošasoljila po kosi.

„Zar ne primećuješ neku promenu na njemu?”, rekla je Dereku.

„Čistiji i doteraniji”, odgovorio je on spremno. Meni je rekao, „Lepak za damice, a?” Džuli mi je položila ruku na glavu.

„O ne”, rekla je, „to ovde nećemo tolerisati.”

Derek se nasmejao i izvadio cigarete. Kad ih je ponudio Džuli, ona je odbila. Sedeo sam sav ukočen jer nisam želeo da ona skloni ruku. U isto vreme sam slutio da Dereku izgledam debilno. On se ponovo zavalio u fotelju i sad je pušio cigaretu, motreći nas sve vreme. Čuli smo kako Su otvara stražnja vrata, ali ipak je ostala u kuhinji. Odjednom se Derek nasmešio pa sam se upitao da li se, meni iza leđa, i Džuli njemu smeška. Ustali su oboje u isti mah bez ijedne izgovorene reči. Pre nego što je sklonila ruku s moje glave, Džuli me je nežno potapšala.

Čim su njih dvoje otišli gore, Su se vratila i sela na ivicu Derekove fotelje. Nervozno se nasmejala i rekla, „Znam od čega je miris.”

„Od mene nije.” Povala me je u kuhinju i otključala podrumaska vrata. Naravno da je to bio isti miris, odmah mi je bilo jasno, mada izmenjen utoliko što se pojačao. Sada je bio razdvojen od mene. Sladak nekako, a preko toga, ili oko toga obavijen, jedan još ubitačniji, blaži miris, nešto kao debeli prst koji mi se zabijao u ždrelo. Penjao se u talasima uz kamene stepenice iz duboke tame. Počeo sam da dišem na usta.

„Hajde, slobodno”, rekla je Su, „idi dole. Znaš šta je to”, i onda je upalila svetlo i gurnula me rukom u dno leđa.

„Samo ako pođeš i ti”, rekao sam. Čuli smo neko grebuckanje iz hodnika koji je vodio od podnožja stepeništa ka sobi u dnu podruma. Su je otrčala u kuhinju i donela dečju plastičnu bateriju koja je pripadala Tomu. Imala je oblik ribe. Svetlo joj je izviralo iz usta i bilo je jako slabo. Rekao sam, „Imamo svetla koliko hoćeš. Ne treba nam ta džidža.” Ali ona me je džidžom munula u leđa.

„Hajde, pa ćeš videti”, šapnula je.

Na kraju stepeništa smo zastali da upalimo još neka svetla. Su je stavila maramicu preko nosa a ja sam pokrio lice krajevima košulje. Vrata na kraju hodnika bila su poluotvorena. Ponovo smo odande čuli grebanje.

„Pacovi”, rekla je Su. Kad smo stigli do vrata, unutra se odjednom sve utišalo i ja sam se ukopao. „Gurni”, rekla je Su kroz maramicu. Nisam se ni pomerio, ali vrata su sama od sebe počela da se otvaraju. Jeknuo sam i

odskočio unazad i onda video da ih moja sestra podgurkuje nogom ispod same šarke. Kovčeg je izgledao nekako izubijano. Oko sredine se bio sav ispupčio. Na površini betona otvorila se ogromna pukotina na nekim mestima s prsta široka. Su mi je tražila da zavirim unutra. Tutnula mi je baterijsku lampu u ruku, pokazala prstom i rekla nešto što nisam uspeo da čujem. Dok sam snopom svetlosti prolazio duž pukotine, setio sam se kako je jednom prilikom Kapetan Hant sa svojom posadom leteo nisko iznad površine neke nepoznate planete. Hiijade milja ravne, spečene pustinje izbrazdane samo moćnim naprslinama koje su ostavili zemljotresi. Nigde ni brda ni drveta ni kuće, i ni traga od vode. Vetra nije bilo jer nije bilo vazduha. Odleteli su dalje u svemir bez spuštanja i satima posle toga niko ništa nije govorio. Su je otkrila usta i ljutito prošaptala, „Šta čekaš?” Nagnuo sam se nad pukotinom tamo gde je bila najšira i uperio bateriju nadole. Ugledao sam neku izuvijanu, žućkastosivu površinu. Po ivicama se videlo nešto crno i iskrzano. Dok sam tako piljio, površina se nakratko uobličila u neko lice, s okom, delom nosa i tamnim ustima. Onda se taj lik ponovo utopio u one izuvijane površine. Učinilo mi se da ću se preturiti na glavu pa sam predao bateriju sestri. Ali nije me to prošlo ni dok sam gledao kako se ona naginje nad kovčegom. Izašli smo u hodnik i zatvorili vrata za sobom.

„Jesi li video?”, rekla je Su. „Čaršav je sav pocepan i odozdo viri njena spavaćica.” Za trenutak smo bili veoma uzbuđeni, kao da smo otkrili da nam je majka u stvari živa. Videli smo je u spavaćici, istu onakvu kakva je bila. Dok smo se penjali uz stepenice, rekao sam, „Smrad i nije tako strašan kad se malo privikneš.” Su se istovremeno nasmejala i zajecala, tako da je ispustila bateriju. Ponovo smo iza leđa čuli pacove. Ona je dva-tri puta duboko udahнула, a zatim se sagnula da podigne bateriju. Čim se uspravila, rekla je, „Moraćemo da nabavimo još cementa”, i glas joj je bio prilično ravan.

Na vrhu stepeništa smo naleteli na Dereka. Preko njegovog ramena sam video Džuli kako stoji nasred kuhinje. Derek nam je preprečio izlaz iz podruma.

„Pa sad, niste baš vešti u čuvanju tajni”, rekao je prijateljskim tonom. „Šta to držite tamo dole što tako lepo miriše?” Provukli smo se pored njega

bez odgovora. Su je zastala kod sudopere i napila se vode iz šolje za čaj. Zvuk vode koja joj je kлокotala niz grlo bio je veoma glasan. Rekao sam, „To se tebe ne tiče, zaista.” Okrenuo sam se ka Džuli, nadajući se da će njoj sinuti nešto kao nastavak. Ona je otišla do mesta gde je Derek stajao na podrumskim vratima i pokušala da ga nežno povuče za mišicu.

„Hajde da zaključamo vrata”, rekla je, „ide mi taj miris na nerve.” Ali Derek je otrgao ruku i ponovo rekao onim prijateljskim tonom, „Ali još mi niste kazali šta vam je to dole.” Očistio je rukav sakoa tamo gde ga je Džuli povukla i svima nam se nasmešio. „Jako sam radoznao, znate.” Posmatrali smo kako se okreće i silazi niz stepenice. Čuli smo kad je dole zaustavio korak da bi napipao prekidač za svetlo, a zatim nastavio prema sobi na kraju hodnika. I tada smo svi krenuli dole za njim, prvo Džuli, pa Su, pa ja.

Derek je iz džepa na grudima izvukao bledoplavu maramicu, rastresao je i raširio, ne preko lica nego malo ispred. Ja sam bio rešen da ne koristim ništa pa sam disao na sitno kroz stisnute zube. Derek je kucnuo čizmom po kovčegu. Moje sestre i ja stajali smo iza njega u plitkom krugu, kao da očekujemo početak neke važne ceremonije. On je vukao prst duž linije pukotine i naginjao se da zaviri kroz nju.

„Šta god da je unutra, opasno je trulo.”

„Jedna mrtva kuca”, rekla je Džuli iznenadno i jednostavno, „Džekova kuca.” Derek se iskezio.

Rekao sam, „Obećala si da nećeš pričati.”

Džuli je slegnula ramenima i rekla, „Sada to više nema značaja.” Derek se povijao nad kovčegom. Džuli je nastavila, „Tako on zamišlja da izgleda... grob. Doneo ju je tu kad je uginula i celu je zalio betonom.” Derek je odlomio komadić betona i počeo da ga baca uvis kao piljak.

„Nisi zamešao kako treba”, rekao je, „a ni kovčeg ne može da izdrži težinu.”

„Miris se raširio svuda po kući”, rekla mi je Džuli, „moraš smesta nešto da preduzmeš.” Derek je pažljivo obrisao ruke svojom maramicom.

„Mislim da je ovde potrebno iskopavanje i nova sahrana”, rekao je, „negde u vrtu, možda. Pored one tvoje žabe.” Primakao sam se kovčegu i ovlaš ga šutnuo isto onako kao maločas Derek.

„Ne dam da se pomera”, rekao sam odlučno. „Previše je truda u ovo uloženo.”

Derek nas je poveo iz podruma. Kad smo stigli do gore, svi smo krenuli u dnevnu sobu. Derek me je pitao kako mi se zvao pas i ja sam bez razmišljanja rekao, „Kosmo.” On je prišao, stavio mi ruku na rame i rekao, „Moraćemo onda da zalijemo pukotinu betonom i da se nadamo da će kovčeg izdržati.” Ostatak večeri smo proveli sedeći u krugu i ne radeći ništa. Derek je pričao o snukeru. Mnogo kasnije, kad sam pošao na spavanje, on je rekao:

„Pokazaću ti kako da ovog puta napraviš dobru mešavinu”, a sa stepeništa sam čuo kad je Džuli dodala:

„Pusti ga, bolje nek se snalazi sam. Ne voli kad ga ti učiš kako da radi.” Derek je rekao nešto što nisam uspeo da čujem, i onda se još prilično dugo smejao sam za sebe.

Ponovo su počele vrućine. Pre podne se Džuli sunčala na stenjaku, ovog puta bez tranzistora. Prvi put u sopstvenoj odeći posle mnogo dana, Tom se igrao u vrtu s onim drugarom iz solitera. Svaki put kad bi se spremao da uradi nešto što je smatrao posebno odvažnim, da preskoči preko nekog kamena na primer, Tom je želeo da ga i Džuli gleda.

„Džuli, gledaj! Džuli! Džuli, vidi!” Celo prepodne sam slušao njegov glas. Otišao sam da ih osmotrim iz kuhinje. Džuli je ležala na jarkoplavom peškiru i uopšte nije zarezivala Toma. Koža joj je bila već toliko tamna da sam pomislio kako je samo pitanje dana kada će postati crna. U kuhinji se nekoliko osa prehranjivalo viškom otpadaka koji se prosuo po podu. Napolju je oblak muva lebdeo oko prepunih kanti za đubre koje već nedeljama niko nije praznio. Mislili smo da je možda započeo neki štrajk, ali ništa o tome nismo čuli. Jedno paklo putera se rastopilo i pretvorilo u baricu. Dok sam gledao kroz prozor, moćao sam prst u puter i sisao. Dan je bio suviše vreo za raspripremanje kuhinje. Su je došla da mi saopšti kako je već dostignut rekord, čula je na radiju da je ovo najtopliji dan još od 1900. godine.

„Džuli bi morala da se pripazi”, rekla je Su, i otišla napolje da je upozori. Ali činilo se kao da ni Tom ni njegov drugar ni Džuli nisu nimalo potreseni zbog vrućine. Ona je ležala sasvim nepomična, a njih dvojica su se jurili po vrtu i dozivali po imenu.

Predveče sam išao s Džuli u radnju da kupimo vreću cementa. Krenuo je i Tom. Nije se odvajao od Džuli i držao se za kraj njene bele suknje. U jednom trenutku sam morao da zastanem u hladu na autobuskoj stanici kako bih se povratio od vrućine. Džuli je stajala na suncu ispred mene i pokušavala da me rashladi rukom.

„Šta je s tobom?”, govorila je. „Izgledaš tako slabo. Šta to radiš samom sebi?” Uхватила je moj pogled i oboje smo prsnuli u smeh. Ispred radnje smo videli svoje odraze u staklenom izlogu. Džuli je obavila ruku oko moje i rekla, „Gledaj kako si bleđ.” Istrgao sam ruku i dok smo ulazili u radnju,

ona mi se obratila strogo kao da sam dete.

„Stvarno bi morao malo da izađeš na sunce. Činiće ti dobro.” Na povratku kući pomislio sam na ono ne tako davno vreme kad Džuli nije otvarala usta ako je nešto ne pitaš. Sada je uzbuđeno pričala Tomu o cirkusima, a jednom je i zastala da mu papirnom maramicom obriše usta od sladoleda i slina.

Kad smo stigli do naše kapije, zaključio sam da mi se ne ide ponovo unutra. Džuli je preuzela vreću od pet kila cementa iz mojih ruku i rekla, „Pa naravno, i treba da ostaneš napolju na suncu.” Dok sam išao našom ulicom, odjednom sam primetio koliko drugačije izgleda. Skoro da to više i nije bila ulica, pre je ličila na drum koji vodi kroz neku gotovo praznu deponiju. Preostale su još samo dve kuće osim naše. Ispred mene je grupa radnika stajala oko preduzimačevog kamiona, spremna za odlazak kući. Kamion je već kretao kad sam stigao do njega. Pozadi su stajala tri tipa i držala se za šipku na krovu vozačke kabine. Jedan me je video i trznuo glavom u znak pozdrava. Onda, kad je kamion štrucnuo preko ivičnjaka, pokazao je prstom u pravcu naše kuće i slegnuo ramenima. Od montažnih kuća videle su se još samo velike betonske ploče u temeljima. Otišao sam i stao na jednu od njih. Ploča je uzduž i popreko imala duboke brazde tamo gde su nekad bili zidovi. U brazdama se već zapatio korov koji je ličio na male glavice salate. Koračao sam držeći se linija zidova, bukvalno nogu pred nogu, i mislio kako je čudno da je cela jedna porodica mogla živeti u tom betonskom pravougaoniku. Već mi je bilo teško da odredim da li je to ista ona montažna kuća u koju sam ranije ulazio. Ni po čemu se nisu razlikovale. Skinuo sam košulju i prostro je na pod u središtu najveće sobe. Legao sam na leđa i raširio ruke po betonu tako da mi prsti budu izloženi suncu. Vrelina je odmah počela da me guši, koža me je peckala od znoja. Ali, nepokolebljiv u svojoj odluci, ostao sam prikovan za mesto, i prepustio se sanjarenju.

Kad sam se probudio, začudilo me je što nisam u svom krevetu. Stresao sam se i posegnuo za čaršavima. Čim sam ustao, osetio sam štrecanje u glavi. Uzeo sam košulju i polako krenuo kući, a jednom sam i zastao da bih se divio krvavocrvenoj boji svojih grudi i mišica, koja je na večernjem suncu izgledala još tamnije. Pred kućom je bio parkiran Derekov auto. Dok

sam ulazio u kuhinju, video sam da su podrumaska vrata otvorena i čuo glasove i zvuk struganja.

Derek je zavrnuo rukave i sada je nekakvom špahlom utiskivao vlažan beton u pukotinu. Džuli je stajala i posmatrala ga s rukama na bokovima.

„Evo rintam umesto tebe”, rekao je Derek kad sam ušao, ali bilo je očigledno da u tome uživa. Džuli je izgledala oduševljena što me vidi, kao da sam se vratio sa dugogodišnje plovidbe morima.

„Stani da te pogledam”, rekla je, „baš te je uhvatilo. Divno izgledaš. Zar ne izgleda divno?” Derek je ispustio neki grleni zvuk pa se nagnuo da nastavi posao. Smrad se već manje osećao. Derek je tiho zviždukao kroz stisnute zube dok je poravnavao beton. Kad nam je okrenuo leđa, Džuli mi je namignula i ja sam se napravio kao da ću ga šutnuti u stražnjicu. Kao da sluti šta se zbiva, Derek je bez osvrtanja rekao, „Nešto nije u redu?”

„Ne, ništa”, rekli smo uglas i počeli da se smejemo. Derek je koraknuo prema meni s onom špahlom. Na moje iznenađenje, glas mu je zvučao uvređeno.

„Možda bi mogao ti da nastaviš”, rekao je.

„O ne”, rekao sam, „ti si u tome mnogo bolji od mene.” Derek je pokušao da mi utrapi špahlu.

„Pa tvoj je pas”, rekao je, „ako je uopšte pas.”

„Derek!”, rekla je Džuli smireno. „Molim te da ovo završiš. Rekao si da hoćeš.” Odvela ga je natrag do kovčega. „Ako se oslonimo na Džeka, samo će se opet raspuknuti i podavićemo se od smrada.” Derek je slegnuo ramenima i ponovo se latio posla. Džuli ga je potapšala po ramenu i onda uzela njegov sako sa eksera na kom je visio. Prebacila je sako preko ruke pa i njega potapšala. „Slatka maca”, šapnula je. Ovog puta se Derek napravio da ne čuje naše tiho kikotanje.

Završio je posao i izmakao se unazad. Džuli je rekla, „Stvarno si majstor!” Derek je napravio mali naklon i probao da je uhvati za ruku. Rekao sam i ja nešto slično, ali on me nije udostojio pogleda. Gore u kuhinji smo Džuli i ja stajali kao službena pratnja dok je Derek prao ruke. Džuli mu je pružila jedan kraj krpe za sudove, a on je brišući ruke pokušavao da je privuče k sebi. Ali Džuli se primakla meni i stavila mi ruku na rame i počela da se divi boji moga lica.

„Toliko bolje izgledaš”, rekla je, „je l’ da da izgleda bolje?” Derek je upravo svezivao kravatu, brzim, žustrim pokretima. Činilo se da Džuli ima potpunu kontrolu nad njegovim raspoloženjima. Zategao je manžete i pružio ruku da uzme sako.

„Meni se čini da je preterao”, rekao je. Pošao je ka vratima i za trenutak sam pomislio da će otići. On se, međutim, sagnuo i s dva prsta dohvatio neku staru kesicu od čaja i hitnuo je u pravcu kante za đubre. Džuli je napunila kotlić za čaj i odlutala ka dnevnoj sobi da potraži šolje.

Kad je čaj konačno bio gotov, pili smo ga u kuhinji stojeći. Ponovo u odelu i s kravatom oko vrata, Derek je više ličio na svoje staro izdanje. Stajao je vrlo pravo, držeći šolju u jednoj ruci a tacnicu u drugoj. Zapitkivao me je o školi i traženju posla. Onda je obazrivo rekao, „Mora da si bio jako vezan za tog psa.” Klimnuo sam glavom i čekao da Džuli promeni temu. „A kad je uginuo?”, pitao je Derek.

Rekao sam, „Bila je žensko.” Zavladao je tajac, a onda je Derek pomalo nadureno rekao, „Pa dobro, kad je uginula?”

„Ima dva meseca, otprilike.” Derek se okrenuo prema Džuli i molećivo je pogledao. Ona se osmehnula i dopunila mu šolju. Sada je govorio u prostor između nas dvoje.

„I koje je bila rase?”

„Ah, znaš već kako to ide”, rekla je Džuli, „mešavina svega i svačega.” Ja sam dodao, „Ali najviše labradora”, i za trenutak, odnekud, jedna kujica je podigla upale oči ka mojima. Zatresao sam glavom.

„Je l’ ti teško da o tome govoriš, Džek?”, pitao je Derek.

„Ne.”

„Kako ti je palo na pamet da je smestiš tamo dole?”

„Mislio sam, onako, da je balsamujem. Kao Egipćani.” Derek je kratko klimnuo glavom kao da to sve objašnjava.

Baš je tada ušao Tom, otrčao kod Džuli i obesio joj se o nogu. Svi smo se ispomerili tako da se krug malo proširio. Derek je pokušao da takne Toma po glavi, ali Tom ga je odgurnuo pa je malo čaja iz Derekove šolje pljusnulo na pod. On se za trenutak upiljio u barice, a zatim rekao:

„Tome, da li si voleo Kosma?” Držeći se i dalje za Džulinu nogu, Tom se nagnuo unazad da pogleda Dereka i prsnuo u smeh kao da je to neki stari

vic između njih dvojice.

„Sećaš se Kosma, naše kuce”, rekla je Džuli zadihano.

Tom je klimnuo glavom.

Derek je rekao, „Da, Kosmo. Je l' ti bilo žao kad je umrla?” Tom se ponovo izvio unazad i ovog puta pogledao gore u svoju sestru.

„Sedeo si mi u krilu i plakao, sećaš se?”

„Da”, odgovorio je Tom šeretski. Svi smo ga pomno posmatrali.

„Plakao sam, je l' da?”, rekao je gledajući u Džuli.

„Jeste, tako je, a posle sam te ja odnela u krevet, sećaš se?” Tom je prislonio glavu uz Džulin stomak i činilo se kao da duboko razmišlja. Nestrpljiva da što pre razdvoji Toma od Dereka, Džuli je odložila svoju šolju i povelala Toma u vrt. Kad su već bili na vratima, Tom je glasno rekao:

„Kuca!”, i podrugljivo se nasmejao.

Derek je zveckao ključevima od auta skrivenim u džepu. Džuli se u vrtu trkala s Tomom i obojica smo ih posmatrali kroz prozor. Bila je tako lepa kad se okrenula da obodri Toma da me je nerviralo što tu njenu sliku delim s Derekom. Ne okrećući se od prozora, on je setno rekao, „Voleo bih kad biste svi vi... pa ne znam, kad biste imali više poverenja u mene.” Zevnuo sam. Su, Džuli i ja nismo unapred smislili tu priču o našem psu. Nismo bili nimalo oprezni s Derekom. Često nam to u podrumu i nije izgledalo toliko važno da bi se moralo skrivati od njega. Kad nismo bili tamo dole i gledali u kovčeg, kao da smo svi spavali. Derek je izvadio sat.

„Imam zakazan meč. Vidimo se možda kasnije večeras.” Izašao je u vrt i pozvao Džuli, koja je zastala u igri tek toliko da mu mahne i pošalje poljubac. Sačekao je malo pre nego što će otići, ali ona mu je već bila okrenula leđa.

Povukao sam se u svoju sobu, skinuo cipele i čarape i legao na krevet. Kroz prozor sam video jasan kvadrat bledoplavog neba, bez ijednog oblaka. Posle manje od minuta sam se uspravio i zablenuo oko sebe. Na podu su ležale limenke od koka-kole, prljavi veš, omoti od ribe s krompirićima, nekoliko žičanih vešalica, kutija koja je nekad sadržala gumice za tegle. Digao sam se i pogledao mesto na kom sam do maločas ležao, sve one nabore i čvorove u žućkastosivim čaršavima, one krupne mrlje sa oštro ocrtanim ivicama. Imao sam osećaj kao da me nešto davi. Svaka stvar u

koju bih pogledao podsećala me je na mene samog. Širom sam otvorio vrata svog plakara i pobacao unutra sav taj krš rasut po podu. Strgnuo sam čaršave, ćebad i jastuke s kreveta pa nagurao i to u plakar. Pocepao sam za zida slike koje sam nekad izrezivao iz magazina. Ispod kreveta sam pronašao tanjire i šolje zelene od buđi. Skupljao sam prenosive predmete i stavljao ih u plakar sve dok soba nije ostala gola. Čak sam i sijalicu skinuo i abažur. Onda sam se svukao, ćušnuo odeću unutra i zatvorio vrata. Soba je bila prazna kao ćelija. Legao sam ponovo na krevet i zurio u svoj komadić vedrog neba dok nisam zaspao.

Bilo je mračno i hladno kad sam se probudio. Zatvorenih očiju sam pipkao tražeći posteljinu. Maglovito sam pamtio kako sam legao u onoj montažnoj kući. Da li sam još uvek tamo? Nisam imao predstave zašto sad ležim ovako go na golom dušek. Neko je plakao. Da nisam to ja? Podigao sam se na kolena da zatvorim prozor i odjednom se setio da mi je majka umrla pre mnogo vremena. Odmah je sve došlo na svoje mesto, i legao sam obuzet drhtavicom i slušao. Plač je bio tih i neprekidan kao ječanje i dopirao je iz susedne sobe. Delovao je umirujuće, i neko vreme sam samo osluškivao taj zvuk. Moja radoznalost nije išla dalje od toga. Prestao sam da drhtim i sklopio oči i, istog trena, kao da se neka predstava odlagala dok se ja ne skrasim, ugledao sam seriju živopisnih slika. Nakratko sam otvorio oči i video iste te slike izložene naspram tame. Pitao sam se zašto imam tako jaku potrebu za spavanjem. Video sam prepunu plažu na popodnevnj vućini. Bilo je vreme za odlazak kući. Ispred mene su išli otac i majka noseći ligeštule i zarolane peškire. Nikako nisam mogao da ih stignem. Krupan, okruglasti šljunak pekao me je po tabanima. U ruci sam imao štap s vetrenjačom na vrhu. Plakao sam jer sam bio umoran i jer sam želeo da me nose. Roditelji su zastali da me sačekaju, ali kad sam već bio na nekoliko koraka od njih, oni su se samo okrenuli i nastavili dalje. Moj plač se pretvorio u otegnuto zavijanje i druga deca su ostavljala sve što su dotad radila da bi buljila u mene. Ispustio sam vetrenjaču, a kad ju je neko podigao i hteo da mi je vrati, ja sam zatresao glavom i počeo još glasnije da zavijam. Majka je predala ocu svoj ligeštul i pošla prema meni. Kad me je podigla, najednom sam preko njenog ramena gledao unazad u neku devojčicu koja je držala moju vetrenjaču i zurila u mene. Povetarac je

obrtao jarko obojena krila i očajnički sam želeo da je dobijem natrag, ali već je ta devojčica ostala daleko iza nas, bili smo na asfaltu i majčin krupan korak postao je ritmičan. Nastavio sam da plačem više za sebe, ali majka kao da me nije čula.

Ovog puta sam otvorio oči i potpuno se rasio. Sa zatvorenim prozorima, moja sobica je bila vrela i zagušljiva. Iza zida je Tom i dalje plakao. Ustao sam i ošamućeno udario u plakar. Otvorio sam ga i probao da napipam odeću. Odnekud se iskotrljala ona sijalica i razbila se o pod. Opsovao sam glasnim šapatom. Toliko su me gušili i mrak i manjak vazduha da nisam imao snage da dalje tražim. Hodao sam do vrata s rukama ispruženim ispred sebe i zgrčenog lica. Zastao sam na odmorištu i čekao da mi se oči priviknu na svetlost. U prizemlju su Džuli i Su nešto pričale. Na zvuk otvaranja mojih vrata Tom je začutao, ali sada je opet počinjao, s tim usiljenim, neuverljivim plačem na koji Džuli nikad ne bi obratila pažnju. Vrata njene sobe bila su otvorena, pa sam se na prstima ušunjao unutra. U sobi je gorela vrlo slaba sijalica tako da me Tom u prvi mah nije primetio. Nogama je odgurao ćebad i čaršave do dna krevca i ležao je na leđima, go, zablenu u plafon. Taj zvuk koji je proizvodio ličio je na neko dosadno zapevanje. Povremeno bi zaboravio da treba da plače pa bi ućutao, onda bi se setio i krenuo iznova još glasnije. Nekih pet minuta sam stajao iza njega i slušao. Jednu ruku je držao zabačenu iznad glave a drugom se igrao svojom kitom, teglio je i uvrtao s dva prsta.

„Šta je bilo”, rekao sam. Tom je iskrenuo glavu i pogledao me bez iznenađenja. Onda se ponovo upiljio u plafon i nastavio da plače. Nagnuo sam se preko ograde krevca i grubo rekao, „Koji ti je andrak? Hoćeš da začepiš već jednom?” Tomov plač smesta je postao pirodan, frktav, suze su liptale po čaršavu oko njegove glave. „Čekaj”, rekao sam, i probao da spustim ogradu. U polumraku nisam znao kako da je otkačim. Moj brat je napunio pluća ogromnom količinom vazduha i zaurlao. Teško mi je bilo da se usredsredim, udario sam pesnicom po kvačici, uhvatio sam se za rešetke i navalio da ih drmusam tako da je čitav krevetac poskakivao. Tom je počeo da se smeje, nešto je popustilo i ograda je spala. On je bebastim glasom povikao, „Opet! Hoću opet!” Seo sam na kraj krevca preko gomile ćebadi i čaršava. Zurili smo jedan u drugog i ubrzo je on rekao svojim

normalnim glasom, „Što nisi ništa obukao?”

Rekao sam, „Zato što mi je vrućina.” On je klimnuo glavom.

„Meni je isto vrućina.” Izvalio se na leđa s rukama ispod glave, sada više kao kupač na plaži nego kao malo dete.

„I zato si onoliko plakao? Zato što ti je bilo vrućina?” On se na trenutak zamislio pa klimnuo glavom. Rekao sam, „Od plakanja ti samo bude još više vrućina.”

„Hteo sam da Džuli dode gore. Rekla je da će doći da me obiđe.”

„A zašto si hteo da baš ona dođe?”

„Zato što sam hteo.”

„Ali zašto?” Tom je pucnuo jezikom kao da je na izmaku strpljenja.

„Zato što sam *želeo* Džuli.”

Prekrstio sam ruke. Bio sam raspoložen za propitivanje.

„Sećaš se mame?” Zinuo je malčice i onda klimnuo glavom. „Zar ne želiš nju?”

„Ona je umrla”, rekao je Tom sa indignacijom. Počeo sam da se gnezdim u krevetu. Tom se pomerio da mi napravi mesta za noge. Rekao sam, „Pa neka je i umrla, zar ne bi voleo da te ona sad obiđe umesto Džuli?”

„Bio sam u njenoj sobi”, pohvalio se Tom. „Znam gde Džuli sakriva ključ.” O njenoj zaključanoj sobi gotovo da nisam ni razmišljao. Kad bih pomislio na majku, mislio sam na podrum. Rekao sam, „I šta radiš tamo?”

„Ništa.”

„Šta ima tamo?” Tomov glas bio je na ivici cviljenja.

„Džuli je sve sklonila. Sve mamine stvari.”

„A šta će tebi mamine stvari?” Tom je blenuo u mene kao da moje pitanje nema nikakvog smisla. „Igrao si se s njenim stvarima?”, pitao sam. Tom je klimnuo glavom i skupio usta imitirajući Džuli.

„Malo smo se oblačili i šta ja znam.”

„Ti i Džuli?” Tom se zakikotao.

„Ja i Majkl, budalo!” Majkl je bio Tomov drugar iz solitera.

„Oblačili ste mamine haljine?”

„Nekad smo bili mama i tata, a nekad smo bili Džuli i ti, a nekad smo bili Džuli i Derek.”

„Šta ste radili kad ste bili Džuli i ja?” Ni ovo moje pitanje Tomu nije

ništa značilo. „Mislim, šta ste *radili*?”

„Samo smo se igrali”, rekao je Tom neodređeno.

Zbog načina kako mu je svetlost padala na lice, a i zato što je imao tajne, Tom je izgledao kao neki sićušan, mudri starac sklupčan kraj mojih nogu. Pitao sam se da li on veruje u raj. Rekao sam, „Znaš li gde je mama sada?” Tom se zagledao u plafon i rekao, „U podrumu.”

„Kako to misliš?”, šapnuo sam.

„U podrumu. Tamo u kovčegu ispod svega onog.”

„Ko to kaže?”

„Kaže Derek. Kaže da si je ti tamo ostavio.” Tom se prevrnuo na bok i stavio palac, ne u usta, nego tu negde blizu. Povukao sam ga za gležanj.

„Kada ti je to rekao?” Tom je odmahnuo glavom. Nikad nije znao da li se nešto dogodilo juče ili prošle nedelje. „I šta još kaže Derek?” Tom se uspravio i iskezio.

„Kaže kako ga ti foliraš da je tamo neki pas.” Prsnuo je u smeh. „Pas!”

Tom se pokrio krajem čaršava i opet se skotrljao na bok. Gurnuo je vrh palca između usana, ali oči su mu ostale otvorene. Ja sam sebi podmetnuo jastuk iza leđa. Svidalo mi se u Tomovom krevetu. Ništa od toga što sam maločas čuo nije me potreslo. Poželeo sam da podignem ogradu na krevetu i da presedim tamo celu noć. Kad sam poslednji put tu spavao, sve je bilo pod strogim nadzorom i uređeno. Sa četiri godine sam verovao da moja majka smišlja i snove koje ću ja noću sanjati. Ako bi me ujutru pitala, kao što ponekad jeste, šta sam sanjao, zapravo je samo htela da proveriti da li ću joj reći istinu. Krevetac sam prepustio Su mnogo pre toga, kad sam imao dve godine, ali sada mi je ležanje u njemu bilo poznato - onaj slan, lepljiv i vlažnjikav miris, raspored rešetki, ona milina što te obuzme kad si ušuškan i nežno zarobljen. Dugo je vremena prošlo. Tomove oči su se načas otvorile pa opet zatvorile. Usisao je palac dublje u usta. Nisam još hteo da ga pustim da zaspi.

„Tome”, šapnuo sam, „Tome. Zašto želiš da budeš beba?” On je tanušno zacvileo kao da će svakog trenutka briznuti u plač.

„Jako si me *prignječio*, da znaš.” Nemoćno me je ritnuo ispod čaršava. „Prignječio si me a ovo je moj krevet... ti...” Glas ga je izdao i čvrsto je sklopio oči, disanje mu je postalo mirnije i na kraju je uhvatilo duboki

ritam. Posmatrao sam ga oko minut, kad me je šum upozorio da i mene neko posmatra s vrata.

„Kakva slika”, šapnula je Džuli sebi u bradu kad je zakoračila unutra. „A ti, samo te gledam.” Munula me je pesnicom u rame i pokrila usta rukom kako bi prigušila smeh.

„Dve golišave bebe!” Podigla je i zakačila ogradu pa se nalaktila nad krevcem i nasmešila mi se ozareno. Kosu je skupila u rep, i dugi tanki pramenovi su joj se uvijali oko ušiju i visećih minđuša od jarko obojenih staklenih perli. „Slatki moj mališa.” Pomilovala me je po glavi. Njena bela pamučna bluza bila je raskopčana sve do brežuljkastih grudi, a koža joj je bila tamnomaslinasta i bez sjaja. Skupljala je usta, ali osmeh ih je razvlačio. Sladak, prodoran miris njenog parfema obavijao se oko mene i samo sam tako sedeo debilno iskežen, zureći u njene oči. Pomislio sam da iz vica gurnem palac u usta pa sam primeo ruku licu.

„Slobodno”, hrabrila me je ona, „ne boj se.” Bljutav ukus moje vlastite kože prizvao me je svesti.

„Izlazim odavde”, rekao sam, i čim sam se podigao na kolena, Džuli je pokazala prstom kroz rešetke.

„Gledaj! Koliki je!”, i nasmejala se i pružila ruku kao da će me dograbiti.

Prebacio sam se preko ograde i, dok je Džuli pokrivala Toma ćebetom, počeo da uzmičem ka vratima, već žaleći što sam prekinuo tu našu scenu. Džuli me je uhvatila za ruku i usmerila prema krevetu.

„Nemoj još da ideš”, rekla je. „Hoću da razgovaram s tobom.” Sedeli smo okrenuti licem u lice. Džuline oči bile su divlje i sjaktave. „Divno izgledaš kad se svučješ”, rekla je. „Roze i beo kao sladoled.” Dotakla me je po mišici izgoreloj od sunca. „Je l' boli?”

Odmahnuo sam glavom i rekao, „A ti, što si obučena?” Svlačila se žustrim pokretima. Kad se gomilica njene odeće našla na krevetu između nas, pokazala je glavom na Toma i rekla, „A on, kako ti se čini? Izgleda zadovoljno, zar ne?” Rekao sam, „Da”, i onda joj ispričao šta sam maločas čuo od njega. Džuli je jako zinula praveći se kao da je iznenađena.

„Derek već odavno zna. Nismo se baš proslavili u čuvanju tajne. Njemu je u stvari krivo što nećemo da mu je odamo.” Iskliberila se u šaku. „Oseća

se izopšteno kad mu stalno ponavljamo da je ono tamo pas.” Primakla mi se malo bliže i rukama obgrlila telo. „Voleo bi da bude član porodice, znaš, veliki pametni tata. Ide mi na ganglije.”

Dotakao sam je po mišici isto onako kako je ona maločas dotakla mene. „Ako već zna”, rekao sam, „šta fali da mu kažemo? Glupo mi je da mu stalno prodajem tu priču o psu.” Džuli je odmahнула glavom i zarila prste između njihovih.

„U svemu bi on voleo da bude glavni. Stalno pominje kako bi morao da se preseli kod nas.” Ispravila je ramena i isprsilala se. „Vas četvoro ste raspušteni, mora neko da brine o vama.” Uzeo sam Džuli za drugu ruku i oboje smo se pomerili tako da smo sada sedeli dodirujući se kolenima. Iz kreveta, koji je bio prislonjen uz naš krevet, Tom je nešto promrmljao u snu i progutao slinu. Džuli je sada šaputala.

„Živi s mamom u kući maloj kao kutija šibica. Bila sam kod njih. Ona ga zove Meca i tera ga da pere ruke pre čaja.” Džuli je oslobodila ruke i sklopila ih oko mog lica. Glednula je dole između njihovih nogu. „Pričala mi je kako mu svake nedelje ispegla po petnaest košulja.”

„Pa i nije malo”, rekao sam. Džuli mi je gnječila lice pa su mi usne došle ispućene kao ptičji kljun.

„Nekad si stalno ovako izgledao”, rekla je, „a sad izgledaš ovako.” Popustila je stisak. Želeo sam da nastavimo s pričom.

Rekao sam, „Već dugo ne treniraš trčanje.”

Džuli je istegla jednu nogu i prebacila je preko mog kolena. Gledali smo oboje u tu nogu kao da je kućni ljubimac. Uhvatio sam njeno stopalo obema rukama.

„Možda ću nastaviti kad dođe zima”, rekla je Džuli.

„Vraćaš se u školu iduće nedelje?” Ona je odmahнула glavom.

„A ti?”

„Ne.” Zagrlili smo se i ruke i noge su nam se toliko upetljale da smo se izvrgnuli na stranu preko kreveta. Ležali smo zagrljeni oko vrata i lica su nam bila sasvim blizu. Dugo smo pričali o samima sebi.

„Čudna stvar”, rekla je Džuli, „izgubila sam svaki osećaj za vreme. Čini mi se da je ovako bilo oduvek. Ne sećam se tačno kako je izgledalo dok je mama bila živa i ne mogu da zamislim, ne stvarno, da bi nešto moglo da se

promeni. Sve izgleda fiksirano i konačno, pa imam osećaj kao da se ničega ne bojim.”

Rekao sam, „Kad nisam dole u podrumu, ja imam osećaj kao da spavam. Čitave nedelje prođu a ja i ne primetim, i da me sad pitaš šta se dogodilo pre tri dana ja ne bih umeo da ti kažem.” Pričali smo o rušenjima na kraju naše ulice, i kako bi izgledalo ako bi i našu kuću porušili.

„Naišao bi neko znatiželjan da procunja”, rekao sam, „i ništa ne bi pronašao osim dve-tri razbijene cigle u visokoj travi.” Džuli je sklopila oči i prebacila mi nogu preko butine. Deo moje mišice bio je prislonjen uz njenu dojku i odozdo sam osećao kako joj srce lupa.

„To ne bi imalo značaja”, promrmljala je, „je l’ tako da ne bi?” Polako se migoljila ka vrhu kreveta sve dok se njene krupne blede dojke nisu našle tačno naspram moga lica. Dodirnuo sam jednu bradavicu vrhom prsta. Bila je tvrda i naborana kao koštica od kajsije. Džuli ju je obuhvatila s dva prsta i počela da je mesi. Onda ju je gurnula ka mojim usnama.

„Hajde, ne boj se”, šapnula je. Činilo mi se kao da nemam težinu, da se tumbam kroz prostor bez ikakvog osećaja za gore i dole. Kad sam sklopio usne oko Džuline bradavice, njenim telom je prošao laki drhtaj, a s drugog kraja sobe nečiji glas je turobno rekao:

„Svašta sam video, ali ovo je vrhunac.”

Odmah sam pokušao da se otpetljam. Ali Džuli mi je i dalje držala ruke oko vrata i sad me je pritegla još jače. Njeno telo me je zaklanjalo od Dereka. Izdigavši se na lakat, ona se osvrnula da ga pogleda.

„Misliš?”, rekla je blago. „Pa sad, bože moj.” Ali, na pedalj od mog lica, srce joj gruralo. Derek se ponovo oglasio i sada je zvučalo kao da je mnogo bliže.

„Otkad ovo traje?” Drago mi je bilo što ne mogu da ga vidim.

„Odavno”, rekla je Džuli, „od pamtiveka.” Derek je kratko uzdahnuo od iznenađenja ili od besa. Zamišljao sam da stoji nepomičan i prav s rukama u džepovima. Ovog puta mu je glas bio dubok i hrapav.

„Sve ono ranije... nikad mi nisi dala ni da ti pridem.” Bučno je pročistio grlo a zatim je usledila kratka tišina. „Zašto mi nisi rekla?” Osetio sam kako Džuli sleže ramenima. Onda je kazala, „Zapravo, to se tebe ne tiče.”

„Da si mi rekla”, nastavio je Derek, „ja bih se sklonio, ne bih se

petljao.”

„Tipično!”, rekla je Džuli. „Tipično za tebe.” Sada je Derek bio ljut. Njegov glas se udaljavao ka drugom kraju sobe.

„Ovo je bolesno”, rekao je glasno, „pa on ti je brat.”

„Govori tiho, Derek”, odsečno je rekla Džuli, „da ne probudiš Toma.”

„Bolesno!”, ponovio je Derek, i vrata spavaće sobe su se zalupila.

Džuli je skočila s kreveta, zaključala vrata i naslonila se na njih. Čekali smo da čujemo kako Derek pali kola, ali osim Tomovog disanja sve je bilo veoma tiho. Džuli mi se nasmešila. Otišla je do prozora i malo razmakla zavese. Derek je toliko kratko bio u sobi da nam se već činilo kao da smo ga izmislili.

„U prizemlju, verovatno”, rekla je Džuli dok se ponovo smeštala pored mene, „verovatno gnjavi Su.” Ćutali smo minut-dva, čekajući da zamru odjeci Derekovog glasa. Onda mi je Džuli položila dlan na stomak. „Vidi kako si beo”, rekla je, „naspram moje ruke.” Uzeo sam njenu ruku i preklopio je preko svoje. Bila je potpuno iste veličine. Uspravili smo se i seli da uporedimo linije na dlanovima, i one su bile sasvim različite. Onda smo dugo jedno drugome istraživali tela. Legavši na leđa, upoređivali smo stopala. Njoj su nožni prsti bili duži i vitkiji od mojih. Premeravali smo nadlaktice, noge, vratove i jezike, ali ništa nam nije bilo tako slično kao pupkovi, isti tanušni usek u školjci koja je bila zgnječena s jednog kraja, isti raspored nabora u šupljini. Tako je to išlo sve dok ja nisam zavukao prste u Džulina usta da joj prebrojim zube pa nas je spopao smeh zbog toga što radimo.

Prevrnuo sam se na leđa i Džuli me je objahala, smejući se i dalje, uhvatila me za kitu i uvukla je u sebe. To se odigralo veoma brzo i najednom smo začutili i nismo smeli ni da se pogledamo. Džuli je zadržavala dah. Nešto meko mi je pružalo otpor i dok sam rastao u njoj, to se rastvorilo i našao sam se duboko unutra. Ona je kratko uzdahnula, izvila se unapred na kolenima i ovlaš mi poljubila usne. Malčice se uzdigla i opet skliznula nadole. Osetio sam kako mi se u korenu stomaka rascvetavaju hladni trnci pa sam i ja uzdahnuo. Najzad smo se pogledali. Džuli se osmehnula i rekla, „Lako ide.” Napola sam se uspravio i zagnjurio lice u njene grudi. Tada je ponovo stisnula bradavicu prstima i pronašla moja

usta. Kad sam počeo da sisam i kad je telom moje sestre prošao isti onaj drhtaj, čuo sam i osetio duboke, ravnomerne otkucaje pulsa, neko divovsko, tupo i sporo gruvanje koje kao da se penjalo kroz kuću i potresalo je iz temelja. Pao sam na leđa i Džuli se uspuzala preko mene. Kretali smo se lagano u ritmu tog zvuka i na kraju se činilo kao da nas on i pokreće, da nas svojom silom gura napred. Jednog trenutka sam pogledao u stranu i kroz rešetke na krevetu video Tomovo lice. Pomislio sam da nas posmatra ali, kad sam ponovo bacio pogled, on je žmurio. Zažmurio sam i ja. Malo kasnije, Džuli je rešila da bi trebalo da zamenimo položaje. Ovo baš i nije išlo lako. Meni je jedna noga ostala zarobljena ispod njene. Prekrivači nam nisu dali da mrdnemo. Probali smo da se otkotrljamo u stranu i zamalo pali s kreveta, pa smo morali da se dokotrljamo natrag. Na jastuku sam laktom prikleštio Džulinu kosu i ona je rekla, „Jao!”, vrlo glasno. Počeli smo da se kikoćemo i da zaboravljamo šta uopšte radimo. Ubrzo smo ponovo ležali jedno do drugog slušajući ono snažno ritmično gruvanje koje je sada teklo malo sporije nego pre.

Onda smo čuli kako Su doziva Džuli i drmusa vrata. Kad ju je Džuli pustila da uđe, Su joj se bacila u zagrljaj i čvrsto je stegla. Džuli ju je dovela do kreveta, pa je sela i Su između nas dvoje, drhteći i stiskajući tanke usne. Uzeo sam je za ruku.

„Eno ga dole, razbija”, rekla je na kraju, „pronašao je onaj malj i sve razbija.” Oslušnuli smo. Gruvanje više nije bilo tako jako i povremeno bi između udaraca zavladao tišina. Džuli je ustala, zaključala vrata i stala uz dovratnik. Neko vreme ništa nismo čuli. Onda su na stazi pred kućom odzvonili koraci. Džuli je otišla do prozora.

„Ulazi u kola.” Ponovo je nastupila duga tišina, a zatim smo čuli kako se motor pali i kako se kola udaljavaju. Reski zvuk guma na asfaltu ličio je na urlik. Džuli je navukla zavese i došla da sedne pored Su i uzela je za drugu ruku. I sedeli smo tako, nas troje u redu na ivici kreveta. Dugo vremena niko nije govorio. Onda kao da smo se razbudili, i šapatom smo počeli da pričamo o mami. Pričali smo o njenoj bolesti i o tome kako nam je bilo kad smo je nosili niz stepenice, i kad je Tom pokušao da se zavuče u krevet pored nje. Ja sam ih podsetio na onaj dan tuče jastucima kad su nas ostavili same kod kuće. Su i Džuli to uopšte nisu pamtile. Prisetili smo se jednog

letovanja daleko od grada i zapitali se šta bi mama mislila o Dereku. Složno smo zaključili da bi mu ona bez mnogo priče pokazala vrata. Nismo bili tužni, bili smo uzbuđeni i puni strahopoštovanja. Svaki čas smo zaboravljali da treba da šapućemo, i neko bi rekao pssst! Razgovarali smo o proslavi rođendana oko maminog kreveta, i o Džulinom stoju na rukama. Nagovorili smo je da ga opet izvede. Išutirala je odeću razbacanu po podu i naglavce se vinula u vazduh. Njeni tamni, preplanuli udovi skoro da nisu ni zadrhtali, i kad je ponovo skočila na noge, Su i ja smo tiho zapljeskali. Na kraju su Toma probudili zvuci dva ili tri automobila koji su se jedan za drugim zaustavljali pred kućom, treskanje vratima i užurbani koraci nekolicine ljudi na stazi u prednjem dvorištu. Kroz razmak između zavesa, jedno plavo rotaciono svetlo pravilo je na zidu šaru koja je podsećala na vrtešku. Tom je sedeo, zablenu u taj prizor, i treptao. Svi smo se zbili oko kreveta, a onda se Džuli sagnula da ga poljubi.

„Eto!”, rekla je, „baš smo se divno naspavali.”

za *balkandownload.org* **Thalia**

¹ Engleska renesansna balada, naslovljena po refrenu „Moja draga zelenih rukava”. Prim. prev.

² Pisma *Route 66*, standard ritma i bluza; ovde verovatno u obradi Rolingstonsa. Prim. prev.